

**Møte tirsdag den 17. april 2012 kl. 10**

President: Dag Terje Andersen

Dagsorden (nr. 73):

1. Innstilling fra utenriks- og forsvarskomiteen om nordområdene. Visjon og virkemidler (Innst. 236 S (2011–2012), jf. Meld. St. 7 (2011–2012))
2. Innstilling fra utenriks- og forsvarskomiteen om årsrapport fra Stortingets delegasjon for arktisk parlamentarisk samarbeid for perioden 15. september 2010 til 1. oktober 2011 (Innst. 235 S (2011–2012), jf. Dokument 14 (2011–2012))
3. Interpellasjon fra representanten Snorre Serigstad Valen til utenriksministeren:
 

«Eksistensen av verdens 20 000 atomvåpen utgjør et alvorlig sikkerhetspolitisk, humanitærrettslig og miljømessig problem. Den stadig mer tilspissede situasjonen i Midtøsten viser at atomvåpen skaper ustabilitet og frykt. Ikke-spredningsavtalen fra 1970 har bidratt til å begrense spredningen av atomvåpen, men vi er langt fra målet om full atomnedrustning. Norges status som atomvåpenfri stat samt erfaringene fra prosessene som ledet til forbudene mot landminer og klasevåpen, gir oss en unik mulighet. Utenriksministeren har informert Stortinget om at regjeringen jobber for et reelt totalforbud mot atomvåpen, og Soria Moria II slår fast at regjeringen vil vurdere å ta initiativ til en konvensjon mot atomvåpen.

Hvilke tiltak vil regjeringen iverksette for å legge forholdene til rette for forhandlinger om et forbud mot atomvåpen, og hvilket tidsperspektiv ser utenriksministeren for seg?»
4. Interpellasjon fra representanten Jan-Henrik Fredriksen til miljø- og utviklingsministeren:
 

«Den russiske industrigiganten Norilsk Nickel er verdens største produsent av nikkell og palladium og hadde i 2010 en omsetning på 15 milliarder US-dollar. Selskapet har fabrikker kun få kilometer fra den norsk-russiske grensen, som har store utslipp av svovel og tungmetaller. Denne forurensningen er ikke et stort problem for Russland alene, den er også et stort problem for Norge. Etter 20 år med forhandlinger om miljøtiltak opplever vi at ingen ting har skjedd på russisk side, til tross for at både Norge og andre nordiske land tidligere har satt av et pengefond til renseteknologi.

Hvilke konkrete tiltak vil statsråden gjennomføre for å løse problemene knyttet til utslippene fra Nikel?»
5. Interpellasjon fra representanten Akhtar Chaudhry til barne-, likestillings- og inkluderingsministeren:
 

«Institutt for arbeidslivs- og velferdsforskning, Fafo, og Institutt for samfunnsforskning, ISF, har gjennomført et feltekspertiment der 1 800 fiktive jobbsøkere som kun skilte seg fra hverandre ved at søkerne hadde et utenlandsk og et typisk norsk navn, ble sendt til reelle stillingsutlysinger. Forskningen viste at

sannsynligheten for å bli kalt inn til jobbintervju sank med hele 25 pst. for søkere med utenlandske navn. Dette er svært alvorlig med tanke på likestilling, sløsing med ressurser og marginalisering av ungdom med minoritetsbakgrunn.

Hvilke tiltak tenker statsråden kan og bør igangsettes for å bekjempe denne diskrimineringen effektivt?»

6. Interpellasjon fra representanten Øyvind Håbrekke til barne-, likestillings- og inkluderingsministeren:

«Stadig flere norske borgere velger å benytte surrogatmødre i utlandet. Dette reiser en rekke etiske og juridiske spørsmål rundt barnets og surrogatmorens situasjon. Det er også en betydelig utfordring for vårt menneskesyn og synet på barn. Det er bred politisk enighet om at surrogati ikke bør tillates i Norge, og at det heller ikke skal legges til rette for å hente surrogatbarn fra utlandet. Likevel benytter norske borgere seg av surrogatmødre i andre land. Ulike enkeltsaker reiser spørsmål rundt regelverk og praksis på flere områder.

Hvordan mener statsråden at vi kan ivareta barnets rettigheter og barnets unike egenverdi, og hvordan kan norske myndigheter best mulig forebygge at norske statsborgere benytter seg av surrogati?»

7. Referat

**Presidenten:** Før sakene på dagens kart tas opp til behandling, vil presidenten informere om at møtet om nødvendig fortsetter utover kl. 16.

Etter ønske fra utenriks- og forsvarskomiteen vil presidenten foreslå at sakene nr. 1 og 2 behandles under ett – og anser det som vedtatt.

Sak nr. 1 [10:01:19]

*Innstilling fra utenriks- og forsvarskomiteen om nordområdene. Visjon og virkemidler* (Innst. 236 S (2011–2012), jf. Meld. St. 7 (2011–2012))

Sak nr. 2 [10:01:37]

*Innstilling fra utenriks- og forsvarskomiteen om årsrapport fra Stortingets delegasjon for arktisk parlamentarisk samarbeid for perioden 15. september 2010 til 1. oktober 2011* (Innst. 235 S (2011–2012), jf. Dokument 14 (2011–2012))

**Presidenten:** Etter ønske fra utenriks- og forsvarskomiteen vil presidenten foreslå at debatten blir begrenset til 1 time og 30 minutter, og at taletiden blir fordelt slik på gruppene:

Arbeiderpartiet 35 minutter, Fremskrittspartiet 20 minutter, Høyre 15 minutter. Sosialistisk Venstreparti 5 minutter, Senterpartiet 5 minutter, Kristelig Folkeparti 5 minutter og Venstre 5 minutter.

Videre vil presidenten foreslå at det blir gitt anledning til replikkordskifte på inntil seks replikker med svar etter

innlegg av medlem av regjeringen innenfor den fordelte taletid.

Videre blir det foreslått at de som måtte tegne seg på takerlisten utover den fordelte taletid, får en taletid på inntil 3 minutter.

– Det anses vedtatt.

**Morten Høglund (FrP) [10:02:49]** (ordfører for sak nr. 1): Det er en styrke at vi står bredt politisk bak Norges nordområdepolitikk. Uenigheten kommer i hovedsak til uttrykk i form av større utålmodighet fra opposisjonen – og det er ikke noe dårlig utgangspunkt for det som regjeringen selv omtaler som sitt viktigste strategiske satsingsområde. Det må være et privilegium for en regjering å ha en opposisjon som ønsker mer av den politikk som regjeringen selv mener er så viktig.

Komiteens arbeid med meldingen har ikke vært preget av de store politiske spenninger, og jeg vil berømme komiteen for å ha vært konstruktiv i sitt arbeid. Mitt utgangspunkt for arbeidet har vært at en god melding skulle gjøres spissere og mer konkret på noen områder. Det var aldri noen grunn til å utfordre meldingens strategiske og overordnede budskap. Derfor er komiteens innstilling i hovedsak en forlengelse av meldingen og ikke et alternativ til meldingen.

Før jeg begynner å snakke om strategi og transportruter og mer, vil jeg understreke at nordområdepolitikken handler først og fremst om mennesker. Det handler om hvordan vi skaper utvikling og velstand på en fornuftig måte for innbyggerne som bor i nord, men også om hvordan en slik utvikling vil gi effekter for hele befolkningen i Norge.

For det er jo slik at nordområdene angår hele landet. Jeg opplever at nesten uansett hvor jeg er, møter jeg mennesker som jobber med prosjekter og temaer som er direkte knyttet til utviklingen i nord.

Når vi ønsker å benytte de strategiske muligheter som er til stede for Norge i kraft av å være en nasjon i Polhavet og i Arktis, handler det om langt mer enn bare å hente opp ressurser over eller under havoverflaten – eller på land. Det handler om å utnytte de geografiske fortrinnene vi har. Historisk er det ikke noe nytt å tenke øst–vest-korridorer fremfor de mer kjente transportrutene nord–sør. Men på grunn av politiske, men også klimatiske forhold har ikke det vært mulig på mange år.

Nå ser vi endringer på flere fronter, og muligheter for å revitalisere gamle handelsruter oppstår. Velstand, bosetting og utvikling har opp gjennom historien handlet veldig mye om å utnytte de beste handelsrutene. Nå ligger alle muligheter åpne for å utnytte vår strategiske posisjon med handelsruter både til lands og til havs som vil kunne gi store ringvirkninger. Vi må tørre å være ambisiøse og sikre at investeringer skjer som underbygger den strategiske dimensjonen. Det nytter ikke utelukkende å se på Nasjonal transportplan for å finne svar på de investeringsbehov som må realiseres. En nordområdesatsing krever noe mer, noe ekstraordinært.

For å oppnå den ønskede utvikling i nordområdene er det en del rammebetingelser som må være til stede. Det utenrikspolitiske og strategiske er, om ikke ferdig utvik-

let, så i hvert fall godt på plass. Andre områder trenger nå mer oppmerksomhet. Arbeidet med infrastruktur i bred forstand må intensiveres. Det gjelder forhold som søk og redningskapasitet, oljevernberedskap, et bedre strømnnett, tilpassede havner, jernbane, større flyplasser, veier og mer. Med de utviklingstrekk vi nå ser i Barentshavet, er det et stort behov for transport av personer og gods. Dagens infrastruktur er knapt tilpasset dagens situasjon og må raskt moderniseres for å håndtere den økte mengden med trafikk.

Et annet område som må vektlegges, er kompetansebygging. Dette er en nasjonal utfordring som er krevende over hele landet, men den kommer særlig til uttrykk i Nord-Norge. I dette arbeidet er det viktig å bygge på det arbeidet som allerede gjøres av nordnorske utdanningsinstitusjoner. Det er viktig å sikre lokal rekruttering til utdanning og til mange av de kompetansearbeidsplassene som nå etablerer seg i regionen – ikke fordi jobben ikke kan gjøres like godt av andre, men fordi det også handler om lokal forankring og langsiktig utvikling av regionen. Da er det viktig å støtte opp under bosetting og lokalsamfunn på en naturlig måte, ikke ved kunstige overføringer som ikke er holdbare på sikt, men i form av verdiskapende arbeidsplasser.

Nordområdesatsingen er en satsing for hele landet og ikke utelukkende en landsdelsoppgave. Men det kan ikke være noen tvil om at lokal støtte for politikken er avgjørende for å lykkes. Da må også de positive effektene av politikken oppleves sterkest i den landsdel der politikken skal virke.

Miljøbevissthet er viktig uansett hva man gjør, og hvor man er, men i et sårbart område som Arktis er det avgjørende. Heldigvis opplever vi at dette forstås og aksepteres bredt. Det er viktig med kunnskap og internasjonalt samarbeid for å ivareta miljøinteressene i Arktis. Det vil ofte være slik at å drive industri i Arktis vil kreve særlige holdsregler. For å ivareta slike hensyn kreves det politisk innsats for bindende internasjonale avtaler på flere områder og en industri som er bevisst utfordringene, og som evner å ta ansvar for alle deler av sin virksomhet.

Selv om det er bred enighet om strenge miljøkrav, er det ulike meninger om hvor aktivt vi skal søke etter petroleumsressurser. Land i Arktis har også forskjellig tempo og tilnærming til slik aktivitet. Dette skaper nødvendig debatt og skjerper oss i forhold til krevende beslutninger. Konsekvenser og effekter av petroleumsaktivitet i Arktis er av overnasjonal karakter og krever en internasjonal tilnærming.

Urfolksinteresser ivaretas på en forutsigbar måte i meldingen. Det er avgjørende med involvering og dialog for å finne løsninger som er samlende. Så er det selvsagt ikke slik at interesser mellom urfolk og andre grupper alltid er i strid med hverandre. Det å finne fellesnevner er viktig som utgangspunkt for løsning, samtidig som gode konfliktmekanismer må være på plass. Urfolk har en sentral plass i Arktisk råd, og det gir et godt grunnlag for å finne løsninger på vanskelige problemstillinger.

Når det gjelder komiteens innstilling til hva gjelder både miljø og urfolk, er det enstemmighet. Dette betyr ikke

at det ikke finnes uenighet, men det er en del overordnede felles holdninger.

Gruvevirksomhet nord for polarsirkelen er ikke noe nytt, men de siste tiårene har aktiviteten i Norge vært relativt liten. Dette kan være i ferd med å endre seg. Det er behov for å gjøre mer, områder må kartlegges, rammebetingelser som f.eks. deponiløsninger må på plass, og det må også iverksettes tiltak på utdanningsiden.

Vi ber i innstillingen om at vi ser på en felles strategi på området med Nord-Sverige og Nord-Finland. Uttak av store ressurser krever fornuftige transportløsninger, slik vi kjenner når det gjelder LKAB og togtransport av malm til Narvik. Kombinasjon av gass fra f.eks. Barentshavet eller Norskehavet vil kunne benyttes under mineralutvinning på en fornuftig måte. Slik får vi også regional bruk av ressursene fra havbunnen og skaper gode ringvirkninger i form av verdiskaping, arbeidsplasser og lokalsamfunn med økonomisk rygggrad.

Skal Norge fortsette å være en trygg leverandør av gass til Europa, er det nødvendig å lete etter flere ressurser i Barentshavet, slik det nå legges opp til. Deler av Norskehavet er fortsatt stengt, og verken meldingen eller innstillingen sier noe om hva som bør skje her. Men Fremskrittspartiet mener det er unaturlig å ikke inkludere havområdene utenfor Lofoten og Vesterålen i en fremtidig petroleumsstrategi. Skal vi gjøre et strategisk grep som å bygge en rørledning fra Barentshavet og sørover, blir dette mest fornuftig hvis vi også kobler på de gassforekomster som vi håper å finne utenfor Nordland og Troms. En slik gassrørledning må også levere gass til ulike formål i Nord-Norge.

Valg av type infrastruktur i tilknytning til gassfunn er også et strategisk valg. Det å etablere en fast infrastruktur med gassrør har implikasjoner og legger føringer inn i energimarkedet og i forholdet mellom Norge og omverdenen. Det er derfor viktig å erkjenne at valg av løsninger på dette området er mer enn bare å markedstilpasse seg.

Olje- og gassaktivitet i nye farvann i nord krever et tett samarbeid mellom myndigheter og industri. Vi må få på plass god oljevernberedskap, det må etableres et tett samarbeid med andre land – særlig Russland. Kompetanse må opparbeides, vi må ha felles øvelser, og vi må sikre at utstyr som skal brukes, lett kan krysse grenser og ikke bli stoppet av byråkratiske hindre.

Vårt forhold til Russland er en viktig drivkraft for mye av den utvikling som skjer i nord. Avklaringen av grensen i Barentshavet og Polhavet gir en forutsigbarhet og trygghet. Stadig tettere samarbeid på viktige områder som fiskeriforvaltning og utdanning gir positive ringvirkninger. Dette må fortsette og forankres bredt i norsk forvaltning og samfunnsliv. Det langsiktige målet må være at forholdet til Russland kan håndteres, slik vi forholder oss til våre andre naboland. Det er mulig det er en utopi, men vi må kunne sette oss noen ambisiøse mål.

Til tross for et godt samarbeidsklima er det ikke fritt for at det også eksisterer utfordringer, og disse må håndteres tydelig. Et eksempel er brannen vi opplevde rundt nyttår i en atomubåt, og manglende varsling av norske myndigheter. Fravær av demokrati og et fungerende rettsvesen for tjener også vår oppmerksomhet. Det er krevende å forven-

te at norske bedrifter vil investere i Russland med de usikre rammebetingelser som eksisterer. Til tross for store utfordringer er det ikke noe alternativ til å samarbeide og søke felles løsninger.

Det er en utålmodighet, ikke minst fra komiteens flertall, for å oppgradere grensestasjonen på Storskog og for å se på praktiseringen av utstedelse av Schengen-visum for russere. Målet er at vi skal ha en praksis som er lik f.eks. Finland.

Vi skal senere i dag ha en viktig debatt om Nikel og forurensning. Dette er en alvorlig situasjon, som illustrerer at vi ikke har kommet så langt som vi ønsker i vårt bilaterale arbeid.

Det sikkerhetspolitiske aspektet i nordområdene er sentralt. Nå vil jeg ikke bruke mye tid på det her, men understreke at for Fremskrittspartiet er dette et område vi vil følge opp i tiden fremover – ikke minst evnen til tilstedeværelse og suverenitetshevdelse.

Arktisk råd er fortsatt i ferd med å finne sin form. Rådet kan med fordel bli tydeligere og mer aktivt, ikke minst når det gjelder felles utfordringer i Arktis, som maritim sikkerhet, søk og redning og oljevernberedskap. Det er ikke ofte man hører formannskapet i Arktisk råd uttale seg om viktige arktiske spørsmål, det skjer så å si aldri. Det er en bekymring hos enkelte at Arktisk råd står i fare for å bli mindre handlekraftig ved utvidelse av antall observatører. Jeg tror Arktisk råds attraktivitet skal tas som styrke og relevans, og så lenge man opptar observatører som har klare intensjoner om å bidra i forhold til utfordringene, er det en styrke. Det er naivt å tro at man kan isolere Arktis fra kloden for øvrig og nærmest lukke den inne som en sfære som utelukkende disponeres av åtte stater.

Arktisk råd skal også berømmes ikke minst for å ha vært en pådriver for mye av den forskningen på forholdene i Arktis som nå foregår. Mitt klare inntrykk er at det ikke er noen annen mellomstatlig organisasjon som så tydelig involverer forskere i sitt arbeid. Man har også bidratt positivt til å samordne forskningsarbeid på tvers av landegrenser. Kombinasjonen av forskning og politikk og diplomati er – meg bekjent – enestående og er nok en medvirkende faktor til at så mange land ønsker å involvere seg i rådets arbeid.

Organiseringen av Nord-Norge og samarbeidet i nord dukker av og til opp som tema. For en som ikke har sitt daglige ståsted i regionen, skal man være forsiktig med å mene så altfor mye, men i en situasjon der verden kommer stadig tettere på landsdelen i form av transport og nye industriaktører, og der man kjemper om oppmerksomhet mot både andre deler av landet og øvrige regioner i verden, må man spørre om man er godt nok organisert og tilstrekkelig samarbeidsorientert. Store geografiske avstander og liten befolkning forsterker problemstillingen. Selv om landsdelen er attraktiv på svært mange måter, er det slik at vinnerne i global sammenheng er de som klarer å være så samkjørte i profilering at man ser utover kommune- og fylkesgrenser og ser regionen som en helhet. Nå er ikke usunn rivalisering mellom byer og regioner noe spesielt for Nord-Norge – det er like sterkt andre steder – men de forhold som er nevnt, som geografi og liten befolkning, gjør at Nord-

Norge nok står foran en sterkere utfordring enn f.eks. Rogaland eller Oslo og Akershus. Jeg opplever at dette er noe man er klar over, og som man jobber med, men at det ofte er interesser som står i veien for å ta alle de nødvendige skritt i en slik prosess.

Til slutt: Nå er utfordringen å fylle nordområdesatsingen med konkret oppfølging. Mye av den oppfølgingen krever bevilgninger. Regjeringen har derfor en viktig oppgave fremover i å sørge for at meldingen og innstillingens innhold blir fulgt opp på en måte som gjør at alle forstår at dette er både regjeringens og opposisjonens viktigste strategiske satsingsområde.

**Helga Pedersen (A) [10:17:35]:** Jeg skal begynne omtrent der som forrige taler avsluttet, nemlig med det som handler om samarbeidet i nord.

I forrige uke var jeg på KS' store samling i Bodø, der fylkesmøtene i Nord-Norge for første gang var samlet – en forsamling der over 200 lokalpolitikere i Nord-Norge kom sammen for å diskutere framtiden i nord. Det er første gang en slik samling har funnet sted, og det er i seg selv en historisk hendelse og et svar på det som representanten før meg etterlyste.

Men det som først og fremst er verdt å merke seg fra møtet i Bodø, var den felles, tverrpolitiske uttalelsen som ble fattet der. Den slo fast – og begynte med – at Nord-Norge preges av optimisme og tro på framtiden. Det er verdt å merke seg, for går vi ti år tilbake i tid, ville en slik uttalelse ha vært helt utenkelig. Den uttalelsen og den stemningen som var i Bodø i forrige uke, sier selvfølgelig mye om mulighetene og potensialet i nordområdene, men den sier også veldig mye om at nordområdepolitikken, gjennom oppmerksomhet, konkrete bevilgninger og konkrete tiltak, faktisk har begynt å gi resultater – ikke bare til havs, der selve begrunnelsen for nordområdepolitikken på mange måter befinner seg, men også til lands.

Så skal jeg ile til med å understreke at nordområdepolitikken selvfølgelig skal ivareta nasjonale interesser knyttet til suverenitetshevdelse, ressursutnyttelse, miljøforvaltning, klima og kunnskap. Dette er en satsing som skal komme hele landet til gode, og det gjør den! Oljeselskap og leverandørindustri har fått tilgang til nye, store letearealer. Det har ført til store funn, og det er med på å bidra til oppdrag, til inntekter og til arbeid langs store deler av kysten i en tid der millioner av europeere går arbeidsledige.

Den historiske delelinjeavtalen gir jo enda større grunn til optimisme for framtiden for alle de tusenvis av menneskene i Norge som er avhengig av denne bransjen.

Kunnskapsmiljøer over hele landet – det være seg Havforskningsinstituttet i Bergen, SINTEF i Trondheim og alle medlemmene i Arktisk universitet – er engasjert i å utvikle kunnskapen om og for nordområdene. Både sunnmøringer og finnmarkinger, som ofte er uenige om mye i fiskeripolitikken, nyter alle godt av det som er gjort med hensyn til forsvarlig fiskeriforvaltning i Barentshavet.

Samtidig er det slik at det som skjer i nord, er ekstra viktig for dem som faktisk bor i nord – og dem blir det stadig flere av. Ved nyttår var det befolkningsrekord i Nord-Norge. 470 000 mennesker bor nå i Nord-Norge, og så mange

har aldri før bodd der. I løpet av de fire siste årene har innbyggertallet i de nordnorske fylkene økt med 9 000 mennesker. Det er fantastisk! Tar vi de 20 årene før det, så økte innbyggertallet med 13 personer. Så det er et historisk skifte som har funnet sted, og det er klart at det i stor grad er knyttet til verdiskaping. I perioden fra 2005 til 2010 ble det skapt 10 000 nye arbeidsplasser i Nord-Norge. Det er veldig bra.

De strategiske prioriteringene som er gjort i regjeringens nordområdemelding, er et veldig godt grunnlag for å ta nordområdepolitikken videre til beste for nasjonen og den nordnorske landsdelen. Det er også gledelig at det i Stortinget er bred tilslutning til hovedgrepene i meldingen. De resultatene vi nå kan notere oss, bør være en inspirasjon til videre innsats.

Så er det klart at nordområdemeldingen må følges opp og konkretiseres på mange forskjellige saksfelt – gjennom Nasjonal transportplan, gjennom sjømatmeldingen som snart skal legges fram, gjennom mineralstrategien som er varslet, gjennom forskningsprioriteringene som må gjøres, og ikke minst gjennom dialogen med våre naboland og med andre aktører i nord – på den internasjonale arenaen.

Så mener jeg at et svært viktig budskap herfra i dag er at vi må være like bevisste på å forvalte kunnskapen som vi er på å forvalte naturressursene, for det er den faktoren som i størst grad vil avgjøre om vi lykkes som nasjon og i for seg også som landsdel. Det handler om satsing på relevant teknologi når det gjelder klima. Det handler om at vi fra nasjonalt hold har et ansvar for å gjøre utdanningsinstitusjonene i nord i stand til å ta på seg de tunge oppgavene de har. Så må vi også forvente at politikerne i nord tar ansvar for kvalitet og innhold i grunnskolen.

**Ivar Kristiansen (H): [10:22:57]** (ordfører for sak nr. 2): En stor del av verden har nå sitt blikk festet på nordområdet. I nordområdepolitikken ønsker Høyre klare forpliktelser med tydelige og konkrete ambisjoner. Norge må i årene som kommer, spille en enda større rolle i våre nordlige områder, inkludert vårt samarbeid med Russland, Finland og Sverige. Vi tror at en av utfordringene ligger i behovet for større tydelighet fra regjeringens side. Regjeringens nordområdemelding illustrerer dette. Meldingen har for få nye tiltak eller konkrete ideer for å styrke nordområdene, selv om den lister opp mer enn 100 prioriteringer. Selv om universitetene i nord fortjenstfullt er skjøvet i front i utviklingsarbeidet av nordområdepolitikken, er det liten tvil om at den politiske forankring og ikke minst involvering i nord kan bli mye bedre. Jeg håper at det foreslåtte samhandlingsforumet som etableres, og som involverer Sametinget, kan stimulere det fremtidige arbeidet. Premissene for landsdelens utvikling må ligge i nord, og innspill nordfra må i større grad bli en del av så vel nordområdearbeidet som Barentssamarbeidet og det arktiske arbeidet.

Nordområdene omhandler mye politikk og er sannsynligvis vårt viktigste utenriks- og sikkerhetspolitiske geografiske område. Det viser den betydelige internasjonale interessen for utviklingen i nord. I dette arbeidet verken skal eller kan universitetene i nord være de som skal utvik-

le politikken eller sørge for den folkelige forankringen. I nord har imidlertid de nordnorske fylkene vært i front med å utvikle kontakt østover og på flere andre områder. Det samme kan sies om urfolks grenseoverskridende kontakt og arbeid. Jeg håper regjeringen kan la nordområdene være gnisten som får nordnorske fylkespolitikere ut av isolasjonen og mer inn i den skapende nordområdepolitikken. Det fortjener de, og det er de også rustet til.

Høyre konstaterer at regjeringen har skapt store forventninger i nord til en aktiv nordområdepolitikk. Dette har medført krav om mer konkret innhold, særlig innenfor feltene verdiskaping, lokale ringvirkninger og utdanning. Nå er tiden inne til å fylle disse forventningene med innhold. Regjeringen har oppnådd viktige resultater i nordområdepolitikken, bl.a. en historisk delelinjeavtale med Russland. I tillegg bør nevnes bidraget til å styrke den økte internasjonale interessen for nordområdene. Nå bør regjeringens utfordring være å levere også på områder utenfor Utenriksdepartementets kontroll, som innenfor eksempelvis samferdsel og næringsutvikling. Dette er også de områdene som er viktigst for at nordområdene fortsatt skal være attraktive områder å bo i. De siste års befolkningsutviklingstall i Norge dokumenterer dette veldig, veldig tydelig; den nordlige landsdelen saker akterut i forhold til utviklingen i resten av landet – altså ikke slik den foregående taler beskrev den såkalte rosenrøde utviklingen.

Høyre ønsker en mer aktiv vei-, jernbane- og havnepolitikk i nord. Noen strategiske lufthavner i nord må utvikles. Vest-østlig flyforbindelse på Nordkalotten må utredes, med det mål å få på plass et spleiselag som kan bidra til å få fly på vingene i nord som flyr på Nordkalotten. Det sier seg selv at bilturer på 10 til 15 timer eller dyre flyreiser via de respektive lands hovedsteder hemmer enhver forbindelse eller utvikling. Høyre ønsker at vårt forsvar skal ha en tilfredsstillende tilstedeværelse i våre nordområder.

Høyre ønsker en mer aktiv og målrettet utdanningspolitikk i nord, og vi foreslår bl.a. et nytt russisk språkprogram. Språk er i denne sammenheng en døråpner i nord og et bidrag til økt eksport og handel på tvers av landegrensene og dessuten et viktig tiltak for å styrke den mellomfolkelige kontakten. Så vel kommuner som lærere bør i denne sammenheng stimuleres. Vi ønsker også en oppjustering av ingeniørutdanningen i nord som kan ta høyde for den dramatiske økte etterspørselen etter ingeniører også i nord.

Høyre vil ha en aktiv petroleumpolitikk i nord som også åpner for petroleumsaktivitet utenfor Lofoten, Vesterålen og Sør-Troms. I denne sammenheng vil vi også at myndighetsfunksjoner skal utøves fra nord, i takt med at petroleumsaktiviteten flyttes nordover.

Høyre vil gjøre det enklere å starte bedrifter og ønsker å styrke såkornfondordningen i nord.

Vi vil forbedre visumreglene overfor Russland, som vil gjøre grensepassering enklere og smidigere. Regjeringen må virkelig anstrenge seg for å få på plass enklere løsninger for at russisk arbeidskraft i langt større grad kan få ta del i arbeidslivet i den nordlige landsdelen. Vi vil også ha åpningstider på tollstasjoner som er mer i tråd med næringslivets behov og utvikling.

Nord-Norges nærhet til Russland gir både mange mu-

ligheter og utfordringer for næringslivet og utfordringer av ulik art. En av disse fikk vi illustrert 29. desember i fjor da nyheten om brann på den russiske atomubåten «Jekaterinburg» ble meldt – en brann som dessverre avdekket at våre varslingsavtaler med Russland ikke trår i kraft når alarmen skal gå. Det er en enstemmig komité som understreker våre miljøutfordringer og ambisjoner i nord, på land og hav. Miljøutfordringene er enorme. I dette bildet ligger også de kombinerte miljø- og sikkerhetspolitiske trusler. Lagrene av russisk atomavfall nær norskegrensen er de største i hele verden. Antallet russiske taktiske atomvåpen nær norskegrensen er betydelig, våpen som først og fremst er beregnet til regional bruk. Taktiske atomvåpen omfattes ikke av noen rustningsavtaler. Derfor vet vi ikke det eksakte antall, men det er grunn til å tro at mellom 500 og 1 000 slike taktiske våpen finnes på lager på Kolahalvøya. Det er svært viktig at Norge sier tydelig ifra om at vi ikke synes det er greit at slike våpen finnes i våre nærområder.

Det er liten tvil om at det først og fremst er ressursene i nord som tiltrekker seg verdens oppmerksomhet. Fisk, handelsruter, mineraler og energi er nøkkelordene. Ressursene lokker, naturligvis. Alle verdens stormakter, inkludert EU, søker mot nord. Det gjelder også Kinas voksende interesse for nordområdene. I Beijing tenkes det langsiktig. Også der har man fått med seg at isen smelter, at Nordøstpassasjen nord for Russland blir mer tilgjengelig, med de konsekvenser dette får med å bringe Kina «nærere» i geografisk avstand til Vesten. Kineserne viser nå samme interesse for nordområdene som de har vist eksempelvis for ressurser i Afrika og Latin-Amerika. Derfor vil nordområdepolitikken fremover forbli vår viktigste politiske arena. Det vil ikke komme til å mangle politiske oppgaver i nord fremover. Det er et politisk ønske også fra Norge at vi skal spille en meget aktiv rolle i Arktisk råd, hvor det selvfølgelig er i vår egen interesse å trekke stormaktene aktivt inn i dette arbeidet, og hvor folkerettens spilleregler må være alles ledesnor. De spørsmål som bl.a. gjelder Kinas og EUs fremtidige rolle og status i Arktisk råd, må det først og fremst være opp til regjeringen å håndtere. Et så betent og følsomt spørsmål egner seg etter Høyres mening dårlig til å behandles i en stortingskomitéinnstilling, og vi undrer oss litt over at flertallet i komiteen fant det nødvendig. Vår støtte til Arktisk råd som hovedorgan for alle arktiske spørsmål er også årsaken til at vi har valgt ikke å støtte forslagene om et kystvaktforum for nordområdene og en sirkumpolær sikkerhetspolitisk dialog. Det har tjent tilliten og stabiliteten i nordområdene at Arktisk råd har vært hovedarena for viktige diskusjoner, og Høyre ønsker ikke å utvanne denne rollen gjennom stadig å opprette nye organer.

Jeg vil nevne at Putin er gjenvalgt som president i Russland, og at døråpning og utvikling i nord – dynamikken – er skapt først og fremst gjennom folk-til-folk-samarbeidet. Her har de nordligste fylkene gått i bresjen og i front. Vi vet ikke hva som kommer til å bli utviklingen i dette området, som har et betydelig potensial. Men folk-til-folk-samarbeidet må satses på, det må utvikles.

Ett punkt som jeg gjerne skulle ønske hadde fått enda større oppmerksomhet, er idrettens plass. Idretten oppfat-

tes ofte som en del av kultursamarbeidet i Barentsregionen, men på russisk side er det to adskilte forvaltnings- og ansvarsnivå. Det innebærer at en kultursamarbeidsavtale for Barentsregionen mellom Norge og Russland ikke inkluderer idrett som en del av samarbeidet. I over 50 år har Finnmark fylkeskommune, Finnmark idrettskrets og Murmansk Oblast hatt et utmerket idrettssamarbeid i Barentsregionen. Tiden er nå inne til å formalisere et norsk–russisk idrettssamarbeid, tilsvarende det vi i dag har ved det norsk–russiske kultursamarbeidet BarentsKult. Dette er et samarbeid som gjerne kan forankres i Barentssekretariatet med tilsvarende utvikling av rammebetingelser for idretten som for kultursamarbeidet. Her må Norges idrettsforbund ta tak.

Til slutt vil jeg bare tilføye at etableringen av Stortingets arktiske komité har vært en suksess. En av grunnene til det er at denne komiteen har en meget aktiv og dyktig leder som illustrerte dette gjennom sitt saksordførerskap og hovedinnlegg i dagens nordområdedebatt.

**Lars Egeland (SV) [10:33:06]:** Nordområdene er, for å sitere meldinga, en global kunnskapsbank for miljø, klima og samfunn. Samtidig er det et område som kan rammes kraftig om vi ikke lykkes, sammen med andre land, i å føre offensiv klima- og miljøpolitikk.

Våre fremste forskningsmiljøer sier at temperaturøkninga i Arktis kan bli dobbelt så høy som det globale gjennomsnittet. Vi ser en forsurening av havene som kan ramme fiskestammene, sjøfuglbestandene og de marine økosystemene. Isdekket i Arktis er redusert med en tredel sommers tid de siste par tiårene. Det kan få dramatiske følger, ikke bare for isbjørnene.

Temperaturøkninga frigjør CO<sub>2</sub> fra permafrosten og fra sjøbunnen i Arktis og bidrar til å akselerere den globale oppvarminga. Det er derfor innledningsvis grunn til å understreke at klimaendringene er den største trusselen vi står overfor.

Norge hevder suverenitet over 30 pst. av Europas land- og sjøarealer. Det gjelder ikke minst sjøarealer. Nordområdemeldinga løfter fram betydninga av forvaltningsplanen for Lofoten og Barentshavet. Regjeringa slår fast at Norge skal «være et foregangsland når det gjelder helhetlig og økosystembasert forvaltning av havområdene».

Forvaltningsplanen har definert områdene utenfor Lofoten og Vesterålen, Tromsøflaket og Eggakanten, kystlinja langs Finnmark, områdene rundt Bjørnøya og langs polarfronten og iskanten som «særlig verdifulle og sårbare». De er ikke viktige bare for Norge og våre naboland, men de er det for verden som et matfat.

Havområdene omfatter gigantiske fiskeresressurser. Torskebestanden i Barentshavet er verdens største, hysebestanden er rekordhøy, og loddebestanden er sterk. De siste ti–tolv årene har de norsk–russiske fellesbestandene, gjennom et godt samarbeid basert på langsiktige forvaltningsstrategier, en føre-var-tilnærming og felles innsats mot ulovlig fiske, gitt svært gode resultater, slik at bestandssituasjonen nå er god. Det understreker betydningen av føre-var-prinsippet og at noen områder forblir oljefrie. Fiskeresursene og andre marine ressurser må sikres på et høyt nivå

for framtida – til beste for nordlendingene, for nasjonen og for verden.

Beredskapen i nord er styrket gjennom slepebåtkapasitet. Det har vært økt satsing på Kystvakta, utskifting av oljevernutstyr og etablering av påbudte seilingsleder. Men fortsatt er det slik at oljelensene ikke virker på mer enn et par meters bølgehøyde. Og med økt skipstrafikk og økt oljeutvinning øker risikoen for store utslipp. Oljeberedskapen må heves en del hakk. Skulle en «Deepwater Horizon»-ulykke skje i nord, ville konsekvensene være tolt katastrofale. Med et utslipp utenfor Røst tilsvarende en fjerdedel av utslippet i Golfen ville kyststrømmen sørget for å oljelegge kysten helt til Nordkapp. Kaldere vann gjør også at oljen brytes saktere ned.

I meldinga står det at regjeringa vil legge til rette for at vi skal være teknologisk og markedsmessig i front på oljevern. Det er viktig – også fordi vi vet at de viktigste miljøene innenfor oljevernteologi er i nord, ved NorLense og ved miljøet i Vesterålen. Vi har også et miljø knyttet til oppbygginga av trafikksentralen i Vardø. Disse må styrkes framover. De må få en nasjonal rolle i det å unngå miljøødeleggelser – det er også næringsutvikling.

Nordområdene er rike på naturressurser, men den viktigste ressursen i nord er verken olje eller torsk – det er folket. Uten et livskraftig lokalsamfunn, framtidsetta næringsliv og utdanning og forskning i Nord-Norge kan ikke nordområdepolitikken lykkes.

Det må handle om en aktiv politikk som går på å høste naturressursene i nord og skape ringvirkninger i nord. Det gjelder enten det er fiskeri, petroleum, fornybar energi eller mineraler. Det skal ikke bli en kolonialisering av landsdelen, der nord finner og sør vinner, for å sitere Gudmund Hernes.

Kunnskap er navet i nordområdepolitikken. Det blir viktig å følge opp at det bygges opp utdanning og forskning for og om nordområdene, og at forskningsmiljøer og utdannings- og næringsmiljøer løftes til eliteserien og Champions League.

**Olov Grøtting (Sp) [10:38:24]:** «Ta hele landet i bruk» har lenge vært et av Senterpartiets slagord. Med det som utgangspunkt har Senterpartiet vært en pådriver for å løfte nordområdenes betydning i regjeringssamarbeidet.

Vi mener det er viktig for Norge å ta utgangspunkt i våre naturgitte fordeler – lang kystlinje og strategisk plassering langt mot nord. Vi er derfor glad for at vi sammen med Arbeiderpartiet og SV har gjort så tydelige prioriteringer og valgt å løfte fram nordområdene som vårt viktigste strategiske satsingsområde i utenrikspolitikken. Etter snart sju år i regjering kan vi derfor lansere en nordområdemelding som både peker på solide politiske framskritt, og som setter ambisjose mål for nordområdepolitikken videre framover.

Sikkerhets- og utenrikspolitisk har nordområdene gått fra å være en geografisk utkant til at vi nesten kan si det er blitt et gryende geopolitisk sentrum. Det stiller strenge krav til politisk handling. For at vi skal kunne utnytte fordelene av å være et slikt sentrum, må visse forutsetninger være til stede. Først og fremst må området være fredelig

og preget av stabilitet, og vi må ha kunnskap om hvordan man kan nyttiggjøre seg posisjonen og ressursene som følger med.

Arbeid for fred og stabilitet har blitt ivarettatt langs to parallelle spor: militær tilstedeværelse og suverenitetshevdelse. Det er noe av bakgrunnen for flyttingen av Forsvarets operative hovedkvarter fra Stavanger til Bodø, moderniseringen av Kystvakten samt anskaffelsen av nye fregatter. Samtidig er Norge en sentral aktør i nordområdediplomatiet. Vi spiller en viktig rolle i de multilaterale samarbeidskanalene samt at vi har en god dialog med Russland bilateralt.

Kunnskap er den andre viktige nøkkelen til å kunne nyttiggjøre seg den strategiske posisjonen og ressursene som nordområdene har å by på. Derfor er kunnskap om, for og i nord løftet fram som et viktig mål gjennom hele meldingen, og det er et område som vi i Senterpartiet flagger særdeles høgt. Vi tror at regjeringens vektlegging av nordområdene som ressursbank, forskningsarena og politisk satsingsområde vil tiltrekke seg mange av framtidens talenter. Vi vil presisere viktigheten av slik satsing i nord og også at alle relevante forsknings- og utdanningsinstitusjoner i landet trekkes inn i dette arbeidet.

De grunnleggende forutsetningene for å kunne nyte godt av nordområdenes plassering og ressursriksom er helt klart til stede, for ressursene har vi allerede. Det er petroleum, fisk og mineraler. Det er ressurser som skal forvaltes med kunnskap og godt internasjonalt samarbeid som bakteppe. Vi i Senterpartiet har tro på at slik ressursutnyttelse skal bidra til en ny industriæra i nord, men vi er også oppatt av at det legges til rette for annen næringsvirksomhet. Landbruk og reiseliv ser vi som viktige næringer for regionen i tillegg. Vi mener at en såpass bred satsing er nødvendig for å sikre et arbeidsmarked og en økonomisk struktur som sikrer spredt bosetting og et godt utdanningstilbud i hele regionen.

Nordområdepolitikken både er, har vært og skal være visjonær i årene framover. Den peker ut ambisiøse mål for hvordan Norge kan bidra til å utnytte ressursene i nord best mulig og legger opp til at vi skal bli en stormakt i nordområdene.

Etter målrettet satsing i snart sju år er vi i Senterpartiet veldig fornøyd med at nordområdesatsingen er så konkret og håndfast som den er. Denne meldingen er verken en Nord-Norge-melding eller en distriktpolitisk gjennomgang. Likevel ser vi med glede på at nordområdesatsingen har brakt med seg goder og gitt reelle gevinster for Nord-Norge, f.eks. at forskningsmiljøene i nord har blitt styrket, og at Forsvaret har flyttet sitt tyngdepunkt nordover. Delinjeavtalen har vært den desidert viktigste begivenheten når det gjelder samarbeidet med Russland. Det er likevel viktig å påpeke betydningen av økt samhandel med Russland, og her vi har oppnådd mye. For Senterpartiet har det også selvsagt vært viktig å få beholde differensiert arbeidsgiveravgift i de nordligste fylkene, som vi også har fått i andre deler av landet, selv om det ikke er relevant her.

Stortingsvalgprogrammet til Senterpartiet for denne perioden heter «Med hjerte for hele landet». For en senterpartist varmer det langt inn i hjerterota at vi represente-

rer en regjering som har levert, og som fortsatt setter seg høye mål for hva vi skal prestere i nordområdepolitikken framover.

**Kjell Arvid Svendsen (KrF) [10:43:38]:** Nordområdepolitikken handler om å styrke Norges posisjon i nord både regionalt og internasjonalt gjennom å trekke på ressurser, erfaringer og kunnskap fra hele landet. Men nordområdepolitikken handler også om å styrke Nord-Norges posisjon i Norge. Jeg er glad for at en samlet komité så tydelig understreker dette i innstillingen. En nasjonal styrking av nordområdene kan best skje ved å legge grunnlag for arbeid og verdiskaping med utgangspunkt i områdets naturressurser.

Kristelig Folkeparti mener tiden er kommet for å bringe en overordnet nordområdevisjon til konkrete resultater. Det er viktig at nordområdepolitikken framstår som et samlet hele, og at det blir en tydelig koordinering av politikken mellom ulike fagorganer og departementer.

Nordområdesatsingens viktigste dokumenterte resultater så langt har kommet på Utenriksdepartementets område, med grenselinjeavtalen med Russland som det suverent viktigste. Utfordringen videre er å sikre at også andre departementer følger opp strategien.

Kristelig Folkeparti mener at meldingen er lite forpliktende på nye tiltak og virkemidler utover det som allerede er vedtatt – den har mer karakter av en statusrapport enn en stortingsmelding om visjoner og virkemidler for den framtidige nordområdepolitikken. Formuleringer som «videreutvikle», «videreføre», «sikre og følge opp» dominerer når det er snakk om videre prioriteringer. Selv om mer enn hundre prioriteringer er listet opp i meldingen, savnes det nye konkrete tiltak som ikke har vært varslet tidligere.

Den samme metoden ser vi i regjeringens årlige rapportering om nordområdepolitikken i statsbudsjettet. Både små og store tiltak og bevilgninger på ulike departementers område samles på en felles liste og gis betegnelsen nordområdesatsing. De fleste av disse tiltakene ville hatt en naturlig plass i statsbudsjettet også uten en uttalt nordområdesatsing.

Kristelig Folkeparti savner i likhet med flertallet i komiteen en tydeligere forpliktelse til satsing på infrastrukturtiltak i nordområdene. Dette gjelder både nettinfrastruktur, veier, havnekapasitet og jernbane. Utsiktene til næringsutvikling innen både olje og gass og mineralnæringen vil medføre betydelig økt behov for infrastrukturkapasitet. Med de funn som allerede er gjort i Barentshavet, og de mineralressurser som er kartlagt på land, har man nå et tidsvindu på 10–15 år for å få på plass nødvendig infrastruktur. Her er vi i ferd med å komme skjævt ut fra hoppkanten. Blant annet ser vi nå at Statnett vurderer nye gassturbiner på Snøhvit som tiltak for å sikre forsyningssikkerheten for strøm i Finnmark, mens det som egentlig trengs, er kraftlinjer. Nye kraftlinjer er en forutsetning både for utbygging av ny fornybar energi, for elektrifisering av olje- og gassutbygginger i Barentshavet og for at store internasjonale selskaper skal kunne etablere seg i nord.

Kristelig Folkeparti er glad for at et flertall i komiteen

så sterkt framhever kompetanseheving og kunnskap som den viktigste prioriteringen for å sikre framtidig vekst og velferd i nord. Befolkningen i de tre nordligste fylkene har et lavere utdanningsnivå enn gjennomsnittet av befolkningen. Et flertall i komiteen etterspør derfor utvikling av en kunnskapsstrategi for Nord-Norge. Strategiens formål bør være å heve fullføringsprosenten i videregående skole til landsgjennomsnittet og øke det generelle utdanningsnivået i landsdelen. Slik kan ungdom i nord bli bedre rustet til å gripe de mulighetene som økt aktivitet innen olje og gass og mineralnæringen vil gi for økonomisk vekst, arbeid og bosetting.

Når vi vet at frafallet i videregående skole for gutter i Finnmark i dag er på 70 pst., og at kun 35 pst. av elever og lærlinger fullfører skolen på normert tid, forstår vi at noe må gjøres. Dessverre gjøres det altfor lite. Slike tall burde utløst kraftige tiltak fra regjeringen. Hadde dette vært situasjonen i Osloskolen, tror jeg kanskje vi ville sett et helt annet fokus på saken fra regjeringen.

Kristelig Folkeparti ser det som en sentral utfordring å motivere flere nordnorske ungdommer til å fullføre videregående skole og skaffe seg utdanning som er relevant for arbeid innen framtidsnæringer som olje og gass, mineraler og fornybar energi. Sentrale næringsorganisasjoner som OLF og NHO har lenge uttrykt bekymring over mangel på lokal kompetent arbeidskraft i nord.

Til slutt vil jeg også takke sakens ordfører for et godt nedlagt arbeid.

**Utenriksminister Jonas Gahr Støre [10:48:46]:** Det er vanlig å si i internasjonal debatt at alle ser mot øst og sør – og det gjør alle. Det gjør også vi, men stadig flere ser også mot nord. Det særegne med det er at der er vi – det er hos oss, utenfor hos oss, i havet hos oss, på sokkelen hos oss og ikke minst på land hos oss.

Vi har posisjonert oss for denne utviklingen. Sju år med kunnskap, aktivitet og nærvær har gjort Norge til en pådriver i det internasjonale og regionale samarbeidet – vi har satt en ny nasjonal dagsorden. Vi har avklart våre grenser til alle naboer i havet, vi har forankret vår grense mot Russland, hvor vi har landegrense fra 1826 og havgrense fra 2010, som trådte i kraft i 2011. Mitt poeng er: Det er bra at vi står samlet rundt dette.

Jeg vil gjerne takke komiteen for en meget god og interessant innstilling. Jeg vil takke lederen for arbeidet som er nedlagt, og jeg vil slutte meg til saksordførers åpningsformulering om at det er et privilegium å ha en opposisjon som ønsker mer av regjeringens politikk. La meg si det på denne måten: Heia opposisjonen! Vi ønsker mer slik opposisjon. Opposisjonen har kommet inn på et godt spor når den følger den arbeidsformen.

Så vil jeg også her si at vi har studert de forslagene som har kommet fra mindretall og flertall. Representanten Kristiansen gikk gjennom mange av de forslagene som hans parti har fremmet. Mange av forslagene er svært gode. Vi skal ta dem med med den samme holdning som jeg nå har gjengitt, om at vi står bak dette.

Dette er også en satsing for hele landet, som vi hørte fremført av en del av hedmarksbenken – entusiastisk for

nordområdene. Det er når vi lykkes med å trekke alle ressursene med, fra nord til sør – ikke setter en strek i kartet og sier at det bare er nord for dette som er nordområdene – at vi kan lykkes.

Så er det likevel slik at det finnes ingen annen oppskrift for verdiskaping, arbeid, kultur og fremgang i nord enn ellers i landet. Det handler om en kombinasjon av arbeid, kapital, kunnskap og politisk organisering. Det er et hardt arbeid, stein på stein, som må nedlegges.

Representanten Pedersen sa at politikken virker, og vi ser resultater. Jeg er helt enig i det. Jeg vil trekke fram at det er vår evne til å arbeide i partnerskap som gjør at vi lykkes – partnerskap mellom stat og det regionale nivå – fylke og kommune – partnerskap mellom Norge og andre land og partnerskap mellom offentlig og privat. Det er på den måten vi kan mobilisere kunnskap og erfaring og koble den opp med virkemidler og drive ting fremover.

Noen av representantene fra opposisjonen mener det er for få nye tiltak. Jeg merker meg de forslagene som er kommet, og jeg tar med meg dem med stor interesse. Jeg vil si at slik jeg opplever det, er denne politikken fylt av tiltak og ambisjoner. Det er 100 stykker nevnt i den meldingen og strategien. Jeg mener det er en god tilnærming til politikken at vi legger opp til å gjennomføre det vi har igangsatt. Det skal finnes krone for krone, det skal finnes arbeidshender for arbeidshender, og det skal finnes interesserte for interesserte for å trekke dette arbeidet fremover. Vi er oss bevisst at det må vi ha fullt fokus på.

Så er det slik at det kan bli behov for spesielle tiltak i nord, og det må vi ha fokus på. Vi har nå en gruppe som studerer skipsfartsutfordringer knyttet til åpningen av Polhavet. Vi må se på havnekapasiteter og farleder, og det kan sikkert komme områder hvor det må særskilte tiltak til. Men jeg vil vektlegge at vi trenger å arbeide gjennom Nasjonal transportplan, vi trenger å arbeide gjennom de helhetlige forvaltningsplanene for å legge grunnlaget for utviklingen i nord.

Avslutningsvis vil jeg vektlegge at vi i nord også har krysningsspunktet mellom utenriks- og sikkerhetspolitikk og det vi kan kalle innenrikspolitikk. Jeg tror det er et kjent tema for denne komiteen og i disse debattene i Stortinget at de to områdene henger sammen. Jeg tror det er få områder hvor dette er mer tydelig enn i nordområdepolitikken. Nesten hvert område har et berøringspunkt mot det regionale og mot det internasjonale.

Jeg vil igjen komme tilbake til et tema som jeg mener er en ressurs for Norge, nemlig det nordiske samarbeidet. De nordiske landene er på mange måter navet i det regionale – fra Østersjøen via Barentsområdet til Arktis – nordiske samarbeidet oss imellom. Det er disse landene som står oss nærmest når det gjelder å forstå utfordringene i nord. Blant annet har mineralsatsing vært nevnt. Der tenker vi på mange måter på samme måte over landegrensene.

Jeg vil slutte meg til det som representanten Høglund sa, at visjonen for vårt samarbeid med Russland – som jeg ikke vil kalle en utopi, men en visjon – er at det skal bli et normalt naboforhold. Dit er det langt, men hvis vi arbeider med den fokusering og den målretting vi har hatt de siste



årene, tror jeg vi iallfall kan si at det er en visjon som vi kan tro på, og som det er vel verdt å arbeide for.

**Presidenten:** Det blir åpnet for replikkordskifte.

**Morten Høglund (FrP) [10:53:56]:** Det jeg kan love utenriksministeren, er at opposisjonen vil fortsette å være utålmodig sammen med regjeringen, presse regjeringen på at det vi leverer fra oss i dag, skal oppfylles.

Så er det en viss form for frustrasjon – som man kan merke, ikke minst i deler av Nord-Norge – over manglende konkretisering av tiltak. Jeg nevnte i mitt innlegg behovet for en ekstraordinær satsing. Om den er ekstraordinær, eller at man bare prioriterer sterkere innenfor rammer, kan man diskutere, men: Er utenriksministeren enig i at det nå er behov for å få til en del konkrete resultater, ikke minst innen infrastruktur, som gjør at vi ser effektene av denne politikken? Dette handlingsrommet gjelder de kommende år og må gjenspeile seg i det statsbudsjettet som skal legges frem til høsten, og de nært forestående.

**Utenriksminister Jonas Gahr Støre [10:54:58]:** Jeg er enig i at det trengs kraftige tiltak i nord. Jeg mener denne regjeringen har levert – gjennom en betydelig opptrapping av satsingen på infrastruktur i nord, gjennom Nasjonal transportplan, og gjennom en styrket kommuneøkonomi, som gir kommuner anledning til å utvikle dette nær og tett på seg.

Det er helt opplagt at vi kommer til å trenge nysatsinger – men det trenger vi i hele landet. Jeg tror vi gjør landet en bjørnetjeneste ved å si at det er ekstraordinære tilstander i én region fremfor i en annen. Alle regioner i landet jeg reiser til, melder om ekstraordinære forhold. Det er det lokalpolitikeres jobb å gjøre.

Jeg tror alle ser at skal vi gripe det potensialet som er i nord, skal vi være veldig årvåkne for at vi må utvikle vår infrastruktur og vår kunnskapskapasitet. Det mener jeg vi gjør, jeg mener det har vært tid for en ganske ekstraordinær utvikling. Det at det er en utålmodighet, tar vi også med. Tenk om det var omvendt, at det ikke var utålmodighet med hensyn til fremgang og utvikling i nord, med de mulighetene vi har! Der ligger vi ganske godt an.

**Jan Arild Ellingsen (FrP) [10:56:03]:** La meg starte med å si at jeg ikke har noen problemer med å forstå at utenriksministeren har visjoner og ambisjoner om å ta landsdelen i nord mer i bruk enn det man gjør i dag. Det er viktig og selvfølgelig helt nødvendig. Men for å nyttiggjøre seg de visjonene og ambisjonene er man avhengig av at detaljene på et mye lavere nivå faller på plass.

Noen ganger er det en liten detalj som skal til for å få en bedre utnyttelse. En slik liten detalj er åpningstiden ved tollstasjonen Bjørnfjell ved Narvik, som i dag er et problem. Noen vil si at det ikke finnes noe viktigere enn å få sendt en død laks til markedet. Det er det helt sikkert, men for noen er det omtrent det viktigste i verden. Kostnaden ved å utvide åpningstiden er stipulert til 1 mill. kr i året. Her har Finansdepartementet foreløpig holdt igjen. Min utfordring til utenriksministeren er: Hva slags løs-

ning ser han for seg man kan finne – sammen med finansministeren – for dette, som åpenbart koster lite, men som genererer store verdier til landet Norge?

**Utenriksminister Jonas Gahr Støre [10:57:05]:** Jeg er trygg på at vi i årene som kommer, vil få utvidet kapasitet for transport over grensene i nord generelt. Da må grensestasjonene tilpasses dette. Saksordføreren nevnte bl.a. Storskog, som er en stor utfordring for oss. Denne relativt moderne grensestasjonen begynner nå å bli umoderne i forhold til hva som er realitetene.

Jeg kan love representanten at vi følger alle disse stasjonene meget nøye. Dette krever innsats fra ulike etater og ulike departementer. Jeg er trygg på at vi kommer til å dimensjonere disse overgangene ut fra transportbehovet, slik at vi støtter både enkeltpersoner og næringsdrivende i den jobben de har, og slik at de ikke blir hindret unødig av grenseovergangene.

**Ivar Kristiansen (H) [10:57:56]:** Jeg takker utenriksministeren for at han ga opposisjonen god karakter, siden den – slik han oppfattet det – vil ha enda mer av regjeringens politikk på dette området.

Dette står litt i kontrast til hans krasse kritikk av nordnorske politikere. Jeg tillater meg å sitere litt fra Nordlys for en tid siden. Der sier utenriksministeren:

«Når jeg reiser her nord møter jeg en mye mer offensiv holdning fra næringsliv og kunnskapsmiljø enn jeg gjør fra nordnorske politikere. Det hadde styrket landsdelens profil om man også kunne sende omforente, felles politiske budskap!»

Er det noen spesielle nordnorske politikere utenriksministeren har i tankene, eller er hele bunten like ille?

**Utenriksminister Jonas Gahr Støre [10:58:49]:** Jeg vil spøkefullt si at dette er en grov fordreining av mitt forhold til nordnorske politikere, som er så tett som det kan bli.

Jeg synes saksordføreren, representanten Høglund, fremførte lignende refleksjoner i sitt innlegg. Det gikk vel egentlig bare på å gjenspeile noe av det jeg erfarer på disse reisene, at det i næringsliv og kunnskapsinstitusjoner nå fokuseres veldig strategisk på samarbeid på tvers av grenser som man tidligere oppfattet begrenset samarbeid. Jeg tror det er en realitet i denne store landsdelen at det på det politiske, regionale området pågår en debatt om hvordan dette skal skje. Det har jeg full respekt for. Jeg vil si at det pågår mye viktig, samfunnsbyggende arbeid også internasjonalt – når vi bl.a. ser på Nord-Norges posisjonering i Brussel – blant politikerne i nord.

Jeg registrerer at det utspillet jeg hadde, fikk mange kommentarer fra ulike hold og fra ulike politiske representanter, som sa at dette var en debatt man kunne ta. I det frie ordskiftets navn synes jeg dette er et ordskifte man kan ta med politikere i nord, som ikke skyr å snakke rett ut.

**Frank Bakke-Jensen (H) [11:00:02]:** Nordområdesatsingen omtales veldig ofte som mulighetenes arena, og landsdelen blir oftere og oftere løftet opp som mulighete-

nes landsdel. Vi som bor der oppe, får av og til en liten følelse av at nå starter livet, nå starter livet der oppe, mens man i omtalen registrerer at det som skjer i mer sentrale strøk, altså er en realitet, og at det er et liv som føres. Man forsøker kanskje ofte i debatten å fordreie det til at det ikke har skjedd noe i nord tidligere. Jeg og mine forfedre i generasjoner kan bekrefte at det er feil – vi har levd lenge der.

Ofte registrerer vi at det stilles spørsmål ved om den nordområdesatsingen er riktig, om det er det vi trenger, og hva vi får ut av dette. Nå har statsråden hatt ansvar for denne satsingen i snart syv år, og mitt spørsmål er: Synes statsråden at man har fått forankret satsingen og forståelsen av nordområdesatsingen godt nok i den nordlige landsdelen?

**Utenriksminister Jonas Gahr Støre [11:01:08]:** Når jeg reiser i nord, har jeg aldri vært inne på tanken at livet ikke har begynt der. Jeg oppfatter at det livet er meget livlig, det er aktivt, og det inspirerer alle.

Ja, jeg synes dette er veldig godt forankret, og jeg synes – hvis jeg får lov til å si det – at jeg på de nærmere 40 reisene jeg har hatt i dette embetets medfør, opplever en endring i holdning til hvilke muligheter som ligger i nord – eid i nord, initiert i nord, skapt i nord. De utvalgene vi har trukket på når det gjelder ekspertutvalg, har alle vært forankret i nord. Det nye utvalget hadde sitt første møte med politisk ledelse i Utenriksdepartementet i går.

Jeg merker at når jeg møter regionale politikere, når jeg møter kommunepolitikere, møter jeg en opplevelse av eierskap. Slik må det være, for mulighetene i nord skal utvikles i nord. Men det som også er gledelig, er at vi ser – slik flere har påtalt her – at det i hele landet er engasjement for dette. Det tror jeg vil være det nordlige Norges store mulighet, at vi nå kan trekke på all kunnskap og kompetanse – Trondheim, Bergen, Arendal, Oslo, Lillehammer, alle steder – for å mobilisere ressursene i nord. Eierskapet må være i hele landet, og det mener jeg også skjer.

**Presidenten:** Flere har ikke bedt om ordet til replikk – det gjør representanten Bakke-Jensen, og han får anledning til det.

**Frank Bakke-Jensen (H) [11:02:21]:** Vi synes det er såpass viktig at vi iallfall må bruke taletiden.

Litt av problematikken rundt dette er at når man skal ta en del av et land eller et samfunn videre i en ny utvikling, kan man – hvis man blir for fokusert på det man selv gjør, som vi kanskje kan beskyldes Helga Pedersen for å være i innlegget sitt – glemme det som har skjedd tidligere. En viktig del av en utvikling er at man har en kollektiv hukommelse av hvor man kommer fra.

Nord-Norge som landsdel er en veldig spesiell landsdel. For det første er det en mangfoldig landsdel bosatt av to folk, og Finnmark som fylke er møtet mellom fire stammer. Det er viktig at man i enhver utvikling klarer å tenke på det verdigrunnlaget man kommer fra. I konservativ tankegang handler det om å forandre for å bevare. Når jeg har fulgt debatten i nord, er det faktisk sånn at man – etter min

mening – ofte har prøvd å viske ut hva som har skjedd tidligere. Man kan ofte få et inntrykk av at nordområdene startet i 2005 og ble opprettet da. Det mener jeg er litt av problematikken rundt den satsingen som har vært de siste syv årene.

**Utenriksminister Jonas Gahr Støre [11:03:41]:** Jeg ser ikke problematikken ved at vi i 2005 hadde en kraftig akselerering av nordområdepolitikken, bevilget vesentlig mer midler til den, formulerte en strategi, styrket kommunøkonomien og definerte strategien vi har gjennomført skritt for skritt. Men hvis det er én politiker jeg har møtt som minner om de lange linjene i nord, er det representanten Pedersen, som forankrer politikken i hva som er både tradisjoner, potensial, naturressurser og kunnskap.

Denne meldingen jeg har lagt fram, begynner med å referere til meldingen fra 2004–2005, som ble lagt fram av min forgjenger – en god melding som la et godt grunnlag for videre debatt. Hvis vi begynner å sette streker i kartet som sier at det er bare det som skjer nord for dette området, som er nordområdene, eller streker i kalenderen som sier at det bare er dette som er skjedd etter en viss dato, mister vi en mulighet. Det vil jeg driste meg til å si er en feiloppfatting av iallfall denne regjeringens inspirasjon: Vi bygger på de lange linjer. Når nå industrien etablerer seg i Harstad, Tromsø og nordpå for å drive utvikling, er ikke det noe som har skjedd fra en måned til en annen – det er noe som har skjedd basert på hva som er utviklingen i Norge siden 1970-tallet. Så det er lange linjer vi snakker om.

**Presidenten:** Replikkordskiftet er omme.

**Tore Nordtun (A) [11:05:08]:** Jeg synes det er en veldig gledelig og bra dag vi har nå her i Stortinget, når vi får debattere en av våre aller, aller viktigste politiske arenaer, som har vært og vil være det framover, og som vi skal ta vare på på en skikkelig god og ryddig måte.

Vi har også hatt tidligere meldinger i Stortinget der vi har drøftet dette, og jeg synes det er flott å oppleve at de 15 strategiske satsingsområdene som regjeringen har listet opp i meldingen, har fått en veldig god tilslutning også i komiteen og har bare blitt mer utdypet.

Alt dreier seg ikke bare om utviklingen og velstanden i nord, men også landet for øvrig. Jeg vil bare understreke at som vestlending skal jeg garantere at vi er like opp-tatt av denne meldingen som de som bor i de tre nordligste fylkene. Det har mye å si for hele landet hvordan vi utvikler denne landsdelen, hvordan vi forvalter kunnskapen om områdene, hvordan vi forvalter naturmiljøet, og hvordan vi gjør det på en bærekraftig, skikkelig, ryddig og god måte.

Jeg ble litt forundret over noen av innleggene som trekker dette en god del nedover, og jeg skal komme tilbake til det: Men jeg må si at når vi nå ser en økning i landsdelen de fire siste årene på 9 000 personer, mens det de 20 siste årene var kun 13 personer i befolkningsøkning, er det gledelig. Vi ser også en annen trend som har snudd: Tidligere, når det var vekst i landet for øvrig, var det en tilbakegang i Nord-Norge. Den er snudd. Det er optimisme, det er framtidssyn, og jeg synes vi skal

ta med oss at dette nå i aller høyeste grad er med på lasset.

Men hvorfor har denne store interessen for landsdelen nå økt betydelig? Jo, det er på grunn av det som skjer i nordområdene og på klimasiden. Klimaendringene har økt aktivitetene i nordområdene og stiller Norge og spesielt også Russland samt våre øvrige naboland og samarbeidspartnere overfor nye utfordringer, ikke minst innenfor sikkerhets- og beredskapsutfordringer. Men utfordringen er hvordan vi skal forvalte denne flotte regionen og bygge den ut i fellesskap til vekst og nytte for oss alle.

Men meldingen viser også samtidig til økt tilgang til ressurser i nordområdet og nye muligheter for skipstrafikk som fører til økende interesse, selvfølgelig, og utnyttelse av de viktige naturressursene i Arktis-området. Det er naturlig, og Norge skal ha en lederrolle innenfor de ulike områdene her. Vi skal forebygge, og vi skal være først «på» for egentlig å sette tingene på plass. Dette skal vi også gjøre i samarbeid med våre naboer og våre allierte.

Jeg må si jeg ble noe forundret over Kristelig Folkepartis innlegg her for et lite øyeblikk siden, da det ble sagt at det ikke skjedde noe i nord, at vi måtte være mer konkrete, osv. Da skal jeg liste opp for Kristelig Folkeparti saker som de ikke har vært noen pådrivere for: Det er kartlegging av naturressursene i områdene, i Barentshavet. Hvor var Kristelig Folkeparti? Jeg har opplevd dem som en brems på de fleste områdene. Regjeringen gikk umiddelbart da grenseavtalen med Russland kom på plass, i gang med å utforske området, hvordan det lå til rette. Vi har sagt noe om Jan Mayen og om hvordan vi skal utforske ressursene der. Vi har lansert havner for ny oljebase med bransjestandarder osv. Vi var den første regjeringen som la fram en forvaltningsplan for hele Barentshavet. Det er første gang det har skjedd. Hvor var Kristelig Folkeparti da? Jeg har opplevd dem som brems på alle disse områdene. Dette bare for å ta noen eksempler på at vi er «på», vi er offensive, vi driver ting fram, og det regjeringen og vi i Arbeiderpartiet ber om nå, er at vi går videre i disse prosessene på en skikkelig, forsvarlig og miljømessig riktig måte.

Det er også viktig å se hvilke avtaler vi får til med våre naboer i dette området for å forvalte det på en skikkelig og god måte. Det er også viktig at vi utøver suverenitet og myndighet i nord på en troverdig, konsekvent og forutsigbar måte. Det gjør vi bl.a. i Langtidsplanen for Forsvaret. Vi har gjort det med hensyn til bevilgninger til Forsvaret: fem nye fregatter osv., nettopp for å ivareta disse områdene på en troverdig og skikkelig måte.

Hva gjør vi overfor Russland med forvaltningen av fiskeressursene for å få dette til? Jo, vi er «på» og gjennomfører avtaler for å få det til. Jeg kan minne både representanten Svendsen og andre om at det i 2009 og 2010 (presidenten klubber) ikke skjedde overfiske bl.a. av torsk og hyse, og kontrollene er gjennomført på en god og ryddig måte. (Presidenten klubber.) Dette er et eksempel til etterfølgelse, og det skal vi følge opp.

**Presidenten:** Det er bra det ikke skjer overfiske av torsk og hyse, men det bør heller ikke skje overforbruk av taletid!

**Jan Arild Ellingsen (FrP) [11:10:36]:** Det hadde vært fristende å starte med en kommentar til utenriksministeren som skrøt av opposisjonen og måten opposisjonen jobbet på. Det kan være grei lærdom å ha med seg til etter neste stortingsvalg, kanskje. Men jeg skal la den ligge til en annen gang.

Det gode med debatten i dag er engasjementet og mangfoldet, uavhengig av hvilken dialekt man har med seg når man kommer inn i salen. Det synes jeg er en kvalitet i seg selv. Det er ikke tvil om at denne meldingen i utgangspunktet handler om nordområdene. Når vi ser på kartet vårt og Norges plassering på kloden, er vel det meste her nord, egentlig. Når vi ser på somrene våre, sågar i denne delen av landet og lenger nord, virker det ofte som om de er ganske korte, og det er mye som er nord, både klimatisk og ellers.

Jeg tror det viktigste man kan gjøre med meldingen, er å fokusere på mulighetene. Nordlendingene ser ikke lenger på seg selv, eller oppfatter seg selv, som leilendinger i egen landsdel. Den tiden er forhåpentligvis forbi. Jeg tror mange nordlendinger med stor interesse og en viss beundring har sett til Vestlandet, sett på hva man har fått til på Vestlandet og oppover mot Trøndelagsfylkene når det gjelder næringsutvikling, muligheter og olje og gass. Så har man tenkt: Når blir det vår tur? Når skal vi få være med på dette? Det siste man bør gjøre, er å lage et regime som er sånn at 70 pst.–80 pst. av landsdelen blir noe man legger en rørledning forbi. Hvis det er noe nordlendinger ønsker nå, er det å få delta.

Da vi hadde høring om denne meldingen, var det ett unisont budskap som gikk igjen: Gi oss mulighetene – det være seg i forhold til utdanning, til samferdsel og til rekruttering. Folk ønsker å bo i Nord-Norge fortsatt. Fraflyttingstilskudd er ikke berørt i denne meldingen – det trengs ikke. Jeg tror at ved å la landsdelen få ta del i egne muligheter kommer vi til å se et omvendt problem, nemlig at mange av de nordlendingene som har valgt å bosette seg andre steder, kommer til å snu og flytte hjemover igjen. I utgangspunktet ønsker man faktisk å bo i den landsdelen man kommer fra. Det kan være at representanten Nordtun på sine eldre dager, når han slutter her, kanskje ser at noen av hans naboer med nordlandsdialekt faktisk velger å flytte tilbake til den landsdelen de kommer fra. Det er noe av poenget, slik jeg tenker på det.

Noe annet som utenriksministeren var inne på, som jeg deler 100 pst., er at man skal være ganske dårlig i norsk kommunikasjon og mer til hvis man ikke forstår nordnorske politikere. Man kan beskyldte dem for mye rart, men vanskelig å forstå er de i utgangspunktet altså ikke – det være seg om man er enig med dem eller fundamentalt uenig – forstår dem gjør man som regel.

Jeg hadde gleden av for noen år siden å reise rundt i Finnmark på kryss og tvers. Finnmark er et fantastisk fylke – minst på nivå med Nordland, for å si det forsiktig! Jeg lærte et begrep i Kirkenes under et møte med noen reiselivsfolk, som pratet om «Tjukk-Norge». De pratet om utfordringene med «Tjukk-Norge». «Tjukk-Norge» trenger ikke noen nærmere beskrivelse, vil jeg tro, fordi det er ganske lett å forstå. Men utfordringene ble i Kirkenes beskrevet som at når «Tjukk-Norge» så etter muligheter, am-

bisjoner og visjoner, så man sørover. Da venter man at når man står her og ser sørover, vender man ryggen til Nord-Norge. Det påpekte man som en bekymring. Jeg sier ikke at det er sånn: Jeg sier at denne meldingen gjør noe med det, men vi har noen utfordringer fortsatt.

Jeg mener at samarbeid i den nordlige landsdelen fortsatt kan bli bedre. Landsdelsutvalget, som i noen år fungerte tålelig bra, vil noen si, fungerer vel ikke like bra i dag. Da er det en viss fare for at man får en intern konkurranse, selv om representanten Pedersen har sagt at man har møttes i Bodø og blitt omforent om mange saker. Samtidig er det vel ikke tvil om at i alle saker der det handler om en eller annen form for lokalisering, blir det en form for politisk «krigføring», hvis en kan bruke et slikt begrep. Det er naturlig, fordi politikk handler om å utnytte muligheter, men det handler også om konkurranse fra familie til familie, fra grend til grend, fra kommune til kommune og fra region til region. Sånn er det. Til syvende og sist er det vi i denne salen som legger premissene for hvordan den skal være.

Jeg tror også at mange av fylkene i Nord-Norge greier seg veldig godt selv. Jeg nevner kort Nordland, som var det første fylket som opprettet ordningen med pasientombud, og det første fylket som opprettet ordningen med elevombud – vedkommende er forresten til stede i salen nå. Husker jeg ikke feil, var de først med å opprette kontor i Brussel, fordi man så at UD og systemet for øvrig ikke var godt nok – man fikk ikke optimalisert de mulighetene man ønsket seg. Derfor tok man grep selv. Nordlendingene er ganske dyktige til mange ting, men venting er vi ikke så gode til, selv om vi kan være litt forsiktige av oss. Poenget er: La befolkningen i nord ta del i de mulighetene som ligger der. Ved å la nordlendingene ta del er jeg helt sikker på én ting, og det er at den nordnorske gjestfriheten kommer til å sørge for at alle får en del av den samlede kaken etterpå.

**Elisabeth Aspaker (H) [11:15:47]:** 2011 ble et jubelår for alle som er opptatt av olje og gass som driver for utvikling i nord. Nye, lovende funn i Barentshavet i 2011 har i 2012 resultert i at Statoil endelig etablerte et femte fullverdige driftsmiljø, Drift Nord, og bygger ut sitt Harstadkontor til et komplett oljesenter. Nye driftsorganisasjoner og innkjøpsfunksjoner i landsdelen skaper større nærhet til leverandørindustrien, noe vi vet kan ha stor betydning.

Statoils beslutning ble feiret i og av hele landsdelen. Beslutningen blir forhåpentligvis det endelige vendepunktet for en næring med et betydelig potensial også i nord. Aker Solutions' satsing i Tromsø er også et uttrykk for tro på nord.

Godt nytt for Nord-Norge er godt nytt for landet. Økte petroleumsressurser bidrar til å bygge opp under den norske velferden.

Det er kort mellom store ord om nord, og det mangler slett ikke på visjoner. Derimot er det lenger mellom de konkrete tiltakene. Folketallsutviklingen i store deler av landsdelen er fortsatt lite lystig lesing, og fra Høyres side vil vi understreke at det er viktig med flere tiltak både på kort og på lang sikt.

Jevn, høy leteaktivitet og utforskning av nye områder er viktig for å vekke flere oljeselskapers interesse og gjøre enda flere funn. Prognosene for både Barentshavet og Nordland VI, VII og Troms II tilsier at det ligger flere skatter gjemt under havets bunn.

Det er viktig at optimismen i nord er gryende. Det går godt i fiskeri- og havbruksnæringen, og reiselivet ser nå ut til å knekke helårskoden, slik at hotellsengene fylles opp, og at man tjener penger på aktivitetstilbudene også om vinteren. Men det er ikke til å stikke under stol at de største forventningene til vekst i sysselsettingen er knyttet til ringvirkninger av nye olje- og gassfunn.

I kjølvannet av dette er det nå en gryende debatt om det er klokt eller ikke klokt å bygge et gassrør som kobler Barentshavet på røret lenger sør. For Høyre er det viktig å skape maksimale ringvirkninger av denne næringen. Selv om det utvikles industrielle prosjekter som kan forsvare å føre gass til land, er de gassmengder man antar befinner seg i Barentshavet, så betydelige at store deler av gassen nok uansett må eksporteres. Her må det være mulig å ha to tanker i hodet samtidig. Det betyr at det må arbeides videre med prosjekter for lokal industriell utnyttelse av gassen, samtidig som det tas høyde for gassrør mot sør som kan senke terskelen og bidra til at også mindre gassfelt i Barentshavet kan bli lønnsomme og bygges ut. En slik todelt strategi vil trolig gi de største ringvirkningene i landsdelen over tid.

Det er jo nettopp dette nordområdesatsingen handler om, hvordan vi skal utvikle den nordligste landsdelen og de naturressursene vi finner der, til beste for oss alle. Nord-Norge trenger flere bein å stå på og et større mangfold av arbeidsplasser. Samtidig er bedre infrastruktur en vesentlig forutsetning for at næringslivet skal kunne videreutvikles og være konkurransedyktig.

Nasjonal transportplan må kanalisere større midler som gir landsdelen et løft både til lands, til vanns og i lufta. Flyrutene i landsdelen er et kapittel for seg både når det gjelder rutetilbud og prisnivå og regler til hinder for vekst.

Kompetansebygging må være en nøkkelstrategi i nordområdene. Utdanning av kompetent arbeidskraft på alle nivåer er avgjørende for å realisere mulighetene i nord. Universitetene må her sammen med høyskolene påta seg et hovedansvar i denne sammenhengen. Opprusting av ingeniørutdanningen i Narvik til også å omfatte bergverk er viktig for å utvikle mineralnæringen i nord.

Jeg er svært glad for at en samlet komité nå støtter Høyres tidligere initiativ om å legge til rette for et russisk språkprogram i nord, som sikrer gode lærekrefter og gjennomgående løp der elevene kan starte med og regne med å kunne fortsette med russisk oppover i utdanningssystemet. Tiden er også inne for å gi den norsk-russiske videregående skolen i Murmansk fast støtte over statsbudsjettet, på linje med Moskva-skolen, som altså ligger i Moskva – et lite, men viktig og synlig tiltak. Gode russiskkunnskaper er viktig for å stimulere samhandel og kontakt mellom landene – og til at langt flere nordnorske, norske, ungdommer tar utfordringen med å studere i Russland. Mens russiske studenter i Norge er den største enkeltgruppe av utenlandske studenter, reiser svært få norske studenter den andre veien.

Det må vi gjøre noe med, tatt i betraktning at Russland er et stadig viktigere nærmarked for mange norske næringer.

Det er en gryende optimisme i nord. Men den tunge trenden med eksport av ungdom, fremtiden, tar tid å snu. Det er derfor viktig at sentrale myndigheter blir mer konkrete, spiller opp til de lokale og regionale politikernes. Den ballen vil nordnorske politikere ta. Da tror jeg at mange flere ungdommer også vil ha tro på en fremtid i nord.

**Eirik Sivertsen (A) [11:20:51]:** Siden nordområdene ikke er avgrenset til norske områder på land og til vanns, skal jeg driste meg til å berøre et litt annet aspekt enn det debatten har dreid seg om så langt. Det er knyttet til delegasjonen for det arktiske parlamentarikersamarbeidet, som er nytt i denne stortingsperioden. Bakgrunnen for Stortingets opprettelse av delegasjonen var ønsket om å styrke oppmerksomheten om utviklingen i Arktis også i Stortinget. Og det er betydelig oppmerksomhet – og en økende oppmerksomhet – om nordområdene og Arktis også internasjonalt, ikke minst begrunnet med de store ressursene som finnes i området, og de mulighetene for verdiskaping som er i ferd med å åpne seg opp, knyttet til teknologiutvikling, en større etterspørsel etter råvarer på verdensmarkedet og klimaendringene, som gjør det mulig å ta i bruk andre muligheter enn tidligere.

I delegasjonen er vi glad for at utenriks- og forsvarskomiteen i sin innstilling gir uttrykk for at opprettelse av delegasjonen har bidratt til et økt engasjement og interesse for arktiske spørsmål i Stortinget. Jeg slutter meg til representanten Kristiansens skryt av lederen for delegasjonen, representanten Høglund, som ikke bare har gjort et bra inntrykk her i dag, men som gjør en god jobb som leder for delegasjonen, og som også bekler vervet som leder for The Standing Committee of Parliamentarians of the Arctic Region, som er en sirkumpolær sammenslutning av parlamentarikere. I så måte kan vi si at vi på mange måter har lyktes med målsettingen for delegasjonen.

Jeg deler også komiteens vurdering at det er behov for økt arktisk parlamentarisk samarbeid. Både i salen her, i meldingen og alle steder man beveger seg – det være seg i Nord-Norge eller i andre deler av nordområdene – er det dialog, samarbeid og lavspenning som er stikkordene.

Komiteen peker i sin merknad på at det er en økende internasjonal interesse for en rekke vitale spørsmål i arktiske områder. Parlamentarikere har muligheten til å være pådrivere og ta nye politiske initiativ på en litt friere måte enn representanter for ulike regjeringer. For den arktiske delegasjonen kan det være en viktig arena å løfte inn nye tema på dagsordenen på, og som komiteen peker på, og som det har vært nevnt i debatten, kan det være et viktig supplement til det arbeidet som skjer i Arktisk råd. Jeg er derfor glad for at komiteen ser behovet for å prioritere dette arbeidet i Stortinget også framover. Jeg vil også, på vegne av Arbeiderpartiet, uttrykke støtte til Høglunds bemerkninger om at det å få flere observatører inn i Arktisk råd vil være en styrke for det arbeidet som skjer der.

Vi er glade for at regjeringen i stortingsmeldingen gir uttrykk for et ønske om å styrke den parlamentariske dimensjonen i arbeidet med å ivareta Norges interesser i

nordområdene. I delegasjonen imøteser vi det arbeidet og de initiativene som Utenriksdepartementet har varslet.

I lys av at alle representantene har mottatt årsrapporten fra delegasjonen, og at vi diskuterer Meld. St. 7 for 2011–2012, har jeg lyst til kort å nevne den tiende arktiske parlamentarikerkonferansen, som arrangeres på Island i høst. Der er det tre problemstillinger som vil være sentrale i drøftingene, og som dagens debatt gir viktige premisser for når det gjelder den norske delegasjonens posisjon.

Det første temaet er knyttet til framtidens arktiske samarbeid. Arktisk råd er inne i en spennende fase med store endringer. Vi har lyktes med å få internasjonal tilslutning til å etablere et sekretariat i Tromsø. Det skal være operativt til ministermøtet i mai 2013. Den første juridisk bindende avtalen mellom de arktiske landene, om søk og redning i nordområdene, ble undertegnet på det seneste ministermøtet i Arktisk råd i Nuuk i fjor. Parlamentarikere vil drøfte denne utviklingen og komme med sine tanker om hvordan den videre utviklingen av samarbeidet bør skje. På samme måte som stortingsmeldingen fokuserer på dialog og lavspenning i området, er det viktig for mange av de internasjonale aktørene.

Det andre temaet er de store økonomiske mulighetene, særlig knyttet til naturressurser, men også til skipsfart og sjoruter, sammen med klimaendringer, som bidrar til endringer i regionen og for folkene som bor der. Viktige spørsmål knyttet til dette vil være spørsmål om forsvarlig forvaltning og bærekraftig utnyttning av naturressursene, samt tilpasning til de varslede klimaendringene. Der er det grunn til å bemerke at den norske utviklingen av helhetlige forvaltningsplaner vekker internasjonal oppsikt og vesentlig internasjonal interesse for den måten å tilnærme seg forvaltningsspørsmål på.

Det tredje temaet vil være knyttet til levekår for menneskene som bor i Arktis. I motsetning til i Antarktis bor det betydelig mange mennesker i områdene. Det som også er unikt for området, er nettopp trekanten mellom myndigheter, vitenskap og urfolk, som gir de beste forutsetninger for å kunne forvalte Arktis på en god måte framover – fortsatt gjennom dialog – og derigjennom bidra både til forankring og til lav spenning i området.

**Svein Roald Hansen (A) [11:26:10]:** Jeg er enig med representanten Morten Høglund i at en bred politisk enighet – ja, faktisk enstemmighet – er en styrke, fordi bred politisk enighet sikrer de lange linjene i denne politikken, slik det har gjort når det gjelder andre viktige deler av norsk utenriks- og sikkerhetspolitikk.

Skiftet i nord, fra frontlinje mellom øst og vest til et område for samarbeid om ressursutnyttelse, miljøhensyn, kunnskap, arbeid og verdiskaping, startet med Berlinmurens fall. Det er også en understrekning av hvor delaktig også Norge er i den europeiske integrasjonsprosessen.

Barentssamarbeidet fra 1993, Arktisk råd fra 1996, Bondevik-regjeringens stortingsmelding fra 2004 og denne regjeringens to tidligere meldinger viser at nordområdepolitikken allerede har snart 20 års historie å vise til. Dynamikken er forsterket år for år. Det har gitt mange og viktige resultater.

Den kanskje viktigste oppgaven har vært å plassere Norge i førerretet i et område hvor mange og langt større land har sine egne interesser, og hvor enda flere ser at det som skjer i nord, kan være av stor, strategisk interesse også for dem. Dette har vi lyktes med. At det permanente sekretariatet for Arktisk råd blir i Tromsø, er et håndfast bevis på dette, og jeg er enig med Morten Høglund i at interessen for observatørstatus fra mange land i dette forumet må ses som et uttrykk for rådets relevans og for områdets økende betydning.

Viktige milepæler i nordområdepolitikken er passert. Den aller viktigste, en avklaring av grenselinjen mot Russland i Barentshavet, har åpnet for en omfattende kartlegging av olje- og gassressursene i dette enorme området og er starten på en ny æra i norsk olje- og gasshistorie.

Samarbeidet over grensen mot Russland er akselererende, og krever en rask løsning på infrastrukturen på Storskog. Grenseboerbeviset og en framtidig enda lettere situasjon med hensyn til visum vil ytterligere forsterke samarbeidet over denne grensen, som for 20 år siden var fylt av en helt annen type spenning.

I 1996 var jeg som ordfører i Fredrikstad på besøk i Kirkenes for å studere omstilling. Gruven var stengt. Ledigheten var høy. Pessimismen var stor. I dag mangler Kirkenes arbeidskraft. Det sier alt om hvilke resultater, hvilke muligheter og hvilken optimisme som er skapt.

En av de viktige grunnene til at Norge må være i førerretet i dette området, er, som andre har vært inne på, hensynet til miljøet. Få steder er miljøet mer sårbart enn i nord. Få steder ser man tydeligere klimaendringenes følger. Hvis de uutnyttede ressursene til havs og på land skal bli til velsignelse, må utvinningen skje på en miljømessig forsvarlig måte. Hvis ikke vil den vellykkede forvaltningen av de levende ressursene i havet fort kunne bli forgyvet. Det vil være en ulykke og ødelegge et av verdens viktigste maritime matfat.

Opposisjonen synes vel den ikke hadde gjort jobben sin om den ikke også hadde noe å kritisere. Den etterlyser konkrete resultater av nordområdepolitikken. De er mange. Hvis man ser på kapittel 2 i meldingen, er det listet opp over 100 konkrete resultater og tiltak som er i full virksomhet.

Så kritiserer opposisjonen regjeringen for ikke å være konkret nok, med f.eks. å love veier og jernbane i nord. Dette er i så fall en kritikk som i like stor grad rammer dem selv. Det finnes ikke spor av forpliktende løfter fra opposisjonen i denne innstillingen heller, selv om representanten Ivar Kristiansen listet opp mange gode ting Høyre ønsker seg i nord av veier, jernbane, havner og flyruter. Det er fornuftig, for det er i de vanlige prosessene – budsjetter og langtidsplaner – vi skal foreta de prioriteringene.

Så hevder opposisjonen at regjeringen setter merkelappen «nordområdepolitikk» på stort og smått – også såkalt helt ordinære saker i budsjettene – noe bl.a. representanten Svendsen pekte på i sitt innlegg. Det er i så fall også en kritikk som rammer dem selv, for i denne innstillingen er det enkelte steder hvor opposisjonen går ganske detaljert til verks, f.eks. når det gjelder å bekjempe frafallet i videregående skole, og hvordan behovet for ingeniører kan

dekkes bedre. Representanten Ellingsen tok i en replikk til utenriksministeren opp åpningstiden på tollstasjonen i Narvik.

Dette illustrerer at «alt henger sammen med alt», for å sitere en tidligere statsminister. Det å bygge opp under mulighetene for at både lokalsamfunn i nord og i resten av landet skal kunne utnytte de mulighetene som åpner seg for å styrke arbeid og verdiskaping, krever mange grep og tiltak. Det krever grep og tiltak innen mange områder hvis vi skal lykkes. Men da blir jo også mange av elementene ved de fleste sider av vårt samfunn – fra utdanning til helse og fra infrastruktur til utenrikspolitikk – brikker i det puslespillet som må legges hvis vi skal lykkes.

Marit Nybakk hadde her overtatt presidentplassen.

**Tove Karoline Knutsen (A) [11:31:40]:** De nordlige land- og havområdene – eller nordområdene – er utrolig rike på ressurser. Mange mener at vi her finner kanskje så mye som en fjerdedel av de resterende olje- og gassressursene i verden. I nord finnes også noen av verdens rikeste marine ressurser som, takket være at regjeringa har fått på plass en god forvaltning, gir oss gjentagende mulighet til å høste av en stadig fornybar og fantastisk næringsressurs. I tillegg vet vi at det er i nord vi finner de rikeste mineralressursene i landet. Regjeringa har på den bakgrunn startet opp en viktig kartlegging med sikte på å legge fram en strategi for omfattende satsing på mineralnæringa.

Vi som lever i nord, holder til i en region der naturen har forsynt oss rikelig, og med rund hånd. Jeg har imidlertid lyst til å snakke om den kanskje aller viktigste ressursen: menneskene som bor på alle sidene av ulike grenser i nord. Det er menneskene som gjennom skiftende tider og politiske regimer har knyttet de viktigste båndene i nord gjennom et tett folk-til-folk-samarbeid innenfor kultur, utdanning, frivillige organisasjoner, samt lokalt og regionalt initierte tiltak innenfor helse og sosialt samarbeid. Dette samarbeidet foregår primært i nord, men er relevant for hele nasjonen.

For å kunne ta i bruk de ressursene som menneskene utgjør, er utdanning og forskning helt avgjørende. Derfor legger regjeringa vekt på at ulike programmer og aktiviteter integrerer nordområdeperspektivet. Det internasjonale polaråret mobiliserte betydelige nasjonale og internasjonale ressurser og var et ledd i dette arbeidet. Svalbard er en spesielt viktig plattform for arktisk forskning, og Svalbard Science Forum er etablert som et koordinerings- og informasjonsorgan for forskningslogistikk på øygruppa. Svalbard forskningspark i Longyearbyen samlokaliserte FoU-institusjonene her, og de norske og utenlandske stasjonene i Ny-Ålesund er viktig for å utvikle forskningssamarbeidet i et langsiktig perspektiv.

Kultursamarbeid har lange tradisjoner i nord. Det har gitt et godt grunnlag for den utviklinga vi ser på feltet i dag. Regjeringas satsing på kultursamarbeid på tvers av grenser har lagt til rette for en annen form for integrert kultursamarbeid sammenlignet med det vi så for bare noen år siden. Kunstnerne i nord er ikke bare på besøk hos hver-

andre, men skaper og framfører kunstneriske prosjekter sammen – på alle sidene av landegrensene i regionen. Et lite hjertesukk: Dersom Norges idrettsforbund hadde vært like ambisiøs på vegne av idrettens muligheter i nord som kulturlivet er, hadde kanskje idrettskartet sett annerledes ut, og de store satsingene vært fordelt noe annerledes enn det vi dessverre ser i dag.

Det er blitt sagt at de største helseforskjellene i verden finner vi dersom vi ser på det området som deles av grensen mellom Norge og Russland. Derfor er det samarbeidet som foregår på helseområdet og innenfor barnevernet i nord, av største betydning. Også dette samarbeidet har endret karakter. Fra å ha preg av bistandsarbeid foregår nå arbeidet etter likemannstanken og i ansiktshøyde. Det er en vann-vinn-situasjon og har gjennom år bygd kompetanse og ny kunnskap for begge partene. Jeg tror ikke vi skal undervurdere det nordlige samarbeidet innenfor helse- og sosialfeltet – det er helt avgjørende for alt vi skal gjøre i nord, at vi lykkes på dette området.

Urfolksperspektivet er godt ivaretatt i nordområdemeldinga. Den slår fast at det er viktig at urfolkene i nord skal kunne delta i alle regionale prosesser og beslutninger, kunne utvikle sin kultur, sitt språk, sine tradisjonelle næringsveier og ha like muligheter til å leve gode liv i nordområdene i framtida som alle andre.

Også i regjeringas nordområdestrategi fra 2009 er det fremmet flere tiltak for en god kunnskaps- og kompetanseutvikling for urfolkene. Her legges det opp til dokumentasjon av samisk tradisjonskunnskap, program for kulturbasert næringsutvikling, utvikling av digital infrastruktur for urfolks språk og styrking av samisk kultur og samiske institusjoner.

Det gledelige – og kanskje noe overraskende – er at en samlet komité, inkludert Fremskrittspartiet, slutter seg til de prinsippene som nordområdemeldinga legger opp til for urfolkspolitikken. Med tanke på de – skal vi si – mer spesielle utspillene som nettopp Fremskrittspartiet ofte har kommet med på dette området, bl.a. i denne sal, kan vi kanskje håpe at dette representerer en nyorientering fra partiet når det gjelder urfolkspolitikken. Det er i så fall godt nytt.

**Bendiks H. Arnesen (A) [11:36:57]:** Gjennom et sterkt engasjement for nordområdene har regjeringen på en god måte framsnakkert nordområdenes betydning. Nord-Norge preges i dag av optimisme og tro på framtiden. Landsdelen har store naturressurser på havet, under havet, på land og i fjellene. I tillegg har vi en økende turiststrøm til landsdelen. Takket være regjeringens fokus og innbyggernes positive engasjement er interessen for den nordligste landsdelen nå større enn noen gang før, både nasjonalt og internasjonalt.

Jeg har nylig fått i hende en uttalelse fra et felles fylkesmøte for KS i de tre nordligste fylkene, slik også representanten Helga Pedersen viste til. Her betones den lokale medvirkningen og engasjementet for styring av landsdelens ressurser på en klar måte. KS i nord sier at dette må skje gjennom et politisk samspill og i et konstruktivt samarbeid med kommersielle interesser, der det nordnorske næringsliv involveres sterkere. I denne uttalelsen peker KS

også på at det må være en klar forutsetning at landsdelens ressurser i enda større grad skaper lokale ringvirkninger. Vi skal lytte til slike signaler.

Jeg er en av dem som har store forventninger til hva petroleumsaktiviteten vil gi også den nordligste landsdelen, men dette betinger at vi kan se betydelige ringvirkninger. I så måte må jeg si at de avgjørelsene som Statoil nylig har tatt om viktige lokaliseringer i nord, er meget positive signaler både til andre selskaper og til annet næringsliv. De viser tro på landsdelen.

Vi vet også at i de nordnorske fjell skjuler det seg mineralressurser av meget stor verdi. Disse store ressursene må sikres kontroll på lik linje med petroleumsressursene.

Fiskerinæringen, oppdrettsnæringen i nord og det arktiske landbruket har fortrinn og muligheter som må kunne utnyttes enda bedre i verdiskapingen. Det trengs både kompetanse og rammebetingelser for å utnytte dette store potensialet enda bedre.

Hvis vi skal utnytte de enorme ressursene som finnes i nord, er vi avhengig av en sterk satsing på infrastruktur. Regjeringens innsats på samferdselssektoren har bidratt til betydelige forbedringer også i nord, men mye gjenstår når det gjelder å legge enda bedre til rette for økt verdiskaping. Dette gjelder både veier, sjøtransport, havner, flytilbud, jernbane osv., slik flere har nevnt.

Fra Arbeiderpartiets side har vi også et stort fokus på kompetansebehovet i landsdelen. Det er en stor oppgave å legge til rette for at ungdommen velger et utdanningsløp som etterspørres i landsdelen, og som gir næringslivet tilgang på viktig arbeidskraft.

La meg avslutningsvis poengtere den store betydningen som kultur og idrett har for bosetting og trivsel. Også i nord må det være slik at vi kan arrangere både lokale, regionale, nasjonale og internasjonale aktiviteter, på lik linje med resten av landet.

Jeg syntes det var en stor skuffelse da idretten vraket Nord-Norges største by som søker til OL, slik også representanten Tove Karoline Knutsen var innom. Heller ikke VM i fotball til landsdelens nest største by kunne bli en realitet. Og jeg spør: Trengs det en holdningsendring her? Neste mulighet til å sette landsdelen på kartet er etapperitet på sykkel, Arctic Race of Norway. Dette vil bli en stor og viktig markering i nordområdene, og jeg håper at vi sammen kan legge til rette for at dette kan bli en årlig begivenhet med oppmerksomhet langt, langt utover Norges grenser.

**Presidenten:** De talere som heretter får ordet, har en taletid på inntil 3 minutter.

**Anne Marit Bjørnflaten (A) [11:41:50]:** I 1993 skulle jeg som en ung AUF-er delta på årsmøtet i Troms Arbeiderparti. Lite visste jeg at dette møtet, på Scandic-hotellet i Tromsø, kom til å bli historisk. Det var nemlig da daværende utenriksminister Thorvald Stoltenberg lanserte Barentssamarbeidet.

Barentssamarbeidet ble starten på en ny æra for nordområdene. Vi gjenopptok kontakten med Russland etter 70 år med stengte grenser, og Barentssamarbeidet førte til

en økt fokusering på næringsliv, forskning og kultur. Det var en voksende og gryende optimisme i nord, som bare fortsatte gjennom de neste årene, og nå tar vi det faktisk som en selvfølge at Tromsø skal vinne Tippeligaen. Så sterk er optimismen blitt!

Den rød-grønne regjeringen satte dagsordenen på ny da nordområdene ble utpekt som det viktigste strategiske satsingsområdet. Og jeg må jo si at jeg synes det er pussig når jeg møter opposisjonen til debatt etter debatt om satsingen i nord og hva som har skjedd de siste syv årene, og jeg hører en vedvarende sutring – det er mulig det ikke er et parlamentarisk uttrykk – om at for lite skjer. For hva er egentlig realiteten? Jo, da vi overtok i 2005, forelå det altså et forslag til kutt på samferdselsområdet fra Bondevik II-regjeringen. I den NTP-perioden vi nå er inne i, tredobler vi investeringene i nord. Vi gjennomfører på område etter område en storstilt satsing, men vi deler også utålmodigheten etter å gjøre mer med hensyn til infrastrukturen i nord, fordi det er helt avgjørende dersom vi skal klare å ha en fortsatt fokusering på verdiutvikling.

Ofofbanen er det mange her som har vært inne på. Vi må øke kapasiteten på Ofofbanen snarest mulig; brukerfinansiering er et viktig stikkord. Vi må fortsette opprustingen av E6, som hele landsdelen har vært opptatt av. Vi må se på flyplasstrukturen. Og så har jeg i forbindelse med den debatten som har pågått om Nordøstpassasjen i det siste, lyst til å si: Heldigvis har vi nasjonale politikere og representanter for næringslivet som ser viktigheten av å posisjonere Norge for en åpning. Åpningen av Nordøstpassasjen, som antakeligvis ligger mye nærmere i tid enn noen av oss kan forestille oss, kommer til å være helt avgjørende for den videre utviklingen i nord, og Norge må allerede nå posisjonere seg og nå bygge en infrastruktur for dette. Nettopp derfor har vi også gjennomført en nordområdeutredning i forbindelse med neste Nasjonal transportplan som blir helt avgjørende i forbindelse med arbeidet med neste NTP.

Om jeg ikke var fødselshjelper, var jeg i hvert fall til stede på starten av Barentssamarbeidet. Regjeringens nordområdemelding bærer bud om at fortsettelsen blir enda mer spennende og enda mer avgjørende.

**Irene Lange Nordahl (Sp) [11:45:19]:** Nordområdene er landets viktigste strategiske satsingsområde, og det er et overordnet mål for Senterpartiet og regjeringen å legge til rette for økt verdiskaping i nord. Dette er av stor betydning for Norge som nasjon, og det er et klart og uttalt mål at utviklingen i nord også skal komme folket i nord til gode. Dette gir fantastiske muligheter for landet vårt, for den nordlige landsdelen og ikke minst for ungdommen i nord.

Det er ingen tvil om at økt tilgang på naturressurser som olje, gass og mineraler – og klimaendringer som fører til nye seilingsleder mot øst – er hoveddriverne for denne utviklingen. Dette, sammen med en økende menneskelig aktivitet, tegner nå nordområdene som en region av betydelig geopolitisk interesse, et nytt geopolitisk sentrum.

Fortsatt har de nordlige områdene militærstrategisk interesse, og det er derfor svært viktig at Forsvaret i tiden

framover har et økende fokus på å løse sine oppgaver i nord, slik den nye langtidsplanen for Forsvaret har som uttrykt mål.

Barentshavet ligger an til å kunne bli en viktig europeisk energiregion. Petroleumsleveranser fra denne regionen vil kunne styrke europeisk energisikkerhet og gi viktige bidrag til verdens energiforsyning, samtidig som det kan gi grobunn for industri- og tjenesteutvikling i den nordlige landsdelen. Etablering av Statoils femte driftsområde i Harstad og Aker Solutions etablering i Tromsø er gode eksempler på dette, og vi er veldig opptatt av å få til en videre utvikling – som vi nå ser.

Målet er at satsingen på olje, gass og mineraler skal gi en ny industriæra i nord. Sammen med tradisjonelle næringer som industri, fiskeri og havbruk, arktisk landbruk og reiseliv står landsdelen overfor store muligheter for utvikling. Den satsingen vi nå ser, gir optimisme og framtidstro for ungdom i nord.

Valg av utdanning kan være avgjørende for mulighetene for å finne en jobb i Nord-Norge og for å skape en spennende framtid i landsdelen. Regjeringens visjon om å utnytte mulighetene i nord kan bare realiseres dersom vi har folk med kompetanse til å utføre alle oppgavene det er behov for både i private bedrifter og i offentlig virksomhet.

Det er en skrikende mangel på de fleste former for realfagskompetanse. Særlig er mangelen på ingeniører stor. Derfor er ungdommens utdanningsvalg i nord svært viktig for å nå visjonene i nordområdesatsingen.

Jeg har stor tro på at landsdelens ungdom nå tar alle de nye mulighetene i bruk når de staker ut kursen for sin egen framtid og sitt eget valg av utdanning. Det vil ha stor betydning for utviklingen i nord, langt mer enn alle de andre tiltakene til sammen – at landsdelens ungdom tar mulighetene i bruk, gjør valg, bidrar til nyetablering og vekst i det næringslivet som allerede er etablert i nord.

**Kåre Simensen (A) [11:48:35]:** Som representant fra vårt nordligste fylke er det hyggelig å være med på å behandle en stortingsmelding som vil få stor betydning for min landsdel, ikke minst for mitt hjemfylke. Som mange har vært inne på, har Finnmark utviklet seg fra å være en geografisk utkant til å bli et geopolitisk sentrum i internasjonal politikk. Midt i det hele bor jeg, og det er ikke noe rart at man er litt stolt.

Innholdet i meldingen gjør en enda sterkere i troen på at morgendagens Finnmark vil være annerledes enn i dag. Det gir forhåpninger, og det skaper optimisme. I sterk kontrast til saksordførerens innlegg i denne saken var det litt merkelig å høre representanten Kristiansens innlegg og hans påstand om at Nord-Norge sakter akterut. Jeg bor selv i landsdelen, som nevnt, og i det fylket som jeg bor i, merker jeg at utviklingen de siste årene har vært utrolig positiv. Det har skapt optimisme, det har skapt en framtidstro. Jeg ser i min hverdag at det skjer noe. Hver eneste dag er det noe nytt, og nye tiltak er på gang. Folk er optimistiske, de har framtidshåp, og kanskje det viktigste er at de bidrar sterkt til befolkningsøkningen, til at fødselstallene i landsdelen stiger. Som gammelordføreren i Alta i sin tid sa: Det er jo det beste med at vi lager ungene våre



selv. Det er bra, og det er et godt bilde på at man tror på framtiden.

Det jeg reagerer på, er at til tross for at befolkningen har en slik tro som nå blir synliggjort gjennom statistikker og også gjennom møter med folket, hevdes det fra denne talerstolen at vi sakker akterut. Jeg vil gjerne stille spørsmålet: Hva er det vi sakker akterut på? Jeg tror at vi går framover. Det er min forankring i det som skjer.

Like viktig som å sitte og se framover – som denne meldingen egentlig er et bilde på – er det også litt viktig å se tilbake på hva som skjedde for noen år siden, da vi ikke hadde den politiske forankringen mot landsdelen som det dagens regjering har. Vi opplevde i mitt hjemfylke en konkursbølge langs hele kysten. Hva var Erna Solbergs svar på det da? Finnmarkingene må finne på noe annet enn fisk. Bondevik II svarte ikke med en ny politikk, men med en ny krisepakke. Den skulle ikke fylkets egne politikere få disponere. Det skulle settes ned en egen ekspertgruppe til å gjøre noe, noe som er evaluert sønder og sammen i ettertid. Det er ganske forunderlig at Høyre-representantene nå snakker om dårlig forankring av nordområdepolitikken i nord. Jeg tror det ville ha vært fornuftig av Høyres representanter å se seg litt tilbake før de kritiserer denne meldingen – som har framtidshåpet og framtidstroen i seg.

**Frank Bakke-Jensen (H) [11:51:53]:** Man kan jo i politiske debatter av og til få inntrykk av at opposisjonsrollen bare er å klage på posisjonens politikk. Heldigvis lever vi nå i et land hvor det ikke er slik. Norsk politikk generelt – og utenrikspolitikken spesielt – er preget av stor grad av konsensus. Men det er nå engang slik at det er opposisjonens oppgave å vise andre retninger, om opposisjonen mener at man har det, og det er opposisjonens oppgave å beskrive opplevelsen av posisjonens vedtatte politikk. Jeg opplever at det er en stor del av den debatten vi har i dag – opposisjonen beskriver opplevelsen av den politikken som er vedtatt av posisjonen.

Her tror jeg faktisk også at man er ved kjernen i debatten om den videre utviklingen i nordområdene og i landsdelen. Jeg tror utenriksministeren har veldig rett når han peker på det utfordrende arbeidet det er å flette sammen utenrikspolitik og innenrikspolitik. Jeg tror også at noe av nøkkelen ligger i at man lykkes med den sammenflettingen i den videre satsingen.

De årlige listene under Utenriksdepartementets budsjett som med varierende treffsikkerhet ramser opp de bevilgninger man har lagt til nord, og kaller det nordområdesatsing, egner seg dårlig til å forankre i satsing. Så man må prøve å gjøre dette på andre måter.

Jeg tror det er viktig at de forskjellige departementene kan vise til sine bevilgninger, sine program, og at dette er målrettede program som kan vise til konkret satsing.

Jeg er kanskje blitt oppfattet som negativ i noen av debattene som har vært om nordområdesatsingen. Jeg er ikke det. Jeg er veldig positiv til satsingen, og jeg skal til og med strekke meg så langt som – jeg registrerer at utenriksministeren blir sjokkert – til å si at jeg er optimistisk på vegne av denne regjeringens nordområdesatsing nå og den meldingen som foreligger. Jeg synes der er veldig, veldig mye bra.

Men så er nå utålmodighet en av mine viktigste egenskaper, og det har jeg altså ikke tenkt å legge av meg som utsendt finnmarkspolitiker til dette huset. Derfor er det sånn at jeg kommer til å stresse at vi trenger et kompetanseløft i nord – vi har så mange gode eksempler på at vi ikke har lyktes med det ennå. Vi trenger et infrastrukturloft i nord – vi har så mange konkrete eksempler på at vi ikke helt har nådd dit ennå, og vi har ikke beskrevet det vi trenger.

Så vil jeg avslutningsvis si at jeg har ikke hørt noen politikere som har uttalt seg negativt i forhold til logistikk-senteret i Kirkenes og den satsingen som har vært der. Det er et godt prosjekt. De kan allerede vise til gode resultater. Det er ikke det initiativet som er tatt av næringslivsfolk og politikere for å skape logistikk-senteret, som har vært i sentrum for debatten. Det er andre ting.

**Ingalill Olsen (A) [11:55:09]:** Som så mange andre har sagt, er nordområdesatsingen den rød-grønne regjeringens viktigste strategiske prosjekt. I løpet av de snart sju årene den rød-grønne regjeringen har sittet, har vi sett store endringer. Det tydeligste suksesskriteriet er avtalen om delelinjen i havet mellom Norge og Russland. Det er politisk håndverk i verdensklasse, og håndverkeren heter Jonas Gahr Støre. Stor takk til ham!

Vi ser også at det på andre områder skjer positive ting. Vi har fått til en økonomisk utvikling i grenseområdene mot Russland som det blir spennende å følge. Som finnmarking merker jeg optimismen, framtidstroen og ikke minst at befolkningen nordpå har fått fornyet tro på utviklingsmulighetene i vårt område. En kan si at det er et styrket nordnorsk selvbilde en ser nå. Vi har ressurser i hopetall nordpå: fisk, mineraler, olje, gass og ikke minst enorme areal til vindkraft, industriutvikling, eller hva som måtte komme. At vi attpåtil lever i vakker natur som gjør den psykiske helsen godt og turister misunnelige, er ytterligere en fordel. Akkurat nå i disse tider har vi et eventyrlig torskefiske utenfor Troms og Finnmark. Torskebestanden har aldri vært i så god stand som den er nå, på over 60 år. Årsaken er bl.a. at det i 2009 og i 2010 ikke ble registrert ulovlig fiske av torsk og hyse i Barentshavet, og det er fantastisk bra.

Ja, vi er både heldige og ressursrike, men disse ressursene har vært godt forvaltet av myndighetene, og denne klokheden betaler seg nå. Vi har til og med hatt så kloke politikere i landet vårt at våre naturressurser har kommet alle innbyggerne i landet til gode. I mange ressursrike land i verden er ikke det tilfellet. Fellesskapets verdier har beriket landets elite, og ikke økt velstanden til vanlige folk.

Som finnmarking er jeg fornøyd med det som har skjedd de siste sju årene: delelinje, avtale internasjonalt om søk og redning i arktiske områder – det jobbes med noe tilsvarende innen oljevern i dette området – økt aktivitet knyttet til olje og gass og regjeringens satsing på 100 mill. kr til mineralkartlegging. Driveren til det er regjeringens tydelige satsing på nordområdene. De stadig mer åpne grensene til Russland har hatt noen uvurderlige diplomater i aksjon over lang tid og bidratt til mer åpen-

het gjennom det folk-til-folk-samarbeidet som har vært mellom Finnmark og Nordvest-Russland.

**Lars Egeland (SV) [11:58:31]:** Jeg sa i hovedinnlegget mitt at den viktigste ressursen i nord er verken oljen eller torsken, men folket. Jeg pekte på at meldinga legger opp til en satsing på at kunnskap skal være navet i nordområdepolitikken. Dessverre ble tida litt knapp, så jeg fortsetter nå med å peke på noen av de konkrete kunnskaps-satsingene som regjeringa har gjort.

Regjeringa har bygd opp Framsenteret i Tromsø – en storsatsing som skal være et internasjonalt ledende senter innenfor klimaforskning. Det er satset på Nordområdesenteret ved Universitetet i Nordland, Bodø, Barentsinstituttet i Kirkenes er bygd opp, og det er etablert såkornfond, bl.a.

Mange her i debatten har understreket optimismen i nord, og vi mener også det er all grunn til å være optimist. SV mener det er et stort potensial i Nord-Norge når det gjelder satsing på mineralressurser, sjømatnæring, bio-prospektering, utbygging av fornybar energi, vind, bølger, tidevannskraft, industriutvikling basert på tilgang på kraft framfor eksport sørover og ikke minst økt satsing på reiselivsnæringene.

Så har jeg lyst til å avlegge Høyre en visitt. Høyre har sendt inn innlegg til avisene, der Ivar Kristiansen og Ine M. Eriksen Søreide etterlyser en kraftigere satsing på veier og penger til næringsutvikling i nord, og representantene Kristiansen og Bakke-Jensen har etterlyst det samme her. Men nordområdemeldinga er jo, som det er blitt sagt, ikke noen transportplan for Nord-Norge. Regjeringa skal legge fram en transportplan for hele landet om ett år, der utbygging i nord vil stå sentralt. Jeg har lyst til å peke på at satsinga på veier, sjøtransport og bane i nord er på et helt annet nivå nå enn da de borgerlige styrte. Vi har satset ekstra på utvikling av reiselivet i nord gjennom økte tilskudd, og bidro til en nordnorsk samling i nordnorsk reiseliv – for ikke å glemme at vi har fått igjen en åtte års avtale om Hurtigruta, som kunne ha kullseilt, men som i stedet seiler videre som et flaggskip for norsk og ikke minst nordnorsk reiseliv, så suksessrik at folk sitter over hele verden og følger båtturen minutt for minutt.

Mer statlige penger til næringsutvikling i nord er spennende tanker fra Høyre, som i sine budsjetter kutter milliarder til næringsutvikling i nord. Gjennom å fjerne bevilgningen til regional utvikling tar Høyre 561 mill. kr av pengene som i dette år brukes til å skape nye jobber og kompetanseutvikling i de tre nordligste fylkene. De kutter også i andre satsinger på innovasjon og nyskaping i distriktene – halvannen til to milliarder til bygging av næringsliv i nord og andre distriktsonråder – og deler ut i form av store lettelsener i formuesskatt og fjerning av arveavgift, som i stor grad tilfaller det bedrestilte borgerskapet i byer i sør.

**Tor-Arne Strøm (A) [12:01:55]:** Et klart definert strategisk mål i nordområdepolitikken er at Norge skal være ledende på kunnskap om, for og i nordområdene. Både Høgskolen i Narvik og Universitetet i Nordland i Bodø er sentrale kunnskapsinstitusjoner i dette bildet. Høgskolen i Narvik har, bl.a. gjennom Forskningsløft i nord, utviklet

seg til å være landsledende på kaldt-klima-teknologi. Det er spennende at høgskolen i 2011 etablerte et nordområdesenter for teknologi. Det er veldig avgjørende at denne forskningen styrkes.

I selve meldingen heter det:

«Regjeringen satser på å styrke Bodø som sentrum for utvikling av kunnskap om næringslivets muligheter i nordområdene, og spesielt tilknyttet samarbeid med russiske kompetansetilbydere og næringsliv.»

Det er både et viktig og et riktig signal. Samtidig er meldingen uforpliktende i forhold til dette punktet, men det kan komme på etter hvert.

Nordområdesenteret for næringslivet ved Universitetet i Nordland har utviklet seg svært positivt siden oppstarten i 2007. Senteret er i dag kunnskapsledende i Norge innen russisk olje- og gassindustri. For meg står det klart at Nordområdesenteret må videreutvikles som en del av den strategiske satsingen på kunnskap i nord. Senteret må derfor inn som en fast post på statsbudsjettet etter min oppfatning.

I Meld. St. 28 for 2010–2011, petroleumsmeldingen, er det vurdert om det skal opprettes et forskningssenter for petroleumsvirksomhet i arktiske strøk. Også i statsbudsjettet er dette senteret nevnt.

I en pressemelding fra Olje- og energidepartementet fra 6. oktober 2011 heter det bl.a.:

«Regjeringens aktive satsing på kartlegging og åpning av nye havområder for petroleumsvirksomhet i nord, krever oppbygging og utvikling av ny kunnskap. Regjeringen vil derfor i 2012 utrede mulighetene for å etablere et forskningssenter rettet mot petroleumsvirksomhet i arktiske områder.»

Dette er kjempebra og et utrolig bra utgangspunkt. Opprettelsen og lokalisering av senteret vil selvfølgelig være gjenstand for politiske prioriteringer. Jeg mener at det vil være riktig i forhold til ambisjonene som ligger i nordområdepolitikken, at dette senteret blir lokalisert i Nord-Norge, og at navet for dette senteret plasseres ved Universitetet i Nordland. Et slikt senter kan generere en del arbeidsplasser. Ikke minst i lys av proposisjonen om Forsvarets langtidspan burde Bodø ha et naturlig fortrinn ved opprettelsen av et slikt forskningssenter.

Jeg ser at tiden holder på å renne ut, men: Petroleumsvirksomheten skaper allerede positive ringvirkninger i nord, og ved flere funn vil det også gi mer aktivitet og flere arbeidsplasser og lokale ringvirkninger for dem som bor der. Da tenker jeg ikke minst på det som skal skje i framtiden også i Nordland, med Nordland VI og VII og Troms II.

**Jan-Henrik Fredriksen (FrP) [12:05:08]:** Slik denne stortingsmeldingen framstår, er den utrolig lite forpliktende for regjeringen. I stedet for å være konkret og avklarende virker hele meldingen mer som en tåkelegging uten reell substans. Jeg skal forsøke å være noe mer konkret og ønsker å påvise noen store paradokser.

I 2009 fremmet Fremskrittspartiet forslag på Stortinget om å tillate helårig oljeomlastning i Bøkfjorden ved Kirkenes. Dette stemte regjeringspartiene ned. Her forelå det en avtale mellom ConocoPhillips, russiske Lukoil og Ship

Cargo Kirkenes med en total ramme på 6,4 mrd. kr, som ville gitt Sør-Varanger kommune alene 250 mill. kr i inntekter i perioden samt mange arbeidsplasser. Avslaget ble gitt med grunnlag i nasjonale lakseelver og miljø. Den tredje største industriavtalen inngått i Finnmark var ikke ønskelig for regjeringen. Derimot fikk Tschudi gruppen kontrakt på omlasting av kondensat i Honningsvåg, men så langt for inneværende år er det ikke gjennomført en eneste omlasting.

I den samme tidsperioden ser vi at den kanskje verste forurensningen i hele Europa, Norilsk Nickel, igjen går over til produksjon basert på dødsmalmen fra øst og bruker Norge og Sør-Varanger som en søppeldyngde. Den største uløste utfordringen i vårt samarbeid med Russland i dag – utslippene fra Nikel og Zapoljarnij – er knapt nok nevnt. Dette må opp som øverste prioritering på den politiske dagsorden mellom Norge og Russland. Russiske myndigheter må forstå at det er umulig å snakke om miljøsamarbeid i nord innen olje og gass og innen atomavfallsektoren uten at det blir gjennomført rensing av utslippene fra Norilsk Nickel. Det sier seg selv at det blir vanskelig med nordområdesatsing når vi har en regjering som ikke ønsker velkommen industriavtaler til en verdi av 6,4 mrd. kr, samtidig som vi har en regjering som over syv år ikke har gjort noe synlig for å rense utslippene fra Norilsk Nickel. Vi har ikke gjort noe som nasjon over 25 år, og vi har visst om dette i et lengre tidsperspektiv, helt siden 1974. Vi ser at samtidig med at Kirkenes blir erklært som brohodet mot øst, blir Sør-Varanger-samfunnet utsatt for dødsmalmen fra øst. Det ligger ikke mye troverdighet i det.

**Rigmor Andersen Eide (KrF) [12:08:27]:** Nordisk Råd hadde sin første temasesjon på Island i mars i år, og et av temaene var Arktis. Her var fokuset å styrke den språklige kompetansen og styrke infrastruktur for forskning og forskningsnettverk, og miljøvern og utvinning av naturressurser i nordområdene er utfordrende tema.

Ministermøtet i Arktisk råd i Nuuk mai 2011 blir ofte omtalt som en suksess. Utenriksministrene undertegnet en juridisk bindende avtale om søk- og redningssamarbeid i Arktis. Dette er den første avtalen i sitt slag mellom de arktiske land og bærer bud om et mer forpliktende samarbeid i Arktis.

På møtet i Nuuk ble det også besluttet å etablere en arbeidsgruppe som skal fremforhandle en avtale om oljevernberedskap mellom landene. Tanken er at den i likhet med avtalen om søk og redning skal bli juridisk bindende, avklare ansvarsområder og bedre koordineringen mellom de arktiske landene.

Avtalen og samarbeid er viktig. Det viktigste vil allikevel fremdeles være forebygging av at utslipp finner sted, men erfaring tilsier at ulykker dessverre skjer.

God koordinering og godt samarbeid mellom landene ved et eventuelt oljeutslipp i havet er viktig og en god start. Men de arktiske havområdene er enorme og infrastrukturen svært begrenset. Med stadig økende skipsfart og økt ressursnyttning i Arktis øker faren for uhell og utslipp. Det er derfor avgjørende at vi også får bedre utstyr og styrket kapasitet.

Vi trenger et sterkere arktisk samarbeid om oljevern-utstyr og kapasitet. Vi må samarbeide om forskning og utvikling, slik at vi får utstyr som kan brukes effektivt under arktiske forhold, hvor særlig is og kulde er store utfordringer. Vi må ha felles øvelser, både slik at vi får testet om utstyret virker, og at samarbeidet mellom landene fungerer. Det er også oppmuntrende at flere av de største oljeselskapene for ikke lenge siden lanserte et program for å utvikle nytt oljevern-utstyr til bruk under arktiske forhold.

Utvikling av nytt og bedre utstyr samt samarbeid om kapasiteter er også et område hvor det nordiske samarbeidet kan gå foran og vise veg. Dersom de nordiske landene kan starte et samarbeid her, kan man få de andre arktiske landene med etter hvert. Jeg mener at vi fra nordisk – og norsk – side bør gå foran og vise hvordan et slikt samarbeid kan skje, for så å ta felles initiativ i Arktisk råd for å få med de tre andre arktiske landene også.

**Kåre Simensen (A) [12:11:45]:** Jeg må først si at jeg synes det var en utrolig stor kontrast i meningene om meldingen da jeg hørte Fremskrittspartiets to representanter i denne saken. Jeg går for innlegget fra saksordføreren, Høglund, om jeg må velge.

Et av mange suksesskriterier i forbindelse med nordområdemeldingen er kunnskap, som også er selve navet i nordområdepolitikken. Å bidra til en fortsatt systematisk utvikling av både kunnskap og ny kunnskapsinfrastruktur vil være noe av det viktigste vi gjør. Vi er godt i gang, og – kanskje det aller viktigste – vi kan bare bli bedre.

Så langt har de store utdanningsinstitusjonene i landsdelen fått et stort og fortjent fokus når kunnskap og forskning i nordområdene trekkes fram. Men det foregår mye spennende og viktig nordområdearbeid også ved de mindre høyskolene i landsdelen som det er viktig å videreutvikle. Derfor vil jeg i mitt innlegg ha hovedfokus på våre to høyskoler i mitt hjemfylke – Høgskolen i Finnmark og Samisk Høgskole. Begge er viktige utdanningsinstitusjoner som bidrar sterkt til å skape spennende kompetansearbeidsplasser og øvrig verdiskaping i det mangfold av muligheter som finnes i nord. Økt satsing på reiseliv er et godt eksempel på dette.

Høgskolen i Finnmark har i dag et sterkt reiselivsfaglig forskningsmiljø. Skolen har over år utviklet kunnskap om lokale og regionale prosesser som knytter det russisk-norske grenseområdet sammen, hvor utvikling av reiselivsnæringen har vært sentralt.

På samme måte som Universitetet i Tromsø har fått støtte fra UD til et nytt professorat innen malmgeologi, som for øvrig er en meget klok beslutning, tror jeg det vil være en minst like viktig beslutning at det offentlige også bidrar til å få etablert et professorat innen reiseliv ved Høgskolen i Finnmark for ytterligere å forsterke utviklings- og forskningsarbeidet innen reiseliv ved høyskolen og i landsdelen.

I meldingen som vi i dag diskuterer, trekkes det også fram at Høgskolen i Finnmark er styrket som senter for forskning og kompetanse innen arktisk reiseliv. I meldingen er det klare føringer om at det fortsatt skal satses på turisme på Svalbard. I den forbindelse er det viktig å legge

forholdene bedre til rette for at Høgskolen i Finnmark får det økonomiske handlingsrom som skal til for å utvikle denne viktige næringsrettede utdanningen.

Jeg er også glad for at urfolksdimensjonen har fått en så viktig plass og politisk støtte i meldingen. Som nevnt, kunnskap er navet i Norges nordområdestrategi. Det omfatter selvsagt også urfolk. I denne forbindelse er det viktig at Samisk Høgskole får en tydeligere rolle som en kunnskaps- og urfolksinstitusjon i og for nordområdene når det gjelder å inneha reell kompetanse i samiske spørsmål, urfolksspørsmål og i flerkulturell forståelse.

Også skolens rolle gjennom satsingen på tradisjonskunnskap er viktig å opprettholde og ikke minst videreutvikle. Samisk Høgskole bør derfor få en viktig og sentral plass i meldingens prioriteringer av et grenseoverskridende kunnskapsprogram for samisk tradisjonskunnskap i de nordiske land og i Russland. En slik kunnskap er i dag truet fra flere hold. Det er derfor viktig at dette arbeidet kommer raskt i gang.

**Torkil Åmland (FrP) [12:15:07]:** Det er en viktig sak som debatteres i dag; om det å se mulighetene for utvikling, samarbeid, dialog, verdiskaping osv. i nordområdene. Samtidig er det viktig å ha i bakhodet at all utvikling og samarbeid må bygge på et grunnleggende premiss om sikkerhet og stabilitet. Sikkerhet og stabilitet er grunnplanken for en positiv og god utvikling. Vi vet at det er noen tendenser som skaper usikkerhet om hvordan situasjonen kan utvikle seg i framtiden.

Geopolitisk er dette et veldig viktig område på grunn av ressurser som olje, energi, fisk, mineraler osv., som har vært tatt opp her i dag. Dette vil også tiltrekke seg stormakters oppmerksomhet i framtiden.

I den nye proposisjonen om langtidsplanen for Forsvaret har man nok en mye mer realistisk vurdering av utviklingen i nordområdene enn det nordområdemeldingen legger opp til. Da ser man også tendenser og utviklingstrekk som kan skape potensielle konflikter i framtiden.

USA har varslet at de vil redusere sitt nærvær i Europa for å fokusere på Sør-Kinahavet. Det innebærer sannsynligvis en redusert tilstedeværelse i nordområdene. Samtidig vet vi at Russland har annonsert en kraftig opprustning i nord. Det er dette man fokuserer på i proposisjonen fra Forsvarsdepartementet, hvor man sier:

«Kombinasjonen av russiske stormaktsambisjoner, interesser i nordområdene og militære opprustning innebærer at stabiliteten i nord kan bli utfordret i fremtiden.»

Videre understreker proposisjonen også at:

«... brede internasjonale trender bidrar til usikkerhet om hvilke sikkerhetspolitiske utfordringer Norge vil stå overfor i fremtiden.»

Jeg vet at Stortinget skal komme tilbake til behandlingen av proposisjonen om Forsvaret, men det er, etter mitt syn, viktig at disse vurderingene også er en del av nordområdepolitikken. Som utenriksministeren var inne på i sitt innlegg, er sikkerhetspolitikken en integrert del og en grunnplanke i utenrikspolitikken, og derfor også en viktig del av den saken som vi diskuterer i dag.

Vi kan forvente oss et sterkere militært Russland i nordområdene, mens USA og NATO vil redusere sin tilstedeværelse. Dette kan skape en mer krevende sikkerhetspolitisk situasjon og vil nok medføre at vi må ta en større del av ansvaret i nordområdene selv.

Da tror jeg det er viktig at Forsvarsdepartementet og Utenriksdepartementet har den samme tilnærmingen til den politikken som føres i nordområdene. Det er viktig at man legger til grunn en realistisk analyse av situasjonen, ikke bare av hvordan den er i dag, men også hvilke utviklingstrekk som er mulige i framtiden. All utvikling har sikkerhet som et grunnleggende premiss, også i nord.

**Ingalill Olsen (A) [12:18:20]:** Folk-til-folk-samarbeid skal man aldri undervurdere. Det har bygd ned stengsler, og i vårt tilfelle boret det mange små hull i den tidligere stengte grenseporten mellom Norge og Russland under den kalde krigen. Nå skal menneskene i de grensenære områdene få et eget grenseboerbevis som forenkler passering, og som vil styrke Sør-Varanger kommunes næringsliv. Hvem hadde trodd at det var mulig for kort tid siden?

Nordøstpassasjen har nå blitt isfri på sommerstid. Det betyr nye kommersielle muligheter for skipstrafikk og innkorting av seilingsruter. Det betyr også nye mulige utfordringer for redningstjenesten hvis uhellet er ute. Jeg konstaterer at det er gjort godt, internasjonalt arbeid på dette feltet knyttet til avtalen om søk og redning i arktiske farvann.

Er da alt bare fryd og gammen i nord? Vi har fortsatt utfordringer. Befolkningstallene langs kysten har lenge stupt bekymringsfullt, med dertil hørende aldersmessig endring innad i den gjenværende befolkning. De som flytter, er opprinnelige innbyggere, mens tilflytting stort sett knytter seg til arbeidsinnvandring fra andre land.

Finnmarkskystens befolkning forandres, men det skjer i en trygg, historisk ånd. Den ressursrike kysten har alltid trukket arbeidsinnvandrere til seg. Forskjellen nå er at de ikke bare kommer fra Finland og Sverige, men mye lenger unna.

Jeg ser dette som en mulighet, men vi må også få orden på hvordan vi tar imot våre nye arbeidstakere. Omlegging av skattekontorene og behov for personlig oppmøte for utlendinger for å få skattekort er krevende når det er 20–30 mil til nærmeste kontor. Vi må få til en desentralisering på dette området, f.eks. i samarbeid med kommunene.

Spørsmålet om det er behov for bedre samarbeid mellom de nordnorske politikerne, finnes det bare et svar på. Svaret er ja. Vi som er nordnorske politikere, må ta selv-kritikk, vi må tenke helhetlig, og vi må gjøre noe i forhold til det havarete samarbeidet i Landsdelsutvalget.

I det siste har det vært mediedebatt om tildelingen av utviklingsmidler til prosjekter i nord. Det at Utenriksdepartementet har foretatt tildeling i tråd med regjeringens viktigste politiske mål, er bra. Jeg ønsker ytterligere satsing fra Utenriksdepartementet og andre departementer. Så får vi leve med at media ikke ofrer spalteplass på hvorvidt midlene har ført til noe positivt i nord. Hadde de gjort det, kunne vi lest positive oppslag om utviklingen og politikken som har startet nordområdeeventyret. Positive nyheter

er visst ikke gode oppslag for media, men de er gode for oss som lever i nord.

**Torgeir Trældal (FrP) [12:21:27]:** I forbindelse med at nordområdemeldingen ble lagt fram i Stortinget, var også jeg på reise i Nord-Norge, bl.a. sammen med saksordføreren, og fikk mange gode innspill. Det vi opplevde, var visjoner og muligheter uttrykt av de nordnorske kommunene og fylkene. Dette skaper også vekst. Det gjelder alt fra mål innenfor samferdselssektoren til petroleumsaktivitet i nord – som blir sett på som positivt.

Dersom vi ser nærmere på virkeligheten, med bl.a. Ofotbanen og ønsket om å få bygd ut dobbeltspor der, så har man muligheter for vekst både på svensk og på norsk side av grensen – som er viktig. Her har utenriksministeren gjort en god jobb. Han har vært på besøk og reist med malmbanen sammen med sin kollega fra Sverige, og dermed bidratt til at flere andre statsråder fra Sverige har reist denne strekningen for å oppdage viktigheten av dobbeltspor. Så der vil jeg gi ros til statsråden, som har tatt et godt initiativ.

Det som blir litt galt, er det som skjer på Bjørnffjell tollstasjon. Jeg vet det har vært oppe tidligere i dag. Jeg har hytte 1,5 km unna, så jeg observerte selv i påsken trafikkø og kaos, bl.a. at det sto 54 trailere på norsk side og 22 på svensk side og ventet på at veien skulle åpnes. Da kan vi se bort fra alle fisketransportørene fra Lofoten og Vesterålen, som går i skytteltrafikk den veien, for de er klar over at grensen er stengt.

Dette er et grenseproblem, og det er et problem for næringslivet. Næringslivet taper store penger på å stå og vente og ikke få brakt varene videre. Dette kan ikke Norge som nasjon være bekjent av. Her prater vi ikke om store penger for å klare å holde det åpent om natta og på helligdager, her er det om å gjøre å få gjort det. Dette vil også bli en debatt neste uke, når vi skal diskutere grensehindre i Norden. Her tror jeg vi politisk må gå i hop og få en løsning på det. Det er jo bred politisk enighet om meldingen, og da tror jeg også vi skal få en grei politisk enighet her, slik at vi klarer å få dette på banen.

Vi har muligheter innen mineraler og gass, og vi har også et veldig kompetent nivå på høyskolen når det gjelder forskning i nord, som vi må ta hensyn til. Jeg tror det er viktig å bygge opp forskning på bl.a. kaldt klima, som kan gjøre det lettere å etablere nye bedrifter i nord.

**Eirik Sivertsen (A) [12:24:39]:** I likhet med Nord-Norge er denne salen preget av optimisme når det gjelder troen på mulighetene i den nordlige delen av nasjonen. Det er jeg veldig glad for. Men jeg tror jeg skal starte med å knytte noen kommentarer til det representanten Åmland tok opp om sikkerhet, særlig med hensyn til vår gode nabo i øst – en nabo som har hatt noen tøffe år, men som er i ferd med å reise seg igjen og har ambisjoner om å være en internasjonal stormakt, og kanskje også har ambisjoner om å bli en supermakt.

Jeg kommer fra Bodø og møter stadig vekk folk fra det operative hovedkvarteret – både nå og tidligere. Jeg hadde også gleden av å være der med den arktiske delegasjonen i

forrige uke, og jeg er ikke så veldig urolig over at russerne øker sin militære aktivitet, for den har vært altfor lav. Den har vært for lav i forhold til den størrelsen landet har, og de enorme områdene de disponerer i nordområdene. Det er en fordel også for Norge at russerne har et profesjonelt og kompetent militært nærvær i nordområdene. Så får vi bare håpe at det er en tilstedeværelse som bidrar til lav spenning i regionen, og som ikke øker spenningen over i en aggressiv nordområdepolitikk, noe som det ikke er grunnlag for å tro i dag.

Grunnlaget for de sterke kravene vi gjør på nordområdene, er knyttet til nærvær – nærvær først og fremst av folk. Som det er sagt tidligere her i debatten: Den viktigste ressursen i Nord-Norge, som i resten av landet, er knyttet til folkene som bor der, det framtidige arbeidet de faktisk er i stand til å utføre gjennom sin innsats med hode og hender.

Vi bringer kanskje med denne nordområdemeldingen nordområdesatsingen på land. Før har det vært et veldig stort fokus på havområdene, nå løfter vi det på land og ser på mulighetene for ny verdiskaping der. Det snakkes om en ny energiregion i Europa, det snakkes om en ny industriæra, og da har jeg lyst til, som flere andre talere, å understreke behovet for at det man setter i verk av nye tiltak, til glede for nasjonen, også må gi lokale ringvirkninger. For skal det bo folk i denne landsdelen, må vi også ha attraktive arbeidsplasser.

Utenriksministeren har på en av sine mange reiser i Nord-Norge tatt til orde for at gassen kanskje kan brukes industrielt. Han har sågar fått denne ideen oppkalt etter seg; nå snakker man mange steder i Nord-Norge om «Støre-røret»! Hvis jeg kan få komme med en oppfordring til utenriksministeren, ser jeg at dette kan bli realisert, og vi kan også diskutere konkret steder hvor dette røret skal komme i land.

Ellers vil jeg gi min fulle støtte til representanten Strøms innlegg. Det å bygge videre på nordområdesatsingen gjennom kunnskapssenter, bl.a. Universitetet i Nordland, er helt avgjørende.

**Ivar Kristiansen (H) [12:27:59]:** Det har vært en ganske interessant og god debatt, etter min oppfatning. Det er jo et tverrpolitisk ønske å utvikle den nordlige landsdelen, å utvikle dynamikken i hele denne regionen, som er så svær, og hvor det bor så lite folk, med de mange, mange muligheter.

Det er tydelig at noen føler seg tråkket på når opposisjonspartiene kanskje på noen områder har tillatt seg å ha noe større ambisjoner enn regjeringspartiene. Dette er vel ikke noe nytt i norsk politikk. Det tror jeg man bare må begynne å øve seg på fremover, at innenfor samferdsel, vei, jernbane, olje, gass, visumsaker, de fleste politiske områdene som betyr noe for utviklingen i nord, språkutdanning og utdanning i det vide og brede, vil man komme til å oppleve bare mer og mer at opposisjonen har klare målsettinger som vi vil fremføre i tiden som kommer.

Det var først og fremst representanten Kåre Simensen som mente at vi tillot oss å prate ned landsdelen når vi påpeker noen av disse områdene. Enten har vi uttrykt oss veldig klossete, eller så har representanten Simensen kommet

i skade for å misforstå fullstendig. Man henviser til at man bruker så mye mer penger nå i 2012 enn man gjorde i 2005, men det skulle sannelig bare mangle, med en regjering som har mer enn 350 mrd. kr mer på utgiftssiden i budsjettene sine, takket være rike olje- og gassforekomster, som to av tre regjeringspartier systematisk har stemt imot skulle ramle inn i statskassen. Det skulle bare mangle at man ikke er i stand til å prioritere annerledes.

Så har jeg ikke ment å prate ned landsdelen ved å vise til befolkningsutviklingen – tvert imot. Det er ingen tvil om at det plusset man kan føre inn i boken i dag, på mange måter er positivt, selv om det representerer innvanderbefolkningen i nord. Befolkningen i Norge har økt med nær 50 pst. fra 1951 og frem til i dag. I mitt hjemfylke er befolkningsveksten 7 pst. I Finnmark var det i 1951 79 400 innbyggere. I dag er det meg bekjent rundt 73 000 innbyggere. I 1960 var Rogaland og Nordland like store i folketall. I dag har befolkningstallet i Nordland stått i ro – vært på samme nivå – på 237 000. Rogaland har økt med tilsvarende hele Troms' og halve Finnmarks befolkning. Så det skulle sannelig bare mangle at ikke noen av oss har litt større ambisjoner enn at det skal stå på stedet hvil.

**Morten Høglund (FrP) [12:31:12]:** Bare for å klargjøre Fremskrittspartiets, og mitt, synspunkt på meldingen: Som jeg sa i min tale til å begynne med her, mener vi at dette er en god melding og et godt utgangspunkt. Alt kan bli bedre, men utgangspunktet fra regjeringen på dette området var bra.

Når det blir tatt opp utfordringer knyttet til Nikel, deler jeg helt og fullt den beskrivelsen av problemet knyttet til dette. Når det er kritikk mot meldingen, må jeg også ta den til meg når det gjelder innstillingen. Vi har ikke brukt særskilt mye tid på Nikel i innstillingen. Det skulle og burde vi kanskje ha gjort. Det forringer ikke utfordringen og problemet. Den interpellasjonen representanten Fredriksen skal ha senere i dag, er betimelig når det gjelder å få det sakskomplekset høyt på dagsordenen.

Så til noen andre ting som er tatt opp i debatten. Jeg deler beskrivelsen av optimisme, pågangsmot og kompetanse som man finner i næringsliv, i kommuner, på universiteter og høyskoler rundt omkring i Nord-Norge. Det skjer veldig mye. Mye skjer sikkert takket være den nordområdesatsingen som allerede er i gang, men det pekes jo også stadig vekk på utfordringer – ting som må løses for at denne satsingen virkelig skal få det løftet jeg tror de fleste av oss mener er helt nødvendig og ønskelig. Utfordringen er jo om vi som politiske beslutningstakere evner å henge med der næringslivet og akademiske institusjoner har fullt trykk. Evner vi å ta de beslutningene og legge til rette for den utviklingen som må være på plass?

Så snakket representanten Aspaker om at det er for få norske studenter til Russland. Jeg deler det synet helt og fullt. Det er mange praktiske utfordringer som gjør at det ikke skjer. Men det bør være et større trykk på dette.

Den nordlige sjørute er viktig, og den har også vært nevnt av flere. I går kom meldingen om at man fra russisk side bygger opp en infrastruktur langs den russiske kyst for å håndtere dette på en bedre måte. Dette henger også sam-

men med behovet for en troverdig søks- og redningskapasitet, hvor ikke minst økt kapasitet til å redde folk i nød kommer på plass.

Så vil jeg til slutt si at vi trenger et stort engasjement fra storting og regjering – og ikke minst fra utenriksministeren selv – fremover for å realisere disse prosjektene. Utenriksministeren har en stor del av æren for at dette har blitt satt så tungt på den nasjonale politiske dagsordenen. Jeg deler synet på rosen til utenriksministeren. Men han har en stor jobb å gjøre for å følge dette videre opp i sitt daglige virke.

**Tor-Arne Strøm (A) [12:34:39]:** Vi, og regjeringen, mener at økt satsing på infrastruktur er nødvendig for å styrke Norges langsiktige verdiskapingssevne. Siden 2005 har både ambisjonsnivået økt og evnen til oppfølging er blitt betydelig bedre. I Nasjonal transportplan 2010–2019 legger regjeringen til grunn en økonomisk ramme som er 100 mrd. kr høyere enn planrammen i foregående transportplan. Det er ikke lite! Denne satsingen får stor betydning for utviklingen av veinettet i de tre nordligste fylkene. En av de viktigste forutsetningene for økonomisk vekst og velstandsutvikling i nordområdene er tilstedeværelsen av tilfredsstillende infrastruktur på land, i vann og i luft.

Det er viktig også i et nordområdeperspektiv at det utvikles sterke og attraktive bo- og arbeidsmarkedsregioner. Regjeringen prioriterer en kraftig opprusting av E6, som binder Norge sammen fra Kirkenes til Svinesund. Den er selve hovedpulsåren. Mange prosjekter vil ligge i Nord-Norge – og i Nordland. Jeg skal nevne et stort prosjekt som det nå er viktig å starte på, nemlig Hålogalandsbrua. Den er på beddingen. Dette er ikke et prosjekt bare for Narvik og for Nordland, men det har stor betydning for hele Nord-Norge, både med hensyn til næringsliv og bosetting. Det er et viktig bidrag til infrastrukturen.

Helt til slutt vil jeg nevne noe som absolutt er et viktig bidrag i nordområdesatsingen: flyplasser og flyplasstrukturen. Jeg tror at med tanke på framtiden vil det bli en viktig debatt om å få gjort noe med denne strukturen – ikke minst det å bygge større flyplasser, sånn at en kan binde fylkene og landet sammen. Det er en del utredninger nå som viser at det er mulig å sette i gang og bygge store flyplasser. Da er det viktig å utvikle disse områdene, for det er også et viktig bidrag i nordområdesatsingen.

Jeg synes dette har vært en god debatt. Jeg tror mange er utålmodige. Vi skal framover. Jeg synes det er et kjempegodt grunnlag som er lagt her. Jeg også må gi ros til saksordføreren, både for et godt innlegg og for et godt bidrag til å komme videre i denne debatten – og ikke minst ros for det grunnlaget som også er lagt av regjeringen og utenriksministeren.

**Jan-Henrik Fredriksen (FrP) [12:37:35]:** Aller først har jeg lyst til å slutte meg til siste taler med hensyn til hans utålmodighet, for det heter seg jo at den som har stor utålmodighet, har mye ugjort. Jeg tror vel vi alle kan se det i øynene at når det gjelder nordområdene, har vi fortsatt mye ugjort.

Det er mulig at jeg opplevdes som veldig krass i sted, men det var nå slik at det dreide seg om min egen hjem-

kommune og min egen befolkning som lever med den forurensningsproblematikken fra Russland. Også her må vi komme fram til løsninger.

Det er flott at vi har den debatten vi har i dag. Det er flott at nordområdene er blitt løftet opp på et langt høyere nivå enn hva det var tidligere. Men det må også være slik at det må være rom for å ha ulike syn og ulike oppfatninger om hvilke veier vi går, og om de ulike løsninger som står foran oss.

Det er klart at med tanke på at utenriksministeren pratet om Nasjonal transportplan, er det altså slik at den eneste jernbane i nord som er nevnt der, er Ofotbanen. Det finnes ikke ett ord om jernbane med hensyn til verken Norge–Finland eller Norge–Russland.

Svein Roald Hansen nevnte at Kirkenes var selve stjernen i nord og var med på å skape optimisme. Jeg vil jo da minne om at det var næringsminister Jens Stoltenberg som la ned Sydvaranger Gruve, og at denne ikke ble etablert med bakgrunn i en nasjonal kampanje. Dette var et lokalt initiativ hvor det var Sør-Varanger kommune som fikk solgt ut sine eiendeler i AS Syd-Varanger sammen med Varanger Kraft, som gjorde det mulig å få realisert dagens gruvedrift.

Så vil jeg også helt til slutt si noen ord om Svalbard. Vi var på besøk der i forrige uke. De mangler forutsigbarhet. De mangler kaiområder for å kunne ivareta dagens behov med hensyn til cruiseskip. De mangler bakenforliggende områder, og – ikke minst – de ønsker en avklaring av hva som skal være framtidens kraftprodusent på Svalbard. Det må på plass.

**Rigmor Andersen Eide (KrF) [12:40:45]:** Jeg synes det er positivt, det som sies av representanten Kåre Simensen om den viktige satsingen når det gjelder høyere utdanning.

Det er alltid hyggelig å snakke om det som er positivt, og mindre hyggelig å nevne det som kunne vært langt bedre. Det jeg vil peke på, er at skal man fylle disse studieplassene og dermed bidra til økt lokal kompetanse, må man legge et langt bedre grunnlag i den videregående skolen. Hva gjør dagens regjering med et frafall på 70 pst. når det gjelder gutter i Finnmark? Hva gjør dagens regjering for at det kun er 35 pst. av elever og lærlinger som fullfører på normert tid? Dette burde utfordre regjeringspartiene, og også det som sies om manglende interessante lærlingplasser i nordområdet.

**Jan Arild Ellingsen (FrP) [12:41:58]:** Ka farsken! Jeg vet ikke om det er godt og legalt uttrykk å bruke her, men likevel sier det noe ...

**Presidenten:** Det er det ikke, vil presidenten bemerke.

**Jan Arild Ellingsen (FrP) [12:42:05]:** Men det var et godt uttrykk allikevel fra min landsdel. Nok om det.

Det har vært en god debatt, en interessant debatt og en debatt som vitner om et engasjement, uavhengig av dialekt, som jeg sa i stad, og postnummer der man holder til. Det er også interessant å høre representantene fra de rød-

grønne partiene forsvare sin regjering så eminent som de faktisk gjør. Men det store spørsmålet hadde jo vært: Hvis dette hadde vært et produkt lagt fram av en annen regjering, ville de samme partiene ha vært like fornøyde? Mye av det handler vel egentlig om politisk retorikk og om å ha det travelt.

Det ble snakk om lokale ringvirkninger. Ja, som jeg sa i første innlegg, hvis det er noe vi må sørge for å få til, er det at de som bor i landsdelen, får være med på det som skjer, og at vi ikke bare ser at andre kommer opp og tar seg til rette og nyttiggjør seg ressursene, mens vi står igjen ved siden av med hua i handa og ser på. Den tiden er over. Nordlendingen krever sin rett og skal få være med på det som skjer. Vi har, som jeg sa før også, sett til Rogaland og hva de har fått til der, og jeg tror ingen i Nord-Norge har noe særlig imot å få være med på noe lignende.

Så har det vært snakket om utålmodighet. Utålmodighet er vel, med respekt å melde, bare fornævnet, for det er så utrolig mange uløste oppgaver. Vi snakker om samferdsel. Vi snakker om ulike transportårer. Jeg kjørte i helgen E6 fra Oslo til Rognan. Jeg må si, med respekt å melde: Å kjøre E6 fra et stykke i Nord-Trøndelag og derfra til Korgen i Nordland er et mareritt. Veien fra fylkesgrensen i Nordland inn til Mosjøen – jeg vet ikke, man kan dra på Tusenfryd, da får man tilsvarende opplevelse, men da må man betale ekstra for den.

Jeg vet ikke hvor lang tid man regner at man har på seg. Jeg hørte representanten Strøm påpeke her at det er viktig at vi gjør noe med samferdsel. Jeg er helt enig. Men hvor er tidsambisjonen hen? Hvor er visjonen hen? Når skal vi ha et veinett som er så godt at man slipper å være halve tiden i luften når man kjører bil oppover? Hvis det er sånn at man mener noe med at man skal ta i bruk landsdelen og ressursene som finnes der, må vi legge til rette for det. Det gjelder flyplasstruktur. Under høringen kom det fram at man hadde problemer når man skiftet ut besetningen på Norne-skipet og de skulle fly ut via Sandnessjøen. Det var ikke flykapasitet der. Da tenkte jeg: Er det et problem i dag, eller er det noe som man kunne ha løst forholdsvis enkelt? Vi pratet om en million i året for å løse problemet for Tollvesenet på Bjørnfjell. Hvorfor er det et problem? Man kan godt være så visjonær og ha så mange ambisjoner man vil, men hvis man ikke evner å få det ned på detaljnivå og få omsatt disse visjonene til løsninger, kommer dette til å være en evigvarende politisk runddans som handler om visjoner og ikke om realiteter. Folk flest utenfor denne salen lever i en virkelighet som ikke nødvendigvis er politisk, men som er en tøff hverdag. Og det er dem vi skal legge til rette for.

**Torkil Åmland (FrP) [12:45:12]:** Jeg har bare en liten kommentar til Eirik Sivertsens innlegg når det gjelder sikkerhetspolitikken, der han sier at han er beroliget av den russiske opprustningen, og at dette sannsynligvis ikke representerer noe problem i framtiden – så vidt jeg forsto ham.

Vi får håpe at det er riktig, men det vet vi ikke. Litt av problemet som jeg tok opp, er at Forsvarsdepartementet ikke ser det på samme måten som Sivertsen. Forsvarsde-

partementet sier at kombinasjonen av russiske stormaktsambisjoner, interesser i nordområdene og militær opprustning innebærer at stabiliteten i nord kan bli utfordret i framtiden. Det er den vurderingen som regjeringen legger til grunn når man tenker langsiktig. Det er det denne meldingen skal gjøre, den skal tenke 20 år framover. At det er stabilt i dag, er positivt, det er vi alle enige om, men det er ingen som vet hvordan situasjonen vil være i løpet av de neste 20 årene – det er trekk som kan føre til at situasjonen blir mer ustabil i framtiden. Da er mitt poeng at man må tenke langsiktig i sikkerhetspolitikken. Man må tenke at situasjonen kan endre seg, den kan endre seg uventet, og den kan endre seg raskt, det sier også Forsvarsdepartementet i sin proposisjon. Man kan ikke planlegge sikkerhetspolitikken ut fra at det alltid vil bli godt vær. Man må planlegge ut fra de scenarier som kan oppstå på lengre sikt i framtiden, også de som kan øke spenningen, og der hvor konfliktnivået kan stige.

Mitt poeng er at det er viktig at også utenrikspolitikken har sikkerhetspolitikken som en kjerne – og det oppfatter jeg at utenriksministeren sa i sitt innlegg tidligere i dag. Da er jeg litt forbauset hvis det er slik at representanten Sivertsen har en annen oppfatning av det – at sikkerhetspolitikken ikke er viktig, eller at vi skal planlegge for at her vil det være fred og stabilt, og uansett hvor mye Russland og andre ruster opp, vil det være like stabilt. Så vidt jeg forsto, sa han vel faktisk at det vil øke stabiliteten i nord. Det er en analyse som jeg i alle fall ikke finner i regjeringens dokumenter, og som jeg heller ikke kan se ligger til grunn i nordområdemeldingen. Sikkerhetsaspektet er grunnleggende også i utenrikspolitikken. Forsvarspolitikken og utenrikspolitikken må være samkjørt. Jeg tror vi fra historien har erfart hvordan det går hvis utenrikspolitikken går én vei og forsvarspolitikken og sikkerhetspolitikken går en annen vei, og man får et sprik mellom de to tilnærmingene. Man kan få en politikk som kan være relativt risikabel hvis man skulle få en situasjon med økt spenningsnivå.

**Siri A. Meling (H) [12:47:57]:** Det er positivt med fokuset på nordområdene som denne meldingen som nå debatteres, gir oss anledning til. Det er utfordringer, men ikke minst et stort mulighetsbilde som det er viktig for oss å få utnyttet. Dette gjelder ikke minst innenfor petroleumsnæringen. Den avklaringen som fant sted om delelinjespørsmålet med Russland, var viktig for fremtiden for petroleumsnæringen i nord. Vi har gjort nye, store funn i nord, og dette gir igjen muligheter for en langsiktig investeringsfront når det gjelder investeringer i menneskelige ressurser – det vil si kompetanse og en fremtid for dem som bor i nord – og det gir også en langsiktig investeringshorisont når det gjelder det å bygge industrianlegg. Vi har jo mange gledelige eksempler på det den siste tiden, bl.a. Akers etablering av et stort ingeniørkontor i Tromsø og Statoil som ønsker å bygge opp om sin satsing i nord gjennom å styrke aktiviteten bl.a. i Harstad. Det er ingenting som er mer gledelig enn å besøke Hammerfest, for hver gang jeg kommer opp dit, er det alltid noe nytt som skjer. Det er positivt å se hvordan aktiviteten i området der oppe vokser. Selvfølgelig – jeg kan ikke unngå å nevne at jeg også gjerne så

at Lofoten og Vesterålen og områdene utenfor ble åpnet for olje- og gassutvinning, men den ballen skal jeg la ligge nå.

Jeg ønsker å si et par ord om Svalbard. Flere har etterlyst konkrete tiltak når det gjelder oppfølging av intensjonene i vår nordområdesatsing. Høyre har i disse dager et forslag til behandling om et nytt kullkraftverk med CO<sub>2</sub>-rensing og deponering i Longyearbyen. Dette er et helt konkret tiltak som vi ønsker at Stortinget skal kunne slutte seg til. På Svalbard har vi hele verdikjeden innen kort avstand. Vi har kullgruvene der vi har sagt det skal være aktivitet også fremover. Longyearbyen og Svalbard trenger å styrke sin energiforsyning, et nytt kullkraftverk vil kunne gjøre det. Det å rense betyr også at vi tar hensyn til miljøet og da også muligheter for deponering av CO<sub>2</sub> på Svalbard – og ikke minst gir det oss muligheter for å overvåke disse reservoarene fra landsiden. Det gjør disse operasjonene langt rimeligere enn det en kan få utført på norsk sokkel. Her har vi både miljøaspektet, energiforsyningen og læringseffekten når det gjelder lagring – som vi kan løse på Svalbard. Det ville kle vår nordområdesatsing, det ville kle vår miljøatsing og energisatsing og satsing på CCS om vi får til dette på Svalbard.

**Presidenten:** Representanten Tor-Arne Strøm har hatt ordet to ganger og får ordet til en kort merknad, begrenset til 1 minutt.

**Tor-Arne Strøm (A) [12:51:11]:** Det var bare en liten presisering til representanten Ellingsen.

Jeg også har i sommer kjørt fra Bodø til Løkken Verk. På Løkken Verk bor representanten Arne L. Haugen, det er hans rike. Vi har kjørt E6 begge to, og det Ellingsen nevnte, var de plassene det ikke var gjort noe.

Vi har mange, mange oppgaver på E6, det er vi enige om, men det representanten ikke nevnte, var de plassene der det er gjort noe: I Dunderlandsdalen og på Helgeland er det gjort mye, og det er også gjort mye med E6 Majavatn – bare for å nevne noe. Man må være litt etterrettelig når man tar opp disse problemstillingene rundt E6. Det er store planer for å gjøre mye videre i sammenheng med Nasjonal transportplan.

**Presidenten:** Representanten Eirik Sivertsen har hatt ordet to ganger og får dermed ordet til en kort merknad, begrenset til 1 minutt.

**Eirik Sivertsen (A) [12:52:13]:** Jeg skjønner at jeg må ha uttrykt meg usedvanlig klønete når jeg har blitt oppfattet dit hen at jeg ikke stiller meg bak denne regjeringens utenriks- og sikkerhetspolitikken. Det er feil, for det gjør jeg fullt ut, og jeg deler også representanten Åmlands oppfatning om at sikkerhetspolitikken utgjør en kjerne i utenrikspolitikken.

Mitt poeng var at Russlands militære aktivitet i nord, og andre steder, har vært lavere enn man kunne forvente er adekvat i forhold til de legitime behovene som også Russland har for å ha en sikkerhetspolitikk som gjør at de er trygge.

Så er det også mitt poeng at et godt fundert forsvar, som



er profesjonelt i sin tilnærming og som har god forståelse av den internasjonale situasjonen, også på russisk side, vil bidra til at vi er tryggere på hverandre. At vi har en stor nabo som også er trygg på sin situasjon og vil kunne hevde sine interesser, vil også føre til økt stabilitet.

I mitt første innlegg var jeg veldig opptatt av internasjonal dialog. Det er også et virkemiddel i sikkerhetspolitikken, i tillegg til et trygt, troverdig og moderne forsvar. Det skal vi diskutere senere i år.

**Utenriksminister Jonas Gahr Støre [12:53:28]:** Hvis det ikke var slik at vi var fylt av all den felles visjon og samstemthet i denne salen, kunne man være fristet til å si at den største motsetningen her, som var internt i Fremskrittspartiet, ble elegant ryddet opp av saksordføreren. Men siden vi ikke er i det «klimaet», men i det positive, skal jeg ikke legge vekt på den innfallsvinkelen.

I stedet vil jeg si at jeg tar utfordringen, som også kommer fra representanten Ellingsen. Han legger til grunn en betydelig utålmodighet på områder hvor det trengs å gjøres mer, også i saken som gjelder Nikel. Det er ikke slik at den saken har ligget i 20 år. Jeg husker selv hvordan daværende statsminister Syse – og etter hvert Harlem Brundtland og andre norske statsministre – har jobbet med å komme i inngrep med opprensning på området. Det har jammen ikke stått på Norge når det gjelder dette. Vi hadde inn-til ganske nylig 300 mill. kr stilt til rådighet for et tiltak om Russland hadde gått løs på den oppgaven. Jeg har tatt opp dette med russiske motparter hver gang jeg har hatt anledning, og jeg tror jeg kommer til å fortsette med det.

Så tar jeg med meg det som representanten Høglund sier, om at det er mye å gjøre for meg i mitt daglige virke rundt dette. Det er jeg meg bevisst. Vi har en stor arktisk dagsorden, vi har en stor dagsorden i forhold til vår nabo Russland, og vi har en stor dagsorden med nordområdedialoger. Dette er områder som Utenriksdepartementet tar alvorlig, og som koordinator og pådriver for nordområdepolitikken arbeider mine kolleger på en lang rekke områder, slik det har stått i denne meldingen.

Det har vært pekt på at vi rapporterer om små og store saker når vi legger fram nasjonalbudsjettet på høsten. Det er jeg enig i. Til dem som mener at vi bare har tatt med alt som skulle være i nord, for å få en lang liste, kan jeg si at det er feil. Vi kunne lagt med atskillig mer, om det var poenget. Vi har f.eks. ikke rapportert særskilt om hva bedret kommuneøkonomi har betydd for nordområdesatsingen, og vi har ikke rapportert særskilt om en lang rekke andre sektorområder, men vi forsøker å gi et bilde av hvordan strategien gjennomføres, og hvordan penger brukes.

Så har jeg lyst til – om presidenten tillater det – å få takke dem som har bidratt til at vi nå, etter mitt skjønn, har hatt en god melding, en grundig prosess rundt meldingen, en god høringsprosess, en god innstilling og en god debatt. Det gjelder selvfølgelig partiene i denne sal, spesielt de parlamentarikere som også har deltatt i internasjonale fora, slik som den arktiske parlamentarikerforsamling – et viktig tilskudd.

Jeg vil også takke for alle innspillene som er kommet fra nord, både fra ekspertutvalg, universiteter, bedrifter,

forskjellige forsamlinger og også fra mange mennesker i deres vanlige virke.

Så vil jeg gjerne, fra denne talerstolen, også få takke mitt eget embetsverk, de i Utenriksdepartementet som har arbeidet med dette prosjektet som et prioritert prosjekt siden høsten 2005. De har gjort det med all den motivasjon og innsatsvilje som særmerker dette embetsverket. Selv om det er regjeringens ansvar å organisere sitt eget embetsverk, har jeg lyst til å si det herfra, for her ligger det et betydelig arbeid og en betydelig lyst til å følge opp denne meldingen og de konklusjonene som er blitt trukket her. Så jeg ser fram til et fortsatt nært samarbeid om felles mål.

**Presidenten:** Representanten Jan Arild Ellingsen har hatt ordet to ganger tidligere og får dermed ordet til en kort merknad, begrenset til 1 minutt.

**Jan Arild Ellingsen (FrP) [12:56:42]:** Bare en hilsning til representanten Strøm: Forskjellen i tilnærming er vel ganske enkelt at representanten Strøm er fornøyd med foretrefeligheten i det som regjeringen har fått til. Min bekymring ligger mer i de manglene som fortsatt foreligger. Det er helt riktig som representanten Strøm sa – det finnes også deler av veien i Nordland som er blitt veldig bra. Problemet er at det mangler vei i enda mer enn det som er bra! Det ville vært interessant å få høre hva slags tidsvisjon, eller ambisjon, regjeringen har for å ferdigstille dette, slik at man får helhetlig bra vei, for enkeltstykker hjelper ikke. Det er som å ha ei bøtte med legoklosser – det er ikke noe annet enn klosser før du setter dem sammen og lager et eller annet ut av det. Per i dag finnes det mange løse legoklosser på regjeringens bord, som ikke er satt sammen.

**Presidenten:** Flere har ikke bedt om ordet til sakene nr. 1 og 2.

#### Sak nr. 3 [12:57:36]

*Interpellasjon fra representanten Snorre Serigstad Valen til utenriksministeren:*

*«Eksistensen av verdens 20 000 atomvåpen utgjør et alvorlig sikkerhetspolitisk, humanitærrettslig og miljømessig problem. Den stadig mer tilspissede situasjonen i Midtøsten viser at atomvåpen skaper ustabilitet og frykt. Ikke-spredningsavtalen fra 1970 har bidratt til å begrense spredningen av atomvåpen, men vi er langt fra målet om full atomnedrustning. Norges status som atomvåpenfri stat samt erfaringene fra prosessene som ledet til forbudene mot landminer og klasevåpen, gir oss en unik mulighet. Utenriksministeren har informert Stortinget om at regjeringen jobber for et reelt totalforbud mot atomvåpen, og Soria Moria II slår fast at regjeringen vil vurdere å ta initiativ til en konvensjon mot atomvåpen.*

*Hvilke tiltak vil regjeringen iverksette for å legge forholdene til rette for forhandlinger om et forbud mot atomvåpen, og hvilket tidsperspektiv ser utenriksministeren for seg?»*

**Snorre Serigstad Valen (SV) [12:59:03]:** Enkelte politiske saker er av helt fundamental betydning. Hvor uenige

vi enn måtte være om hvordan den økonomiske politikken skal være utformet, om religionens plass i politikken, i spørsmål om innvandring, om mennesker på flukt osv., så er det enkelte saker som for oss mennesker går utover politikkenes rammer, som ganske enkelt er eksistensielle spørsmål. Det er de fordi vi mennesker – bl.a. i våre teknologiske framskritt, i vår tørst etter ny kunnskap og nye muligheter for å skape bedre liv, men også i våre sinnrike metoder for å finne nye og mer effektive måter å påføre hverandre skade på – har gjort oss selv i stand til å ødelegge vårt eget eksistensgrunnlag.

De menneskeskapte klimaendringene kan i sin ytterste konsekvens fullstendig ødelegge livsgrunnlaget på jorda. Ved kraftig oppvarming av kloden vil store deler av jordens biomangfold være truet, økosystemet vil ødelegges, ressurstilgangen vil minske dramatisk, og store landområder vil på grunn av endret klima bli ubeboelige. Det krever internasjonalt samarbeid og nasjonal ansvarstagen å klare å løse den krisen. Det er verdens land så langt enige om. Men det litt abstrakte ved klimasaken og det at de største virkningene ligger så langt fram i tid, har så langt gjort det vanskelig å samle verden om en tilstrekkelig konkret løsning.

Langt mer konkret, umiddelbar og forståelig er trusselen atomvåpen representerer. Som ledd i et opprustningskappløp, kamp mellom ideologier, geopolitisk posisjonering og eget påståtte akutte sikkerhetsbehov har enkelte av verdens land bevåpnet seg med nok atomvåpen til å kunne ødelegge menneskeheten mange ganger. Av verdens over 20 000 atomvåpen har Russland og USA om lag 2 000 av disse i såkalt høy beredskap, som betyr at de kan tas i bruk i løpet av få minutters varsel.

Atomvåpen er vår tids største sikkerhetsproblem. Atomvåpen representerer med sin voldsomme ødeleggeskraft en konstant trussel mot mennesker over hele verden og er i sitt vesen egnet til å ødelegge tilliten mellom land. Det illustreres godt ved at både USA, Kina, India, Storbritannia og Russland slutter seg til visjonen om en atomvåpenfri verden, men i praksis er uvillige til å ruste ned. Logikken i at et land forbeholder seg retten til å ha atomvåpen så lenge andre land har tilsvarende, gjør nedrustningsarbeid veldig vanskelig og skaper manglende tillit, som bidrar til ytterligere spredning av atomvåpen. Det at Kina ble en atommakt, motiverte India til å utvikle sine atomvåpen, som igjen provoserte Pakistan til å bli en atommakt. Spredningen av atomvåpen øker så klart sjansen for at mislykkede stater, terroristorganisasjoner og irrasjonelle regimer på et eller annet tidspunkt får tilgang til slike våpen, med de konsekvensene det har. I stormaktenes forsvar for sine atomvåpenprogrammer ligger mye av den symbolske makten og verdien av slike våpen. At verdens stormakter har atomvåpen, vil alltid inspirere flere stater til å ønske seg slike våpen. Derfor er full nedrustning den eneste måten å oppnå trygghet og sikkerhet på.

Atomvåpen er et miljøproblem. Atomvåpen er den eneste teknologien mennesker har skapt som gjør oss i stand til å ødelegge alt liv på kloden. Arsenalet er enormt, og bare en brøkdel av verdens atomvåpen vil ta livet av titalls millioner mennesker. Røyk og støv fra mindre enn

hundre atomeksplosjoner kan forhindre opp mot 10 pst. av sollyset fra å nå jordoverflaten og forårsake nedkjøling og mindre nedbør. En atomkrig vil forårsake langvarig ødeleggelse av ozonlaget. Økning av stråling, både fra våpene selv og fra skadelig ultrafiolett stråling, vil føre til omfattende kreft, avlingssvikt og ødelegge livet i havet.

Atomvåpen er et økonomisk problem. Verdens atomvåpenprogrammer finansieres av skatteinntekter som kunne vært brukt på helse, utdanning og utvikling. Det vil bli brukt 5 500 mrd. kr på atomvåpen de neste ti årene dersom verdens atommakter fortsetter å bruke like mye penger på sine programmer som de gjør i dag. USA alene bruker mer enn 270 mrd. kr i året på atomvåpen. Det er et kvart norsk statsbudsjett.

Stormaktenes behov for dominans ved å inneha atomvåpen er en imperialistisk, aggressiv, usosial og økonomisk galskap som understreker både den grove skeivfordelingen av goder i verden, de grove feilprioriteringene verdens land gjør når tusenvis av milliarder kroner ødesles ut på våpen som ikke har noen praktisk nytte – med mindre man er tilhenger av masseutslettelse – og det faktum at man inspirerer land som ennå ikke har atomvåpen, til å prioritere nettopp slike programmer framfor utvikling og bedre velferd i eget land og for eget folk. Til sammenlikning har FN's Office for Disarmament Affairs et årsbudsjett på litt over 50 mill. kr, og Nedrustningskonferansen står fullstendig stille, uten framdrift og uten forankring i engasjementet som mennesker viser over hele verden.

Atomvåpen er et humanitært problem. Humanitærretten forbyr bruk av våpen som ikke gjør det mulig å skille mellom sivile og soldater og uproporsjonale angrep. Hvorfor dette ikke lar seg forene med bruk av atomvåpen, sier seg selv. Det lar seg ikke gjøre å fullt ut respektere humanitærrettens grunnleggende prinsipper om man ikke forplikter seg til full nedrustning gjennom et endelig forbud mot atomvåpen.

Engasjementet mot atomvåpen er stort og omfatter hele verden. Det er et engasjement som er godt synlig også i Norge, også her i salen i dag. Det er veldig gledelig. Spesielt gledelig er det at dette er en sak som engasjerer alle generasjoner, også svært mange unge mennesker. I går vedtok Barne- og ungdomstinget en uttalelse som krever et forbud mot atomvåpen. I uttalelsen krever Barne- og ungdomstinget at Norge øker innsatsen for å avskaffe atomvåpentrusselen. Et stort opprop gikk landet over i påsken og bidro til å sette saken høyt på dagsordenen.

I det brede og folkelige engasjementet ligger vår største mulighet til å få til endring. Det er bare slik politisk kraft og legitimitet kan konkurrere med atomopprustningens kalde, rasjonelle, spillbaserte logikk. Saken vil ikke bevege seg videre uten at det menneskelige og humanitære vektlegges, og at det ligger et folkelig press bak som gir styrke til politikerne som skal ta kampen internasjonalt. Et sterkt engasjement i fredsbevegelsen har bidratt til at Norge har vært et viktig land i arbeidet mot landminer og klasevåpen. Vår status som atomvåpenfri stat gir oss en mulighet til å handle, for det er selvfølgelig ikke slik at verdens atommakter selv vil ta initiativ til faktisk full nedrustning. Det er verdens øvrige land samt atommakte-

nes egen befolkning som må kreve en verden fri for denne trusselen.

Dette er en sak som også er spesielt viktig for mitt eget parti historisk. Det var kampen mot atomvåpen som i stor grad ledet fram til at SF, senere SV, ble til. 16. april 1961, for nøyaktig 51 år siden, ble mitt parti stiftet. De aller første setningene fra det aller første stiftelsesdokumentet er følgende:

«Menneskeheten står ved en skillevei. Krig eller fred er blitt et spørsmål om liv eller død for hvert enkelt menneske som for alle jordens folk. Dette krever en fullstendig politisk omstilling der et kategorisk nei til krig og atomvåpen må være utgangspunkt og basis. Derfor må kravet være forbud mot produksjon av og avskaffelse av alle atomvåpen, bakteriologiske og andre masseødelegelsesmidler.»

Dette er tidløse ord. Derfor er jeg både veldig stolt og veldig glad for at kampen for full atomnedrustning har gått fra å være en motstrømsbevegelse i norsk politikk til å være den norske regjeringens politikk. I Soria Moria II heter det:

«Spredning av atomvåpen er en alvorlig trussel mot internasjonal fred og sikkerhet. Norge skal spille en aktiv rolle som pådriver i det internasjonale arbeidet mot spredning av atomvåpen.»

Mer konkret har Regjeringen slått fast at den vil vurdere å selv ta initiativ til en konvensjon mot atomvåpen.

Dette har utenriksministeren selv fulgt tydelig opp og vist stort engasjement for, både her på hjemmebane og gjennom Norges politikk i FN. Derfor ser jeg fram til både utenriksministerens svar og debatten som følger, for vi trenger å konkretisere hvilke tiltak vi vil iverksette fra norsk side for å bidra til reelle forhandlinger om et forbud mot atomvåpen, og hvilket tidsperspektiv vi skal jobbe etter, for vi vet nok alle at dette vil være et tidkrevende, men veldig, veldig viktig arbeid.

Per-Kristian Foss hadde her inntatt presidentplassen.

**Utenriksminister Jonas Gahr Støre [13:08:15]:** Først vil jeg takke interpellanten for å bidra til å sette på agendaen en av vår tids aller største og alvorligste utfordringer.

Regjeringens mål, som interpellanten var inne på, er en verden uten atomvåpen. Soria Moria II bekrefter at regjeringen vil «arbeide for en verden fri for kjernevåpen og andre masseødeleggelsesvåpen gjennom forpliktende avtaler som omfatter alle land». Vår politiske plattform fastsetter videre:

«Vi vil mobilisere for å redusere atomvåpenenes rolle gjennom å arbeide for en vellykket tilsynskonferanse i 2010. Dersom denne mislykkes vil vi vurdere en egen konvensjon mot atomvåpen.»

Vi arbeider systematisk med å legge til rette for en måloppnåelse på dette felt.

I de senere årene har kjernefysisk nedrustning steget på den internasjonale dagsordenen. Det er gledelig og i tråd med vårt syn om at kjernefysisk nedrustning er god sikkerhetspolitikk. Likevel: Dette er et krevende felt med få lett-

vinte seire. Ikke-spredningsavtalen, NPT, har lenge vært under press. Tilsynskonferansen i 2010 var avgjørende for avtalens troverdighet, og Norge spilte en sentral rolle under forhandlingene. Resultatet var langt fra perfekt. Men vi fikk et sluttokument som utvetydig slår fast målet om en atomvåpenfri verden. Vi ble enige om en 64 punkts handlingsplan som omfatter alle avtalens hoveddeler: nedrustning, ikke-spredning og fredelig bruk av kjernekraftteknologi. Handlingsplanen gir et godt grunnlag for videre arbeid, bl.a. ved at kjernevåpenstatene pålegges klare rapporteringsforpliktelser. I tillegg ble vi enige om å følge opp resolusjonen fra 1995 om en atomvåpenfri sone i Midtøsten.

Sluttokumentet tar flere skritt i riktig retning. For det første: Det viser til FNs generalsekretærs fempunktsplan for kjernefysisk nedrustning, som bl.a. omfatter forhandlinger om en kjernevåpenkonvensjon. Det var et historisk fremskritt i arbeidet med Ikke-spredningsavtalen. For det andre: Sluttokumentet viser også for aller første gang i NPT-sammenheng til de katastrofale humanitære konsekvensene ved bruk av kjernevåpen og alle lands forpliktelse til å etterleve internasjonal humanitærrett.

Et viktig tilsvare fra sivilsamfunnet kom i november i fjor. Da vedtok Røde Kors-bevegelsen enstemmig en resolusjon som forplikter 187 nasjonale Røde Kors- og Røde Halvmåne-foreninger til å arbeide opp mot sine myndigheter for å oppnå et forbud mot atomvåpen. Dette gir bevegelsen et langt sterkere mandat enn tidligere på dette området.

Andre frivillige organisasjoner tar også nå opp kjernevåpenspørsmålet med utgangspunkt i menneskelige lidelser ved bruken av kjernevåpen, snarere enn bare det storpolitiske perspektivet.

Dette handler om grunnleggende norske verdier. Norge har med tydelig stemme bidratt til å styrke det humanitære perspektivet i internasjonal politikk, ikke minst når det gjelder utviklingen av humanitærretten og beskyttelse av sivile. Samtidig har Norges brede engasjement for nedrustning, ikke-spredning og kjernefysisk sikkerhet stor troverdighet.

Konsekvensene ved bruk av kjernevåpen er fatale ved både villet bruk, terrorisme og ulykkestilfeller. En kjernefysisk eksplosjon vil ha umiddelbare humanitære konsekvenser som stiller hele vår nødhjelpsberedskap på ekstreme prøver. Selv begrenset bruk av kjernevåpen vil kunne få alvorlige klimatiske virkninger, med følger for verdens matproduksjon. De økonomiske konsekvensene vil være alvorlige og globale. Statens pensjonsfond, som en toneangivende finansaktør, avstår fra investeringer i selskaper som produserer kjernevåpen, ut fra en etisk begrunnelse. Flere bør følge dette eksempelet.

Jeg mener tiden nå er kommet for en bred drøfting og vurdering av de humanitære konsekvensene ved bruk av kjernevåpen. Vi planlegger en konferanse i Oslo våren 2013 for å belyse ulike aspekter ved kjernevåpen som humanitært problem. Vi vil invitere interesserte stater, FN-organisasjoner, Den internasjonale Røde Kors-komiteen og andre aktører fra det sivile samfunn. Jeg tror mange vil verdsette en slik anledning til å se kjernefysisk nedrustning fra et nytt ståsted.

Målet om en verden fri for kjernevåpen er i dag kunn- gjort og allment anerkjent i så vel FN som i NATO. Sam- tidig synes veien dit lang og kronglete. Dette har ført til frustrasjon hos mange, en passiv holdning til kjerne- våpenutfordringen og til en kynisme overfor det multila- terale systemet. En slik holdning er alvorlig. Den under- graver den politiske forståelsen. Ikke-spredningsavtalen er tuftet på, nemlig at kjernevåpenlandene forplikter seg til nedrustning, mens kjernevåpenfrie stater forplikter seg til ikke å skaffe slike våpen. Negative holdninger truer også ikke-spredningsregimets legitimitet og integritet og bidrar til å svekke arbeidet for å hindre at vi får stadig flere kjernevåpenstater i vår verden.

Den manglende fremdriften i det internasjonale ned- rustningsarbeidet har fått mange aktører i det sivile sam- funn til å ønske en egen konvensjon mot kjernevåpen. Re- gjeringen omtalte dette som en aktuell mulighet i Soria Moria-erklæringen, og FNs generalsekretær har uttalt seg i samme retning. Dette burde ikke være kontroversielt. Jeg kan vanskelig forestille meg at det er mulig å oppfylle Ikke- spredningsavtalens mål om en verden uten atomvåpen uten et folkerettslig bindende instrument som regulerer vilkå- rene. Interpellanten viser til prosessene som ledet frem til landmine- og klasevåpenkonvensjonene.

Vi har gjort oss viktige erfaringer selv om ikke alle er direkte overførbare. La meg nevne noen. For det første tok arbeidet utgangspunkt i de uakseptable humanitære effe- ktene av landminer og klasevåpen. Dette gjorde det mulig å trekke på engasjementet til et bredt sett av aktører også utenfor det politiske rom. For det andre er det en viktig er- faring at man ikke bør legge opp til en prosess der de som vil minst, bestemmer mest. For å oppnå et bindende forbud mot kjernevåpen er det viktigste vi kan gjøre, å styrke det politiske grunnlaget for et slikt forbud og å utvikle prak- tiske forutsetninger for at vi kan komme nærmere målet. På det politiske planet bør det humanitære engasjementet og utfordringene knyttet til spredning av kjernevåpen gi ny oppmerksomhet til kjernevåpenenes virkninger. Da setter vi samtidig i forgrunnen selve motivet for Ikke-sprednings- avtalens kobling mellom ikke-spredning og nedrustning. Det er nødvendig, skal vi skape det brede engasjement som behøves for å få reell bevegelse i saken. Et bredt engasje- ment både hos politikere og i sivilsamfunnet er avgjørende i en slik mobilisering.

Når det gjelder konkrete tiltak, er vi i en situasjon der apparatet som kan fremforhandle et forbud, ledet av Ned- rustningskonferansen i Genève, i 16 år har vært, for å si det rett ut, totalt blokkert. Nedrustningskonferansen er en institusjon med rigide prosedyreregler, absolutte konsen- suskrav, manglende åpenhet for omverdenen og en begren- set medlemskrets på 65 land. Vi mener situasjonen er blitt uakseptabel og uttrykker dette tydelig i relevante fora.

Under FNs generalforsamling i fjor tok Norge, Øster- rike og Mexico til orde for å etablere et annet format, med generalforsamlingens prosedyreregler, dersom Ned- rustningskonferansen forblir fastlåst. Forslaget var kontro- versielt, men mye tyder på en stadig økende internasjon- al oppslutning om å finne alternative løsninger til dagens stillstand i disse viktige drøftingene.

Norge spiller en aktiv rolle i nedrustningsarbeidet. La meg nevnte tre konkrete eksempler som svar på interpel- lantens utfordring:

1. Det norsk-britiske samarbeidet om verifikasjon av kjer- nefysisk nedrusting: Hensikten her er å kartlegge praktiske og tekniske forutsetninger for at land som ikke har kjernevåpen, skal kunne kontrollere at kjer- nevåpenstatene faktisk lever opp til sine nedrust- ningsforpliktelser. Dette er et arbeid for å gi praktis- ke svar på en oppgave mange har avvist som umulig. Det er den ikke.
2. Norge arbeider også systematisk for å redusere kjer- nevåpenenes betydning i NATO. Vi mener det tjener alliansen at den tilpasser seg dagens utfordringer, utviklingen i trusselbildet og det globale ikke-spred- ningsregimet. At NATO fremstår og fungerer som en mer moderne sikkerhetsorganisasjon er viktig for organisasjonens effektivitet og anseelse i fremtiden. Men det er fortsatt slik at kjernevåpen, i tillegg til de konvensjonelle, utgjør det erklærte grunnla- get for den avskrekkingen alliansen utøver for å iv- areta medlemsstatenes sikkerhet. Her vil det fortsatt være sterke meningsbrytninger blant NATOs med- lemsland.
3. Norge arbeider aktivt for å etablere samarbeid og kon- takter på tvers av grupper og regioner. Vi støtter forskningsmiljøer, internasjonale organisasjoner og aktører i det sivile samfunn og bidrar med dette til debatt og engasjement.

Avslutningsvis: Interpellanten spør om tidsperspektivet for tilretteleggingen av forhandlinger om et forbud mot atomvåpen. Som skissert arbeider regjeringen kontinuer- lig langs flere spor for å nå målet om en verden fri for atomvåpen. Vi ønsker et reelt totalforbud og arbeider ak- tivt både for å skape politisk grunnlag og for å gjøre det praktisk mulig å komme dit. Men vi må samtidig innse at det fortsatt kan ta tid. Mye må gjøres før vi har en atomvå- penfri verden, ikke minst må vi ha en sterkere internasjonal opinion som kan styrke ikke-spredningsarbeidet. Her har vi alle en rolle å spille, og jeg vil igjen takke interpellanten for å bidra til å sette dette temaet på dagsordenen – og dermed styrke den norske stemmen.

**Snorre Serigstad Valen (SV) [13:17:48]:** Det er sed- vane å takke statsråden for svaret. Jeg vil bare understreke at det er en veldig oppriktig takk for et tydelig, informativt og politisk løfterikt svar. Jeg synes spesielt det er gledelig at utenriksministeren løfter fram de humanitære sidene ved bruk av atomvåpen. Jeg slutter meg helt til planene om en konferanse her i Oslo om atomvåpen med en humanitær problematikk som innfallsvinkel.

Det er helt riktig at sivilsamfunnet blir veldig viktig for å belyse og forstå dette perspektivet i nedrustningsar- beidet. At folkelig mobilisering og engasjement og et ak- tivt sivilsamfunn er helt avgjørende, er jeg veldig glad for at regjeringen er så tydelig på og legger som premiss for framdrift i det globale arbeidet med nedrustning.

Jeg er også glad for at man peker på behovet for at Ikke-spredningsavtalen har reell legitimitet og integritet

og de politiske problemene som følger av at avtalen ikke følges godt nok opp, at Norge så tydelig i FNs generalforsamling har kritisert mangelen på framdrift i Nedrustningskonferansen i Genève, og at vi sammen med Mexico og Østerrike har tatt til orde for en ny ordning med andre regler – det er bra. Så må Norge fortsette dette arbeidet. Norge må fortsette å presse på for mer anvendelige regler for framdrift, slik at den økende internasjonale oppslutningen om å finne alternative veier til nedrustning kan bære frukter.

Til slutt: Det er ganske bred enighet i Norge både om visjonen om en atomvåpenfri verden og om viktigheten av at vi presser på ikke bare når det gjelder retorikk, men i tydelig politisk handling og dialog – også med våre allierte, hvorav flere er atommakter. Det at vi presser på på denne måten, har ikke akkurat alltid vært «zeitgeist» i norsk politikk, for å si det slik. Det vil jeg bare minne om for å understreke viktigheten av at regjeringen er så tydelig, og at det store engasjementet fra fredsbevegelsen og sivilsamfunnet må fortsette.

Så ser jeg fram til debatten.

**Utenriksminister Jonas Gahr Støre [13:20:06]:** Bare to refleksjoner til debatten: Det ene er at det høres nesten paradoksalt ut å diskutere de humanitære sidene ved bruk av atomvåpen. Det sier seg jo selv at det ikke er særlig humanitært. Men når vi har gjort det, er det fordi vi ønsker å ta i bruk en veldig viktig rettsinstans i det internasjonale samkvem, nemlig humanitærretten. Når vi snakker om humanitær nedrustning, er det ikke fordi vi skal ruste ned humanitært, men fordi det humanitære skal inspirere til nedrustning. Landminekonvensjonen og så klasevåpenkonvensjonen ble veldig viktig løftet fram av det, hvor Den internasjonale Røde Kors-komiteen som forvalter av Genève-konvensjonen spilte en viktig rolle. Det er derfor vedtaket fra i fjor er så viktig i oppfølgingen, fordi det bygger et bredere grunnlag enn det tradisjonelle vi har hatt. Jeg ser på dette som om vi har hekket på en ny motor i nedrustningsarbeidet.

Mitt andre poeng til denne debatten er følgende: Jeg tror vi skal vedgå at rundt 1990, da den kalde krigen var slutt, vendte deler av sivilsamfunnet og opinionen seg bort fra spørsmålet om kjernefysisk nedrustning. Frykten for atomkrig mellom øst og vest, mellom de to partene i den kalde krigen, avtok, og mange vendte sitt engasjement mot andre områder, slik som klimaarbeid, menneskerettigheter og kamp mot fattigdom – viktige arbeider i seg selv. Det som er viktig nå, er at man får saken tilbake på dagsordenen med nytt, kunnskapsbasert og etisk engasjement fra det sivile samfunn. Da synes jeg det er viktig å få med at unge mennesker tar gjerne tak i den type engasjement, men de som faktisk løfter denne debatten i dag, er de aller, aller eldste blant oss. Nylig sto det en artikkel av Helmut Schmidt og Sam Nunn – og førstnevnte er 94 år gammel – med en veldig klar artikulert visjon om en verden uten kjernevåpen. Folk som er blitt betegnet som hauker i USA, Henry Kissinger og George Shultz, har også satt denne dagsordenen i den internasjonale debatten. Vi skal også huske på at Ronald Reagan, i Reykjavik i 1986,

var den første – sammen med Gorbatsjov – til å artikulere visjonen om en verden uten atomvåpen, som også president Obama gjentok i sin tale i Praha i april 2009. Han sa samtidig at dette neppe kom til å skje i hans generasjon, at det var langt fram. Men uten at visjonen er en verden uten atomvåpen, har vi altså ikke noen retning å gå i nedrustningsarbeidet – og uten retning blir politikken ganske meningsløs. Så jeg mener vi har forutsetninger for å løfte dette fram nå med en ny motor i arbeidet, humanitærretten, og en ny appell om engasjement fra det sivile samfunn.

**Svein Roald Hansen (A) [13:22:56]:** Jeg vil også takke interpellanten for å ta opp dette temaet, som er viktig, men også vanskelig. Det er et tema som var på dagsordenen på 1970-tallet, og etter tre tiår med framgang og håp om å kunne bryte rustningsspiralen fra den kalde krigens dager ble det første tiåret i dette nye århundret et tapt tiår for nedrustningsbestrebelsene.

1970-årene ga oss Ikke-spredningsavtalen og den første avtalen om reduksjon i de strategiske arsenalene, SALT I. 1990-årene ga oss en prøvestansavtale, START II og landminekonvensjonen og en halvering av militært materiell i Europa. Så kom terroranslaget i New York høsten 2001. Det ble også et anslag mot atomnedrustningsarbeidet. Ikke-spredningsavtalens tilsynskonferanse i 2005 endte uten resultater. En oppmuntring fikk vi mot slutten at dette tapte tiår: Konvensjonen om klasevåpen, hvor ikke minst Norge var en avgjørende drivkraft.

De siste årene har vi sett at spørsmålet om atomnedrustning har kommet høyere på den politiske dagsordenen. Det bekymringsfulle i dette er knyttet til de alvorlige bekymringene rundt Nord-Koreas og Irans atomprogrammer. Den gledelige delen av det er at den amerikanske presidenten har blåst nytt liv i visjonen om en verden uten atomvåpen, og at hans nye atomvåpenstrategi reduserer og avgrenser atomvåpenenes rolle i landenes sikkerhetspolitikk. Det samme fikk vi til i NATOs nye strategiske konsept, men det hadde vært ønskelig om NATO hadde gått så langt at de hadde erklært at alliansen i sitt strategiske konsept hadde avstått fra førstebruk av atomvåpen. Det er mer å gjøre på den arenaen.

Et skritt i riktig retning er det også at USA og Russland har inngått en avtale som reduserer antall utplasserte atomvåpen med en tredjedel. Tilsynskonferansen i 2010 ga også visse resultater. Handlingsplanen, som utenriksministeren viste til, gir muligheter for videre arbeid, bl.a. gjennom FNs generalsekretærs plan for kjernefysisk nedrustning.

Utenriksministerens tanker om å legge de humanitære dimensjonene ved bruk av atomvåpen til grunn for det videre arbeidet er god. Det var dette perspektivet som førte til konvensjonene mot landminer og klasevåpen.

Hiroshima og Nagasaki demonstrerte på en gruvekende måte de humanitære – eller skal vi si de inhumane – følgene av atomvåpenbruk. Kanskje kan denne innfallsvinkelen også blåse mer liv i den folkelige støtten for en atomvåpenfri verden, for den trenger å bli sterkere hvis vi skal komme videre – vi trenger flere Ole Kopreitan-er. Røde Kors-bevegelsens vedtak om å arbeide for et forbud mot atomvåpen er i så måte en god begynnelse.

Initiativet som Norge tok sammen med Østerrike og Mexico under FN's generalforsamling i fjor, for å bringe Nedrustningskonferansen ut av det dødvanne den har befunnet seg i så altfor lenge, må også forfølges. Å vinne oppslutning om nye tanker krever tålmodighet og stedighet for å lykkes. Vi må også fortsette arbeidet i NATO for ytterligere å redusere kjernevåpenes plass i alliansens planer og strategi.

Nord-Koreas atomvåpenprogram er bekymringsfullt. Det samme er Irans atomprogram. Jeg tror at det bare er gjennom samtaler og forhandlinger vi kan nå resultater. Derfor er det gledelig at forhandlingene mellom det internasjonale samfunn og Iran er kommet i gang igjen etter en pause på mer enn ett år. USAs utenriksminister sier at det fortsatt er tid for diplomati. Spørsmålet er om det finnes noen annen farbar vei som ikke er for risikabel.

Den kjente israelske forfatteren David Grossman advarte i en tankevekkende kronikk nylig mot å angripe det iranske atomprogrammet med våpenmakt. Hva skal Israel gjøre hvis også andre naboland, som Saudi-Arabia, skulle skaffe seg atomvåpen, spurte han. Det er all grunn til å frykte et Iran med atomvåpen. Men det er også all grunn til å frykte det som kan bli følgene av et militært angrep for å forhindre det, ikke minst for Israel selv. Men også utsiktene til å løse de grunnleggende konfliktene i hele regionen kan bli alvorlig skadet.

Det har lyktes å oppnå en bred enighet om å avskaffe landminer og klasevåpen ut fra de humanitære konsekvensene ved bruken av slike våpen. La oss håpe konferansen regjeringen planlegger i Oslo neste år for å belyse nettopp dette poenget, de inhumane aspektene ved atomvåpen, kan bidra til at enda flere vil arbeide for at det tas nye skritt i retning av en flott visjon – en verden uten den trussel atomvåpen representerer for oss alle.

**Torkil Åmland (FrP) [13:28:09]:** Jeg vil først få takke interpellanten for å ta opp et viktig og aktuelt tema. Atomvåpen har en ødeleggelseskraft som langt overgår andre våpen vi kjenner, og som vil føre til en katastrofe som nesten er utenfor vår fatteevne hvis dette skulle bli tatt i bruk i en konflikt.

I dag – det er vel kanskje det som er litt av utgangspunktet også – har vi to krevende situasjoner internasjonalt som omfatter atomvåpen, altså Iran og Nord-Korea.

Det er viktig å ha visjoner og målsettinger, men jeg tror at veien til disse visjonene er lang. Jeg tror det er veldig viktig å ha et realistisk utgangspunkt når man starter på den veien, slik at man får en holdbar nedrustning og – eventuelt – en holdbar avtale. Vi har sett fra historien at man kan inngå mange ulike typer avtaler, men de har liten verdi hvis de ikke blir overholdt og respektert. Derfor er ikke nødvendigvis målet i seg selv en avtale eller en konvensjon, selv om det kan være et viktig middel og et viktig mål. Målet må være at man får en reell kontroll – en reell begrensning, en reell nedrustning – og til slutt eventuelt en avskaffelse av atomvåpen.

Jeg kan gå tilbake til f.eks. 1928 med Kellogg-Briandpakten mellom de europeiske land. Der trodde man at en avtale var det som etablerte fred i Europa. Så gikk det

ti–tolv år, og de samme landene var i full krig med hverandre. Mitt poeng er derfor at en avtale i seg selv garanterer ikke for fred. Det som garanterer for fred, er at de staterne som er involvert, har en reell vilje og en reell interesse i å oppfylle det som man kommer fram til.

Jeg er også helt enig med utenriksministeren når han sier at det er viktig at det er de landene dette faktisk gjelder, som er de sentrale aktørene i dette. Det hjelper veldig lite at alle andre stater i verden vedtar at man ikke vil ha atomvåpen, hvis de landene som faktisk sitter med atomvåpenene, ikke er enig i det, og ikke ser at deres sikkerhetspolitiske behov blir dekket gjennom de avtalene som inngås.

I dag er det Russland og USA som har 95 pst. av alle atomvåpenene i verden. Hvis det skal være noen som helst mulighet til å nå målet, er det disse to landene som er nøkkelstatene, ved at man får til en gjensidig nedrustning mellom disse to landene.

NATO har sin strategi. Man har en kombinasjon av konvensjonelle våpen og atomvåpen, men man har samtidig en visjon på lang sikt – og deler den visjonen med USA og Obama – om til slutt å komme dit at man er uten atomvåpen. Men så lenge det er atomvåpen i verden, sier også NATO at man vil ha det.

Interpellanten henviste til avtalen mot klasebomber og landminer og Norges rolle i dette. Jeg tror ikke denne sammenhengen er helt enkel å gjøre, at Norge skal spille en tilsvarende rolle når det gjelder atomvåpen. Atomvåpen har en helt annen strategisk betydning for stormaktene, også en helt annen militær betydning, tror jeg. Derfor tror jeg at dette er det til sjuende og sist stormaktene – gjerne med pådriv og push fra andre stater – spesielt USA og Russland, som må ha interesse av å redusere og ha en reell vilje til å gjøre noe med.

Det er for så vidt en positiv prosess på gang når det gjelder langtrekkende strategiske atomvåpen, i de nye START-avtalene. Det kan være viktig å fortsette den konstruktive prosessen som der er på gang.

Det er to nye stater som nettopp har fått atomvåpen, eller som er på vei til å få det – Nord-Korea og Iran. Det er lite betryggende for verdensfreden. Noe av det man frykter, er at disse våpnene kan spre seg til ustabile og totalitære regimer, der det er vanskelig å forutsi hvordan de vil bli brukt, og å forstå mange av de truslene som framsettes. En del av dette er nok indremedisin. Ethvert totalitært regime trenger en ytre fiende. Iran har nærmest erklært krig mot Israel siden 1979, etter revolusjonen, og har hevdet at de vil utslette Israel, mens landets atomvåpenprogram nå kan destabilisere hele regionen. Det har allerede skapt en truende situasjon.

For Israel ligger den store risikoen selvfølgelig i Irans langtrekkende raketter kombinert med atomvåpen, men også i det at atomvåpen kan fraktes nær Israels grenser, f.eks. gjennom Hizbollah. Det er viktig at det internasjonale samfunnet har en klar og tydelig holdning, og iverksetter de nødvendige tiltak for å avverge eller forhindre at situasjonen utvikler seg.

Jeg tror at den mest konstruktive tilnærmingen til atomvåpennedrustning går gjennom det å være pragmatisk, ta ett skritt om gangen. Den viktigste forutsetningen er at

Russland og USA klarer å bli enige, at de skritt som tas, må ivareta begge lands sikkerhetsbehov og opprettholde en balanse i nedbyggingen. Her bør Norge holde seg innenfor rammene til NATO og USA, og ikke drive et eget solospill utenfor disse.

I dag er det kanskje veldig viktig å fokusere på Iran og Nord-Korea.

**Ine M. Eriksen Søreide (H) [13:33:35]:** Interpellanten tar opp et viktig og vanskelig spørsmål.

Komiteen besøkte Japan – herunder også Hiroshima – i september 2010 og fikk både se de historiske stedene og snakke med overlevende. Det var sterke møter, som forteller noe om hvilken enorm utfordring og trussel atomvåpen faktisk representerer.

I dag opplever hele ikke-spredningsregimet, særlig representert ved NPT, et sterkt press. Enkelte land representerer stadige og gjentatte utfordringer. Det er forskjell på de landene som besitter atomvåpen. Veldig mange av landene har etter hvert blitt ustabile regimer, der atomvåpen er i hendene på stater man ikke kjenner intensjonene til.

La meg begynne med Iran. Situasjonen er særdeles alvorlig og også veldig krevende. Iran har utviklet betydelig kapasitet til å anrike uran for våpenformål. Hensikten med atomprogrammet er ukjent, men det er veldig alvorlig med stadige avsløringer av nye, skjulte anlegg og økt kapasitet. IAEA nektes adgang til landets fasiliteter, og Iran har også vilje til salg av teknologi og utstyr til andre land.

Vi må også huske at Israel og andre land i regionen opplever en eksistensiell trussel. Jeg tror det av og til er vanskelig for oss å ta inn over oss hva det innebærer for Israel – og også for andre land. Faren for et atomvåpenkappløp i Golfen og Midtøsten er reell. Det er en betydelig frykt blant de arabiske statene, og det er også, etter min oppfatning, en nedadgående spiral.

Dette må også ses i kombinasjon med missilteknologi. Iran har ballistiske missiler, med rekkevidde til å nå NATO-land i Sørøst-Europa, i tillegg til et program som kan gi kapasitet til framstilling av interkontinentale ballistiske missiler som kan nå hele Europa.

I Nord-Korea opplever vi en ekstremt uforutsigbar situasjon. Det er et helt lukket land, der den formelle innsettelsen av Kim Jong-un for noen dager siden, med tilhørende mislykket oppskyting av raketter, kan føre til at man får et ytterligere kappløp, der behovet for å vise at man kan, blir sterkere – med den risikoen det medfører. Det er gjentatte provokasjoner. Det er ikke noe innsyn eller noen kontroll fra internasjonale aktører, og det er også tilgang til avansert missilteknologi.

Pakistan er et land med vedvarende bekymring for hvem som har kommando og kontroll knyttet til kjernevåpen. Det er et land i dyp ustabilitet, med betydelig makt-kamp, og militæret har en helt sentral rolle.

På vårt eget kontinent er utfordringen særlig korttrekkende og taktiske russiske våpen, som ikke er en del av START II-avtalen. Gamle våpen utgjør etter hvert en betydelig risiko, ikke minst miljømessig – også av den grunn. Norge har vært veldig aktiv overfor Russland gjennom konstruktivt samarbeid i nord om dekommisjonering av

og avfall fra fartøyer. Det er viktig å opprettholde denne aktive holdningen.

Det er bred enighet om at Norge skal spille en aktiv rolle i arbeidet for å redusere antall kjernevåpen og deres viktighet. Det er også bred enighet om en visjon om en kjernevåpenfri verden, en visjon som flere av verdens kjernevåpenstater, blant dem Norges nærmeste allierte, har sluttet seg til.

Samtidig er det behov for realisme når man diskuterer kjernevåpen. Norge og resten av Vesten har siden 1949 levd med og vært en del av en forsvars- og sikkerhetspolitisk avskrekkingsdoktrine som i sin ytterste konsekvens har vært forankret i bruk av kjernevåpen.

NATOs strategiske konsept fra 2010 forplikter alliansen til målsettingen om å legge til rette for en verden uten atomvåpen, men samtidig: Alliansen definerer fortsatt en såkalt egnet fordeling av konvensjonelle kapasiteter og kjernevåpenkapasiteter som et kjerneelement i sin avskrekkingsdoktrine. Dette vil, ifølge det nye strategiske konseptet, forbli situasjonen så lenge atomvåpen fortsatt eksisterer.

Norge verken kan eller bør søke å definere vekk sin rolle og sitt ansvar i denne sammenheng. Vi er altså fortsatt på innsiden av en sikkerhetsgaranti, som i ekstremtilfeller kan medføre bruk av kjernevåpen. Det må vi være bevisst. Forsøk på å underspille eller dobbeltkommunisere rundt dette er uheldig.

Norge har sin innflytelse gjennom multilaterale fora, ikke alene. Vi skal være en konstruktiv og realistisk samarbeidspartner og pådriver der det er mulig. Vi skal benytte etablerende og fungerende organer, og NATO er særlig viktig her. Dette er et arbeid som krever et langsiktig perspektiv.

**Kjell Arvid Svendsen (KrF) [13:38:49]:** La meg først få takke interpellanten for å ta opp dagens status og tidsperspektivene framover i arbeidet for et forbud mot atomvåpen. Jeg ønsker også å takke utenriksministeren for et grundig svar.

Atomvåpen representerer en alvorlig trussel. De humanitære konsekvensene av en atomvåpenkrig er katastrofale. Likevel har vi etter annen verdenskrig sett at flere land har skaffet seg atomvåpen.

Ikke-spredningsavtalen er et viktig avtaleinstrument for å hindre ytterligere spredning, men ikke alle land har villet binde seg til denne avtalen. Norge har forpliktet seg til avtalen. Vi har valgt å avstå fra atomvåpen i eget forsvar. Vi vil være støttespillere i internasjonalt arbeid for ikke-spredning. Men det er ikke nok å hindre ytterligere spredning, vi må også ta nye skritt for å begrense denne trusselen. Vårt mål er forbud mot kjernefysiske våpen.

Avtalen om ikke-spredning av atomvåpen er vårt viktigste instrument på dette forhandlingsområdet. Dessverre har denne avtalen lenge vært under press. Tilsynskonferansen i 2010 var derfor viktig for å sikre avtalens troverdighet.

Norge deltok aktivt da sluttokumentet fra tilsynskonferansen ble utarbeidet. Vi må nok erkjenne at resultatet ikke ble så offensivt som vi hadde ønsket. Likevel; slutt-

kumentet er utvetydig i målet om en atomvåpenfri verden, og det er bra.

Sluttdokumentet inneholder også en handlingsplan på 64 punkter som omfatter både nedrustning, ikke-spredning og fredelig bruk av kjernekraft, noe som også er godt. Det gir i det minste et grunnlag for et videre arbeid mot atomvåpen.

I tillegg vil jeg vise til fempunktsplanen fra FNs generalsekretær. Den tar til orde for forhandlinger om en kjernevåpenkonvensjon. Det er også et framskritt i ikke-spretningsprosessen.

Men vi må konstatere at sentrale forhandlingsinstanser har feilet. Det gjelder ikke minst Nedrustningskonferansen i Genève. Dessverre har den vært nærmest handlingslammet i mer enn 15 år. Bare 65 land er medlemmer. Den har manglet åpenhet for omverdenen, og rigide prosedyreregler og konsensuskrav gjør den ute av stand til å levere.

Jeg har lyttet med interesse til utenriksministerens svar i dag. Det er godt at en har ambisjoner, men selv om arbeidet mot atomvåpen i ulike former løftes fram i noen fora, må vi nok erkjenne at det er langt fram, som han også sa.

Utviklingen på feltet har de siste tiårene vært motsetningsfylt. Det er stadig nye land som prøver å skaffe seg atomvåpen. I dagens situasjon er det vel Iran og Nord-Korea som vekker størst bekymring, som flere representanter har vært inne på. Det islamistiske regimet i Iran er en trussel både mot eget folk og internasjonal fred. Det forstokkede kommunistregimet i Nord-Korea er vel kanskje enda verre. Der sulter folket fordi generalene og de store lederne bruker ressursene på militær stormaktsgalskap for å holde seg selv ved makten.

Det langsiktige målet om en konvensjon mot atomvåpen er viktig, kampen mot nedrusting er enda mer presserende. Ingen av delene må glemmes. Samtidig må vi ta nye skritt for å bygge ned arsenalene av atomvåpen. Målet om en atomvåpenfri verden ligger et stykke fram. I mellomtiden må vi ta nye – men likevel viktige – skritt for en gradvis internasjonal nedrusting når det gjelder atomvåpen.

**Marit Nybakk (A) [13:43:17]:** Takk til representanten Snorre Serigstad Valen for å ha videreført en veldig viktig tradisjon, nemlig at vi med jevne mellomrom har interpellasjonsdebatter om atomvåpenproblematikken. Takk også for et usedvanlig godt svar fra utenriksministeren.

Nedrustning og ikke-spredning har alltid stått i fokus i Norge, både hos politiske myndigheter, i det sivile samfunn og hos det norske folk. En meningsmåling fra noen år tilbake viste at 92 pst. mente at Norge skulle jobbe aktivt for et forbud mot atomvåpen. Det er faktisk en stund siden.

Norge har, som flere har nevnt, sterke folkelige bevegelser som engasjerer seg i kampen mot atomvåpen. Det har vært ganske vesentlig, fordi dette er et av de viktigste spørsmålene i vår tid. Vi har et politisk og moralsk ansvar for å holde det på dagsordenen, og bidra i alle de relevante fora som er mulig, til nedbygging, våpenkontroll, ikke-spredning og fullstendig eliminering av atomvåpen.

Ved behandlingen av nedrustingsmeldingen i forrige periode understreket en enstemmig utenrikskomité at

målet var en atomvåpenfri verden, og la vekt på at selv om vi må bekjempe alle typer masseødeleggelsesvåpen, er likevel atomvåpen fortsatt i en særstilling når det gjelder død og ødeleggelser. Komiteen mente at Ikke-spretningsavtalen er selve grunnpilaren i arbeidet for å hindre spredning og sikre nedbygging av atomvåpen, og at man på sikt må vurdere en konvensjon som forbyr alle atomvåpen.

Etter nedturen på tilsynskonferansen for Ikke-spretningsavtalen i 2005 var den siste tilsynskonferansen i 2010 en opptur fordi den slo fast at målet er en verden uten atomvåpen. Sluttdokumentet er en 64 punkts handlingsplan, som bl.a. omfatter både nedrustning og ikke-spredning. Sluttdokumentet viser også til, som flere har sagt her, til fempunktsplanen til FNs generalsekretær, som bl.a. foreslår forhandlinger om en kjernevåpenkonvensjon.

Jeg er enig med utenriksministeren i at tilsynskonferansen i 2010 var avgjørende for Ikke-spretningsavtalens troverdighet. Norge spilte også en sentral rolle i forhandlingene. I tillegg er jeg veldig glad for at Norge i FN i fjor stemte for resolusjonene fra henholdsvis New Agenda Coalition og Japan for full avskaffelse av atomvåpen.

Så vil jeg vektlegge at utenriksministeren har understreket så sterkt de katastrofale humanitære konsekvensene ved bruk av atomvåpen. Jeg mener dette på mange måter er et gjennombrudd i debatten om nedrustning av atomvåpen. Nedrustning og ikke-spredning er også humanitær politikk, og en del av vår sivile beredskap. Nedbygging av verdens atomvåpenarsenaler er også klimapolitikk – det la også interpellanten vekt på. Atomvåpen er ikke bare det ultimate masseødeleggelsesvåpen, men vi må håndtere vårt arbeid med ikke-spredning og nedrustning både som sikkerhetspolitikk, som miljøpolitikk, som antiterroriltak og som en del av vår beredskapspolitikk.

Atomavfallet i Nordvest-Russland oppfattes av ikke-spretningsregimet som, hvis de rette personer får tak i det, noe av det det er lettest å lage såkalte «dirty bombs» av. Derfor er arbeidet vårt for å bidra til atomopprensning i Nordvest-Russland en viktig del av vår helse- og miljøpolitikk, og dessuten er det forebyggende terrortiltak.

Til slutt en vitneberetning fra Hiroshima fra august 1945 om ødeleggelsene av en skole:

Av 300 elever overlevde 17 de første minuttene. Lufta var sot, aske, støv – alt var et skremmende mørke. Fra atomskyen kommer ufattelige drønn. Grusom lukt og smak sprer seg. Glassbiter flyr med en kraft som tar liv der noe ennå er i live. Bygninger hadde fordampet i småbiter. Grunnen var jord og brente røtter. Mennesker som ikke var døde, slepte seg mot vannkilder.

– I sannhet en humanitær katastrofe.

Jeg er veldig glad for at utenriksministeren i dag sier at for å fjerne atomvåpen trenger man et folkerettslig bindende instrument som regulerer vilkårene.

**Snorre Serigstad Valen (SV) [13:48:39]:** Takk for en veldig god debatt, som ikke bare inneholdt bred enighet og nyanseringer, men også spor av uenighet, som det også er veldig fint å få diskutert og få synliggjort. Jeg skal prøve å ikke gjenta meg nå på slutten – jeg har bare tre oppsummerende punkter som jeg vil nevne.



Det ene er at det i dag er Global Day of Action on Military Spending. Det kan være greit å ha med som en av pålene i debatten. Det brukes voldsomme summer på atomvåpen, summer som fortsatt brukes av den britiske regjeringen. Den varslet i 2008 at det skulle bygges nye atomubåter som det skulle brukes over 600 mrd. kr på fra Storbritannias side.

Sånne summer brukes i mange land, og det er penger som kunne vært brukt på tiltak som gir mennesker arbeid, helsetjenester og bedre liv. Så debatten om atomvåpen er også en debatt om hvilke prioriteringer verdens ledere gjør, om hvordan atomopprustningens logikk fører til ressursbruk og omprioriteringer som går på bekostning av menneskeheten – ikke bare potensielt, men helt faktisk – også i dag.

Det andre er at jeg vil takke for veldig gode innlegg fra dem som har deltatt i debatten. Jeg synes komitélederen hadde veldig fine betraktninger. Så er jeg veldig glad for representanten Svein Roald Hansens innlegg, som så godt formulerte hvorfor opprustningstankegangen truer Midt-østen, og hvordan veien ut av dette ikke er krig mot Iran, men internasjonalt samhold og dialog. At han løftet fram Ole Kopreitan, var selvfølgelig også veldig fint.

Det tredje er at jeg ikke er enig med Fremskrittspartiet i spørsmålet om hvordan vi skal gå fram. Jeg mener for det første at det er svært viktig at stater uten atomvåpen er pådrivere og tar eierskap til denne saken. Dette er også et spørsmål om vår sikkerhet. Atomtrusselen er ikke begrenset til atommaktenes respektive befolkning. Politisk er det lettere for oss atomfrie staters regjeringer å bygge internasjonal forankring for nedrustning helt reelt. Dette står ikke i motstrid til at det er veldig viktig at f.eks. USA og Russland selv må ta initiativ og selv må sørge for framskritt. Jeg mener det henger veldig tett sammen og ikke bør settes opp mot hverandre.

Det å ta konkrete initiativ, det å gjøre som Norge gjorde i FN i fjor, mener jeg ikke er sololøp, det mener jeg ikke er alenegang. Jeg mener det tvert imot er å ta ansvar for å bli kvitt en grunnleggende trussel som truer oss alle, uansett om vi er atommakter eller ikke. Derfor er jeg helt enig med utenriksministeren i hans tilnærming. Jeg mener Norge står seg på å være en pådriver og i enda større grad bli det i framtiden.

Takk for en veldig god debatt!

**Utenriksminister Jonas Gahr Støre [13:51:34]:** Jeg har lyst til avslutningsvis, i tillegg til å takke for en god debatt, å si noe om arbeidet i NATO fram mot toppmøtet i Chicago i neste måned.

Norge har, sammen med nære allierte, bidratt til å minske betydningen av kjernefysisk avskrekking i alliansens strategiske doktriner. Vi har bl.a. tatt til orde for såkalte negative sikkerhetsgarantier, som klargjør at alliansens kjernefysiske avskrekking ikke retter seg mot land som ikke selv har kjernevåpen og som oppfyller sine ikke-spredningsforpliktelser.

Et annet punkt er at vi har arbeidet for at NATO på permanent basis får et organ der alliansen drøfter sitt ar-

beid i lys av utviklingen innenfor nedrustning, ikke-spredning og rustningskontroll.

For det tredje har jeg sammen med Polens utenriksminister tatt et initiativ for et spesifikt initiativ om korttrekkende kjernevåpen som i dag ikke er omfattet av noe rustningskontrollregime. Dette initiativet har fått oppslutning, og jeg har håp om at man i Chicago vil legge til rette for åpenhet og tillitskapende tiltak overfor Russland, som etter hvert kan lede til reduksjoner og fjerning av alle korttrekkende kjernevåpen fra Europa. Vi vet ikke hvor mange de er, og vi vet ikke hvor de er lokalisert. Det må på dagsordenen.

NATO har betydning for NPT og ikke-spredning. Det som skjer i NATO og i medlemslandene, blir lagt merke til i resten av verden – mer enn mange i NATO kanskje er oppmerksom på. En tydelig redusert vektlegging av kjernevåpnene fra NATOs side er viktig for å bevare oppslutningen om ikke-spredningsregimet, for NPT, for å opprettholde det politiske presset på bl.a. Iran og Nord-Korea og for å styrke det internasjonale arbeidet for kjernefysisk sikkerhet. Det er altså her et NPT-triangel, der de statene som har, ruster ned, de som ikke har, ikke søker å få, og de som trenger sivil kraft, får det under inspeksjon og betryggende omstendigheter. Disse må virke sammen, og det er det som må være Norges ambisjon å bidra til.

**Presidenten:** Debatten i sak nr. 3 er dermed avsluttet.

Sak nr. 4 [13:53:32]

*Interpellasjon fra representanten Jan-Henrik Fredriksen til miljø- og utviklingsministeren:*

*«Den russiske industrigiganten Norilsk Nickel er verdens største produsent av nikkell og palladium, og hadde i 2010 en omsetning på 15 milliarder US-dollar. Selskapet har fabrikker kun få kilometer fra den norsk-russiske grensen, som har store utslipp av svovel og tungmetaller. Denne forurensningen er ikke et stort problem for Russland alene, den er også et stort problem for Norge. Etter 20 år med forhandlinger om miljøtiltak opplever vi at ingen ting har skjedd på russisk side, til tross for at både Norge og andre nordiske land tidligere har satt av et pengesfond til renseteknologi.*

*Hvilke konkrete tiltak vil statsråden gjennomføre for å løse problemene knyttet til utslippene fra Nikel?»*

**Presidenten:** Denne interpellasjonen, fra representanten Jan-Henrik Fredriksen, var opprinnelig stilt til miljø- og utviklingsministeren, men besvares nå, etter omdannelsen av regjeringen, av miljøvernministeren.

**Jan-Henrik Fredriksen (FrP) [13:54:43]:** Som de fleste vet, vil det alltid være en risiko ved å prate varmt om sin egen syke mor, i dette tilfellet Sør-Varanger kommune, da de fleste er innforstått med at jeg lever og bor der.

Selvfølgelig ville jeg ønsket å prate om hvilke vekstmuligheter vi har, og ikke minst om vår flotte natur. Men når det er dødsmalmen fra øst som nok en gang truer, og det er

vår egen natur som blir brukt som en søppeldyngje av Norilsk Nickel og Russland, ja, da må dette få øverste prioritet. Det hjelper lite med nordområdesatsing og festtaler hvor Kirkenes og Sør-Varanger blir erklært som brohodet mot øst og satsingsområde, hvis forurensningen fra Nikel og Zapoljarnij fortsetter å ødelegge miljøet i Sør-Varanger og til slutt ødelegger alle muligheter til utvikling og vekst. For hvem vil etablere seg med slike forurensninger?

Slik jeg ser det, har intet positivt skjedd hva angår utslipp av svovel og tungmetaller fra Nikel, i de snart syv årene denne regjeringen har rådd. Absolutt null er oppnådd med SV i førerretet og med miljøvernministeren over syv år. Men det er ikke bare SV som bærer et ansvar i denne sak. Statsministeren og utenriksministeren bærer et særlig ansvar for at dette ikke er gjennomført. Enhver av oss har et ansvar for at dette ikke er gjennomført. Dessverre har utslippene økt, og vi er i dag tilbake på samme nivå når det gjelder utslipp av svoveldioksider og tungmetaller som vi var for 20 år siden, da aksjonen «Stopp døds skyene» ble etablert.

Det var forunderlig å betrakte vår tidligere miljøvernminister Solheim reise jorda rundt gang på gang med et eget utvalgt hoff av journalister som haleheng, nær sagt for å frelse alt fra våre regnskoger til ismelting i Arktis og Antarktis og samtidig ikke være i stand til å rydde opp i forurensningen fra Nikel på sin egen hjemmebane.

Det er et paradoks at Norge bygger og finansierer grensestasjonen for russerne, finansierer veiene inn i Russland, finansierer mobilnettdekningen i Russland og bruker flere milliarder kroner på atomavfalloprensning, samtidig som vi som nasjon ikke er i stand til å få renset utslippene fra Norilsk Nickel og tillater at Norge og Sør-Varanger kommune blir brukt som søppeldyngje. Det hjelper heller ikke at vår utenriksminister frekventerer området med besøk. Utslippene stopper ikke av den grunn, og ingen – absolutt ingen – skal komme og fortelle meg at disse utslippene ville blitt akseptert 10–15 km fra Frogner eller Oslo.

Vi snakker jevnlig med russerne om problemet, og ønsker fortløpende i arbeidet, hevder Utenriksdepartementet. Hvor lenge skal de holde på og prate? Det er blitt snakket og snakket om dette i mer enn 20 år – ingen kan klage på mangel på dialog. Men er det ikke på høy tid å få realisert rensing av utslippene nå og ikke etter at naturen er blitt utsatt for uopprettelige skader?

En ny rapport fra Norsk institutt for luftforskning viser at utslippene er like ille eller verre enn før. Og hva er «før» i denne sammenhengen? Jo, med «før» menes den tiden da de verste utslippene fant sted og nikkelanlegget ikke brukte lokal malm. Den malmen som ble brukt da, og i dag, har et svovelinnhold som er minst 30 pst. høyere enn den lokale, og har ikke minst ødeleggende effekter overfor naturen og miljøet. Vi snakker om et utslipp på 100 000 tonn svoveldioksid årlig.

Luften i Nikel inneholder over 20 ganger så mye svovel som det vi i Norge regner som tilrådelig, men dette gjelder jo ikke bare for Nikel. Ved vindretninger fra øst/sydøst og syd blir det jo vi, nemlig Pasvikdalen, Kirkenes, Jarfjord-området, Sør-Varanger, Norge, som blir eksponert.

Så kan man jo spørre om det fondet på 300 mill. kr som Norge opprettet i 2003, er blitt en sovepute – eller skal jeg kalle det en politisk avsporing eller en avlat – ikke minst med bakgrunn i at de to største eierne av Norilsk Nickel, Vladimir Potanin og Oleg Deripaska har mer enn nok kapital selv. Deripaska er verdens 57. rikeste og god for 61 mrd. kr, mens Potanin følger fire plasser bak, med en estimert formue på 59 mrd. kr – hvis vi skal tro på Forbes' liste over verdens rikeste, ifølge Verdens Gang. Nikkelverket eies av styrtrike oligarker som neppe forholder seg til dagens debatt – eller andre krav om rensing. Derfor må dette opp som øverste prioritering på den politiske dagsordenen mellom Norge og Russland. Her må statsministeren, utenriksministeren og miljøvernministeren tore å forlange noe tilbake fra russiske myndigheter. Jeg etterlyser resultater, og ikke kun dialog.

Det er på tide at russiske myndigheter forstår at det er umulig å snakke om miljøsamarbeid i nord innen olje og gass, og i atomavfallssektoren, uten at det blir gjennomført en rensing av utslippene fra Norilsk Nickel. Når russerne år ut og år inn velger en strategi som kun handler om trenering, må Norge – inkludert både storting og regjering – ta et felles ansvar. For å nevne et eksempel på det jeg kaller norsk unnfalleshet, vil jeg vise til Miljøverndepartementets, regjeringens, rapport om alt fra samhandel, grensepassering, økonomi og industri i Nordvest-Russland der nikkilverkene er nevnt med én setning på første side, for så å forsvinne fullstendig i resten av dokumentet. Da blir det jo forståelig at det ikke skjer noe i det hele tatt.

Satt inn i større perspektiv og tidsrammer kan vi i dag bare forestille oss hvilke skader og følger utslippene av svoveldioksider og andre tungmetaller vil få for miljøet i Sør-Varanger. Det er ikke CO<sub>2</sub>-utslipp fra biler jeg snakker om i denne saken, men om en av de absolutt verste forurensningene i hele Europa – kanskje den verste. Hvis norske normer skulle følges, måtte deler av befolkningen i Norge evakueres nær sagt hver gang vindretningen fører skitten til Norge. I perioder kan ikke klærne henges ut til tork – tøyet blir gult. På de verste dagene holder folk seg inne, for tunge og tenner knaser i svovel. Hvilke helseproblemer befolkningen blir eksponert for, kan vi bare ane.

Hva med reindriften i Pasvik og annet vilt som elg, rype og storfugl, og lokalt baserte matvarer? Vannkvaliteten blir selvfølgelig mye dårligere enn den normalt skulle vært. Jordsmonnet blir surt og eroderes bort. Pasvikelva, Karpelva og Grense Jakobselv står i fare for å bli forsuret og forurenset. Fjellvannene som vi har mange av, står i fare for å bli fisketomme, og multer, bær og sopp kan vi snart glemme både å plukke og å spise.

Med all den respekt jeg kan framlegge – det er ikke slik vi bygger våre samfunn og vår vekst i nord. Det ville være svært interessant å høre miljøvernministerens konkrete planer og holdninger, foruten dialog – det har som sagt ikke vært den som har manglet, skal vi tro på UD.

Øyvind Korsberg hadde her overtatt presidentplassen.

**Statsråd Bård Vegar Solhjell [14:04:45]:** Eg vil først takke interpellanten for å ta opp eit viktig tema. Dei høge utsleppa frå Norilsk Nickel-konsernet sitt anlegg i Nikel og Zapoljarnij held fram med å vekkje bekymring hos regjeringa og i befolkninga i Aust-Finnmark. Dette er ei svært vanskeleg sak i miljøsam arbeidet mellom Russland og Noreg, og det er ei belastning i det gode naboforholdet vi elles har til Russland. Eg vil understreke at dette er ei sak der alle norske regjeringar har følgd ei klar og konsistent linje, basert på brei politisk einigheit. For regjeringa er det ei høgt prioritert sak å finne ei løysing som tek vare på omsynet til helse og miljø i grenseområdet, og som er til gagn for eit godt naboforhold.

Som representanten Fredriksen peikar på, har det vore arbeidd svært lenge med saka. Men sjølv om vi enno ikkje er i mål, har det faktisk funne stad reduksjonar i utsleppa. Sidan dei var på sitt høgste på 1980-talet, har utsleppa av svoveldioksid vorte reduserte med tre fjerdedelar. Ein stor del av denne nedgangen kjem av overgang til ein meir svovelfattig malm, men ein del utsleppsreducerande tiltak er trass alt gjennomførte. Likevel er dei årlege utsleppa av svoveldioksid framleis ca. 100 000 tonn, som grovt sett svarar til fem gonger dei samla norske utsleppa. Nedfallet av tungmetall synest òg å ha auka igjen i dei seinare åra. Frå norsk side ser vi det sånnt at forureiningsituasjonen i grenseområdet framleis er uakseptabel.

I 2010 vart det klart at det moderniseringsprosjektet som vart avtalt i 2001, og som inneheldt ei tilsegn om norsk støtte på inntil 270 mill. kr, ikkje ville verte realisert. Prosjektet skulle syte for modernisering av dei to av Norilsk Nickel sine anlegg som ligg nærast grensa, i Nikel og Zapoljarnij, og som går under fellesnemninga Petsjenganikel. Dette skulle sikre 90 pst. av reinsing av utsleppa av svoveldioksid og tungmetall frå dei to anlegga innan 2010, i forhold til nivået i 1999. Prosjektet vart stadig forseinka, noko som i hovudsak kom av at det var mangel på vilje frå bedrifta si side til å treffe investeringsvedtak. Då det vart klart at dei avtalte fristane vart overskridne, vart tilsegna om norsk støtte trekt tilbake. Dei tilskota som hadde vorte utbetalte, til saman ca. 47 mill. kr, vart betalte tilbake av Norilsk Nickel hausten 2010. Men dermed var heller ikkje konsernet lenger bunde av dei forpliktingane det tidlegare hadde teke på seg om å redusere utsleppa.

Eit nytt briketteringsanlegg i Zapoljarnij er venta å kome i drift i løpet av 2012. Dermed vil ein verte kvitt praktisk talt heile utsleppet derfrå på i dag ca. 45 000 tonn svoveldioksid per år, noko som vil bety ei sterk betring av miljøet lokalt. Men ettersom brikettane frå Zapoljarnij endar opp i smelteomnane i Nikel, vil utsleppa i Nikel auke, inntil det vert gjennomført ei oppgradering av sjølve smelteverket der.

Norilsk Nickel har ikkje opplyst kva slags tiltak dei vil gjennomføre for å redusere utsleppa frå Nikel, men har sagt at dei vil oppgradere smelteverket og redusere utsleppa med eit lågare ambisjonsnivå og ein lengre timeplan enn det som vart avtalt i 2001. Etter at det var klart at Norilsk Nickel ikkje hadde til hensikt å etterleve avtalane, har vi auka presset på russiske styresmakter for å få dei til å stille strengare utsleppskrav til konsernet.

Regjeringa har systematisk teke opp saka på ein tydeleg måte overfor sine russiske motpartar. Statsministeren har teke opp saka både med statsminister Putin og med president Medvedev. Utanriksministeren har fleire gonger gjort det same overfor sin russiske kollega, og nærings- og handelsministeren har teke opp saka i den norsk-russiske økonomiske kommisjonen. Saka er òg eit fast dagsordenspunkt på dei bilaterale miljøvernkommissjonsmøta. Dette vedvarande presset på politisk nivå har utan tvil medverka til at russiske styresmakter etter kvart har begynt å vise utsleppsproblema ved grensa auka merksemd.

Eg vil her gje Bellona honnør for deira innsats for å skape merksemd om dei miljø- og helseskadelege utsleppa frå nikkelproduksjonen på Kola. Det er ein viktig del av arbeidet som vert gjort frå norsk side.

Felleseklæringa frå Medvedev sitt besøk i Noreg i april 2010 slår fast at utsleppa frå nikkelproduksjonen ved grensa gjev grunn til bekymring og må bringast ned til eit nivå som ikkje skader helse og miljø i grenseområdet, og at ein frå russisk side vil medverke til å iverksetje nødvendige tiltak for å redusere utsleppa. Vidare er det einigheit om å innhente objektiv informasjon om utsleppsnivået, forsterke den vidare kontrollen og styrkje miljøovervakinga i grenseområdet.

Felleseklæringa representerer på sett og vis eit gjennombrudd, fordi Russland på høgste politiske hald erkjenner at nikkelproduksjonen vekker bekymring, og at russisk side har eit ansvar for å bringe utsleppa ned på eit akseptabelt nivå.

Etter presidentbesøket har vi i hovudsak retta innsatsen mot oppfølginga av felleseklæringa. Men heller ikkje dette har vist seg enkelt. Fordi Norilsk Nickel har stilt seg negativ, har det ikkje lukkast å opprette ei felles arbeidsgruppe som i fjor vart vedteken av den norsk-russiske regjeringskommisjonen for økonomisk samarbeid. Arbeidsgruppa skulle bestå av norske og russiske ekspertar og representantar for styresmaktene og Norilsk Nickel. I det siste møtet, den 2. mars i år, i den norsk-russiske regjeringskommisjonen, som vart leia av Russlands første visestatsminister Viktor Zubkov og nærings- og handelsminister Trond Giske, vart den manglande framdrifta i saka beklaga. Dei to slo fast at arbeidsgruppa måtte opprettast. Norilsk Nickel var representert på høgt nivå i møtet, og Zubkov gav direkte instruks om at selskapet no måtte ta ansvar og delta i arbeidsgruppa. Det er der saka står no.

Miljøverndepartementet arbeider tett med russisk side for at arbeidsgruppa vert oppretta og leier til konkrete resultat. Vi vil ta initiativ til eit første ekspertmøte i nær framtid for å leggje grunnlaget for dette arbeidet.

Som interpellanten peikar på, kan det ikkje herske tvil om at konsernet har økonomisk evne til å gjennomføre nødvendige tiltak. Det som så langt har mangla, er viljen til å prioritere helse og miljø framfor kortsiktig profitt. Det er verdt å merke seg at Norilsk Nickel òg er medeigar i eit smelteverk i Finland som er drive etter EU-standardar.

Det er ærleg talt ei gåte for meg at ei verksemd innan ein så lønsam bransje, med lokale malmreservar som er venta å vare i 40–60 år, og med ansvar for arbeidsmiljø og velferd i to lokalsamfunn ikkje for lengst har utført ei

gjennomgripande modernisering av produksjonen. Råstoff og energi ville ha vorte meir effektivt utnytta, arbeidsmiljøet drastisk forbedra og forureinande utslepp kraftig reduserte. Frå norsk og nordisk side er det fleire gonger lagt fram tekniske løysingar som kan bringe utsleppa frå Nikel ned på ønskt nivå innan akseptable kostnadsrammer.

Det er kjent at det går føre seg ein intens dragkamp mellom russiske styresmakter og industrien i samband med at den russiske regjeringa har foreslått endringar i miljøvernlovgevinga som vil innebære strengare utsleppsvilkår og sterkare straffereaksjonar overfor bedrifter som bryt vilkåra. Norilsk Nickel er ein viktig aktør i det spelet.

Som eg har gjort greie for, er dette ei vanskeleg sak, som ikkje har enkle løysingar. Eg er glad for at russiske styresmakter no har begynt å verte meir merksame på utsleppsproblema ved grensa, men svært mykje står att. Frå norsk side vil vi halde fram med å øve politisk påtrykk, slik at vi kan få løyst problema som forureining frå nikkilverka på Kola skaper, noko som er ei belastning på vårt elles gode naboforhold til Russland og sjølv sagt eit stort problem for befolkning og natur i Aust-Finnmark. Vi vil òg støtte opp om initiativ som kan bidra til auka miljømedvit og kunnskap som grunnlag for forbedringar i arbeidsmiljø og ytre miljø hos befolkninga på russisk side.

Frå norsk side ønskjer vi best mogleg dialog med både russiske styresmakter og selskapet og deler gjerne erfaringane våre med sikte på å finne gode løysingar. Vi vil fortsetje å øve eit sterkt politisk påtrykk. Eg vil likevel understreke at det er Norilsk Nickel-konsernet og russiske styresmakter sitt ansvar å syte for at utsleppa kjem ned til eit nivå som ikkje skader menneske og miljø.

**Jan-Henrik Fredriksen (FrP) [14:14:55]:** Jeg vil takke statsråden for svaret, selv om jeg oppfatter det som lite konkret, og at det i all hovedsak består av dialog og forsøk på dialog med russiske myndigheter og Norilsk Nickel.

Det er slik at Norge som nasjon har vært veldig klar over forurensningene fra både Zapoljarnij og Nikel og andre steder i Russland helt tilbake fra 1974. Det er ikke en ny sak som kommer på bordet, men det er en sak som kan få meget alvorlige konsekvenser, ikke minst hvis vi setter dette i sammenheng med en nordområdesatsing.

Vi fikk et lite omslag i 2007 da det ble oppmerksomhet rundt Norilsk Nickel, Nikel og Zapoljarnij, men det forsvant ganske fort. Når russerne hevder at det har vært nedgang i utslipp, skyldes ikke dette rensing eller andre tiltak. Det skyldes faktisk at man har brukt lokal malm istedenfor dødsmalmen. Der må man holde tungen rett i munnen, slik at man faktisk vet hva man snakker om.

Så viser det seg at for framtiden har Norilsk Nickel planer om å utvikle de siste to store nikkelgruvene som finnes i Voronezh fylke, sentralt i Russland. Når mineralutviklingen er i gang der, vil selskapet bearbeide pellets derifra på smeltefabrikken i Nikel. Hvis moderniseringen av smeltefabrikken i Nikel ikke blir gjennomført, vil merproduksjonen føre til en økning av forurensningen på nytt med 15 pst. Derfor er det en ganske dystert framtid vi går mot.

Bellona har helt riktig, som statsråden sier, tatt et pris-

verdige initiativ, og er krystallklare i sine holdninger. De er krystallklare på at Nikel og forurensningen i Norge må løstes opp på det øverste nivå, og Norge kan faktisk ikke akseptere at vi som nasjon skal ha et miljø samarbeid med Russland innen olje og gass og atomopprensning uten at vi setter et krav om å få rens utslippene i Nikel. Det må være bombastisk, og det må være helt konkret. Hvis ikke vil det aldri komme på plass, og vi vil oppleve en natur som går til grunne.

**Statsråd Bård Vegar Solhjell [14:18:18]:** Det som er veldig lett for meg å forstå, er for det første dei reelle problema som utsleppa av svoveldioksid og miljøtilstanden ved verket i Nikel medfører overfor Aust-Finnmark, ikkje minst Kirkenes-området og Pasvikdalen. Det som òg er veldig lett for meg å forstå, er frustrasjonen som ein føler i regionen, og som mange som jobbar med dette hos styresmaktene, òg føler etter så mange år utan gode nok resultat. Første gongen eg besøkte Kirkenes, snakka eg med det sivile samfunn og politikarar som tok opp saka. Det er ganske mange år sidan. Då eg drog oppover Pasvikdalen, såg eg over til Nikel og såg kor nære det ligg. Så den sida av saka forstår eg.

Eg er likevel ikkje einig i at min gjennomgang av saka var lite konkret, tvert imot meiner eg at han var svært konkret. Eg gjekk gjennom korleis vi politisk mange gonger over år har jobba systematisk med saka og teke ho opp. Eg gjekk gjennom dei økonomiske bidraga og avtalen vi har hatt. Men felles for alt saman er at vi ikkje har hatt det politiske gjennomslaget og fått dei resultatene vi skulle ha hatt, same kva slags regjering Noreg har hatt i dei åra.

Så seier representanten at dette må lyftast til øvste nivå. Det eg gjekk gjennom, viser at saka har vorte lyft til øvste nivå, med mindre representanten meiner at det finst nivå over statsministeren. Noregs statsminister, utanriksministeren, nærings- og handelsministeren og miljøvernministeren har teke det opp på alle nivå, både i det daglege bilaterale samarbeidet og på politisk nivå. Nettopp det å ta saka opp på ein meir tydeleg måte overfor russiske styresmakter er ein sentral del av strategien no. Vil det vere enkelt? Nei, det vil vere vanskeleg, men nettopp derfor harstar det, og det er viktig å følgje det opp systematisk.

Så er eg personleg overtydd om at i denne saka, overfor eit mektig og stort naboland og eit stort industrikonsern, er nok det å jobbe politisk og systematisk overfor styresmaktene og selskapet det verkemiddelet vi har. Det skal vi fortsetje å gjere på best mogleg måte. Med mindre representanten og andre tenkjer i heilt andre baner om korleis Noreg skal oppføre seg overfor Russland i ei sånn sak, så er det som må til, å leggje mest mogleg press på styresmaktene, på konsernet, dokumentere problema, fortsetje å presse på og la det verte ein del av det integrerte samarbeidet med Russland nettopp slik som vi har gjort, slik at det kan verte ein del av det samla økonomiske samarbeidet vårt.

**Bendiks H. Arnesen (A) [14:21:43]:** Interpellanten tar i denne interpellasjonen opp en meget viktig sak, og jeg vet at dette er en sak som både han og andre har tatt opp ved tidligere anledninger.

Jeg forstår også irritasjonen og frustrasjonen i Finnmark over denne situasjonen, men jeg synes at statsråden her kom med meget sterke konkretiseringer med hensyn til hva som er gjort, og hva man har planer om å gjøre framover.

Mitt første besøk i Russland var nettopp i Nikel for godt over 20 år siden. Den gangen sto ikke miljøspørsmålene så sentralt som nå noen steder, men jeg husker at jeg ble både skremt og forbauset over det jeg så. Størst inntrykk gjorde det nok å høre om de konsekvensene som utslippene fra nikkilverket hadde for helsen til folk. Det var problemer med luftveiene, det var hudsykdommer, og det var mange andre sykdommer. Også virkningene av forurensningen på naturen omkring gjorde et sterkt inntrykk både på meg og på resten av delegasjonen som den gangen var med til Nikel, og som hadde miljøforurensning som tema.

Forurensning kjenner ingen landegrenser, og det kan vel ikke være tvil om at også Norge, og særlig Finnmark, har vært berørt av dette gjennom alle disse årene. Dette er en meget viktig sak å følge opp den dag i dag, men jeg tror ikke at interpellanten har noe som helst slags grunnlag for å si at ingen ting har skjedd på russisk side.

Jeg har vært i Nikel også de senere år ved noen anledninger, og jeg mener selv å kunne registrere en forbedring på omgivelsene med hensyn til luftkvaliteten. Jeg tror derfor at statsråden er på trygg grunn når han sier at utslippene av svovel er redusert med tre fjerdedeler siden de var på topp i 1980-årene, men dette kan ingen slå seg til ro med. Her må vi videre.

Vi skal være glad for at det fra norsk side har blitt tatt sterke tak i dette ved mange anledninger, og at det har vært fulgt opp. Men denne jobben er vi nok ikke ferdig med. Her har det ikke vært bare festtaler, slik interpellanten sier, men kontinuerlig trykk over lang tid. Og det er selvfølgelig ikke så enkelt når denne forurensningen skjer i et annet land, å kunne styre dette slik som vi mener er rett.

Det er også, som det er blitt sagt, viktig at miljøorganisasjonene som jobber internasjonalt, holder seg oppdatert på denne utviklingen, slik at både bedriften og russiske myndigheter regionalt og nasjonalt hele tiden føler et sterkt press på seg til å gjøre mer for å forhindre disse utslippene.

Også russiske myndigheter blir stadig mer bevisst på hva som kan gjøres for å forbedre miljøsituasjonen i eget land, og jeg tror at de framover vil gjøre det som er mulig for å framstå som en moderne nasjon, også på dette området, i tiden som kommer.

Jeg er glad for at den norske regjering holder trykket oppe på denne saken, og at det er dialog med russiske myndigheter om hvordan vi raskt kan få begrenset utslippene ytterligere i Nikel. Uten dialog kommer vi jo ingen vei. Hva er alternativet til dialog i denne saken? Det synes jeg interpellanten må si litt om.

Dette er i høyeste grad en sak som berører både Norge og Russland og de som bor på begge sider av grensen. Vi må alle forsøke å løse dette gjennom en sterk og god dialog med vårt naboland.

**Bjørn Lødemel (H) [14:26:52]:** Forureining kjenner som kjent ingen landegrenser. Det hjelper lite med ein ambisjøs miljøpolitikk med strenge utslppskrav for eigen industri dersom utslappa kjem frå andre land. Det har vi m.a. i lang tid erfart på Sørlandet, der sur nedbør frå kontinentet, særleg frå land i Sentral- og Aust-Europa, lenge gjorde at laksen var utrydda frå fleire elvar og vassdrag. No er heldigvis utslappa av svoveldioksid og andre miljøskadelege utslapp gått ned som følgje av ei rask teknologisk utvikling og nedlegging av gammal, forureinande industri i Sentral- og Aust-Europa.

I Finnmark slit dei dessverre framleis med betydelege forureiningar og sur nedbør frå naboland. Dei alvorlege miljøforureiningane i form av svovelutslapp frå den russiske industrien i Nikel, berre få kilometer frå den norske grensa, har vore på den politiske dagsordenen lenge. Alle-reie i 1989–1990 tok Syse-regjeringa initiativ til at Noreg skulle bidra økonomisk til å redusere dei miljøskadelege utslappa nær den norske grensa frå det dåverande Sovjetunionen. Denne forureininga er ikkje eit stort problem for Russland aleine, den er også eit stort problem for Noreg. I 1999 blei det inngått ei avtale med Russland om bygging av ein ny reinseovn og tilhøyrande svovelfabrikk i Nikel. Investeringane var planlagde til om lag 93,5 millionar dollar og skulle finansierast med tilskot frå Noreg på 270 mill. kr, tilskot frå Sverige på tre millionar dollar og lån frå Den nordiske investeringsbank på 30 millionar dollar. Resten skulle finansierast som eigendel frå det russiske selskapet Norilsk Nickel. Dette skulle gje ein reduksjon i utslappa frå smelteverket av svoveldioksid, støv og tungmetall på minst 90 pst. i forhold til 1999 dersom prosjektet blei gjennomført. Dette ville gjeve ei merkbar forbetring av helse og miljø lokalt på Kolahalvøya, og for miljøet i Finnmark.

Ombygginga starta i 2002, og om lag eit halvt år forseinka kom ho i gang. Dessverre har prosjektet fått ei lang rekkje nye forseinkingar som følgje av tekniske problem på russisk side. Forseinkingane har også ført til auka kostnader.

I budsjettproposisjonen for 2010 blei Stortinget gjort kjent med at sidan leiinga i Norilsk-konsernet enno ikkje hadde teke stilling til framtida for smelteverket i Nikel, var modernisering av smelteverket, i tråd med avtalen med Noreg, ikkje lenger aktuelt. Tida var då for knapp til at eit modernisert smelteverk som møter miljømåla i avtala med Noreg, kunne stå ferdig i 2010.

Høgre støtta regjeringa si avgjerd om å avvikle den norske støtta til modernisering av smelteverket i Nikel. Den manglande framdrifta på russisk side, og ikkje minst at eigarane i Norilsk Nickel har hatt store fortenerer frå fabrikkane dei seinare åra, gjer at det er vanskeleg å forsvare å løyve norske midlar til dette prosjektet.

Den russiske industrigiganten Norilsk Nickel er verdas største produsent av nikkell og palladium og hadde i 2010 ei omsetning på 15 milliardar dollar. Her er det altså fullt mogleg for den som har ansvaret for forureiningane, også å finansiere nødvendig modernisering og reinsetiltak.

Her bør absolutt forureinarar betale. Etter 20 år med forhandlingar om miljøtiltak opplever vi dessverre at ingen

ting har skjedd på russisk side, trass i at både Noreg og andre nordiske land tidlegare har sett av eit pengefond til reinseteknologi.

Å redusere utsleppa frå industrien på Kolahalvøya er først og fremst eit russisk ansvar. Det gjeld også finansieringa. Men det betyr ikkje at det ikkje er ei viktig oppgåve for norske myndigheiter å leggje press på Russland for at dei skal ta sitt miljøansvar.

Skal vi løyse problema med forureiningar over landegrensene, er vi avhengige av effektive internasjonale avtaler. Derfor har vi fått Kyoto-avtala, som regulerer utsleppa av klimagassar, derfor fekk vi Montreal-avtala, som regulerer utslepp av karbonnedbrytande gassar, og derfor har vi fått Gøteborg-avtala, som regulerer bl.a. utslepp av NO<sub>x</sub> – for å nemne tre i ei lang rekkje internasjonale avtaler. Derfor er vi også avhengige av ei avtale med Russland, anten ei bilateral avtale eller ei meir omfattande multilateral internasjonal avtale, for å redusere deira svovelutslepp.

Det er viktig med ein kontinuerleg, aktiv politikk overfor Russland for at dei skal setje i verk tiltak som kan redusere svovelutsleppa frå Nikel. Erfaringane så langt har dessverre ikkje vore positive, men vi må likevel halde fram arbeidet med å få russarane til å følgje opp sine forpliktingar.

**Jan-Henrik Fredriksen (FrP) [14:31:55]:** Det er litt interessant å høre på Bendiks Arnesens kommentarer. Hvis han ikke har forstått meg rett: Jeg mener ikke bare dialog, man må faktisk foreta seg noe med en reell problemstilling. Når Bendiks Arnesen hevder at Norge har innført sterke tiltak for rensing i Nikel og Zapoljarnij, vil jeg understreke at vi har visst om forurensningene fra 1974 og vært aktive siden 1990. I dag skriver vi 2012. Fortsatt har ikke rensing funnet sted. Så hvilke sterke tiltak representanten Arnesen her viser til, er for meg totalt ukjent. Fortsatt er det slik at det ikke foreligger rensing.

Når jeg snakker om å ta denne saken opp på øverste nivå – og jeg etterlyser ikke kun en dialog – er det fordi Norge i dag har et miljøsamarbeid med russerne i nord innenfor olje og gass, og vi har det hva angår atomopprensing. Norge har investert flere milliarder kroner til opprensingen. Jeg har intet imot den. Men når Norge har vært med på å assistere og hjelpe Russland på mange områder over en periode på snart 25 år, bør det også være slik at vi som nasjon kan forlange noe tilbake for de ytelsene som vi faktisk gir. Dette er ikke bare en manko i forhold til utslipp fra Nikel-verkene, dette er også en generell manko som norsk næringsliv etterlyser i en nær sagt hvilken som helst sammenheng. Når Norge går inn, må vi faktisk forlange noe tilbake. Det gjør alle andre land – Finland gjør det, Tyskland gjør det, Sverige gjør det. Men Norge, som er nabo, gjør det ikke.

Det er derfor jeg til slutt vil stille spørsmålet på nytt: Er det ikke på tide at Norge som nasjon forlanger noe tilbake? Vi bygger veiene der, vi bygger grensestasjonene, vi bygger mobilnett, vi bidrar stort i forhold til helse. Alt det er flott. Men skal vi samtidig tillate at russerne bruker en norsk kommune som en søppeldynge?

**Statsråd Bård Vegar Solhjell [14:35:11]:** Eg vil igjen takke interpellanten for å ta opp eit viktig tema, og takke for debatten. Men eg har nok eit par ting å seie om påstandane om at ingenting vert gjort osv. Som eg sa: Det er lett å forstå frustrasjonen over manglande resultat og dei store utfordringane for folk i Aust-Finnmark. Det er òg lett å forstå, når ein set seg inn i det, dei reelle forureiningsproblema som vert skapte. Men når skiftande regjeringar i over 20 år har jobba med det, med eit breitt sett av verkemiddel, er det ikkje manglande vilje, men manglande evne hos russiske myndigheiter til å gjere noko med det. I sånne samanhengar er det – dersom vi ser bort frå meir ekstreme verkemiddel som militærmakt eller boikott eller sånne ting – i hovudsak politiske og økonomiske verkemiddel eit lite land har i møtet med eit mektig industrikonsern og ein mektig nabo.

Når det gjeld dei politiske verkemidla, har eg også gjort greie for korleis dette har vore eit tema gjentekne gonger for statsminister, utanriksminister, næringsminister, miljøvernminister, det økonomiske samarbeidet, miljøvernssamarbeidet – på alle nivå frå øvst til det daglege samarbeidet. På den økonomiske sida har vi inngått ein avtale, for rundt ti år sidan, med Russland til ein betydeleg verdi, der vi har investert pengar i rensing, men dei har likevel ikkje oppfylt sine forpliktingar etter det og derfor betalt pengane tilbake igjen. Eg har vanskeleg for å sjå gode alternativ til det å gå tyngre på, vurdere dei to verkemidla og presse endå tyngre på politisk.

Så seier representanten Fredriksen at vi må forlange noko tilbake. Ja, vi har forlangt resultat tilbake igjen. Og når det ikkje kom resultat, forlangte vi pengane tilbake igjen, og vi har fått det – akkurat som vi må gjere.

Så forstår eg at Fredriksen i to rundar antyd at sidan vi ikkje har fått gode nok resultat her, bør vi – eg forstår han iallfall slik – late vere å fortsetje samarbeidet på andre område, f.eks. når det gjeld atomavfall. Eg har vanskeleg for å forstå at det å late vere å redusere eit anna miljøproblem, skal hjelpe oss å løyse dette miljøproblemet. Det trur eg tvert imot vil vere ein stor feil, for atomavfallet på Kolahalvøya er òg eit massivt miljøproblem, der vi heldigvis har gjort betydelege framsteg og investert mykje. Så det vi alle må, er å vite kor viktig saka er, prioritere saka høgt frå alle nivå, fortsetje den ganske tunge politiske dialogen vi har på høgaste nivå, fortsetje det politiske påtrykket, ta det opp i det daglege samarbeidet, krevje at utsleppsreduksjonar kjem på plass, og at bedrifta, som har stor lønsemd, investerer i det.

**Presidenten:** Dermed er debatten i sak nr. 4 avsluttet.

Sak nr. 5 [14:38:28]

*Interpellasjon fra representanten Akhtar Chaudhry til barne-, likestillings- og inkluderingsministeren:*

*«Institutt for arbeidslivs- og velferdsforskning, Fafo, og Institutt for samfunnsforskning, ISF, har gjennomført et felteksperiment der 1 800 fiktive jobbsøknader som kun skilte seg fra hverandre ved at søkerne hadde et utenlandsk*

*og et typisk norsk navn, ble sendt til reelle stillingsutlysninger. Forskningen viste at sannsynligheten for å bli kalt inn til jobbintervju sank med hele 25 pst. for søkere med utenlandske navn. Dette er svært alvorlig med tanke på likestilling, sløsing med ressurser og marginalisering av ungdom med minoritetsbakgrunn.*

*Hvilke tiltak tenker statsråden kan og bør igangsettes for å bekjempe denne diskrimineringen effektivt?»*

**Akhtar Chaudhry (SV) [14:39:34]:** Rasisme, diskriminering og forskjellsbehandling er en sykdom. Disse fenomenene har eksistert i alle samfunn i alle år. Det norske samfunnet er intet unntak. Både personer med majoritetsbakgrunn og personer med minoritetsbakgrunn opplever rasisme og diskriminering. Rasisme i dens diverse avskygninger, dvs. forskjellsbehandling, diskriminering, fremmedfrykt, kulturforskjeller og ulike verdier osv. må bekjempes, fordi dette er som gift for vårt samfunn.

Forskjellsbehandling belaster mellommenneskelige relasjoner, som er selve limet i et samfunn. Rasisme og forskjellsbehandling driver folk fra hverandre, og i verste fall mot hverandre. Det betyr også at samfunnet går glipp av dyrebare ressurser som vi trenger for å opprettholde og styrke velferden i landet vårt. Bergens Tidende skriver på lederplass 18. mars i år:

«La det ikke herske noen tvil: Norsk eldreomsorg, distriktpolitikk, industri, servicenæring og bygg og anlegg – for å nevne noe – er i dag helt avhengig av arbeidsinnvandrere.»

For å bekjempe rasisme og forskjellsbehandling er det avgjørende å erkjenne at det finnes, ikke minst å kartlegge det. I en kronikk skriver forskerne Henrik Lunde og Guri Bente Hårberg:

«Én av utfordringene er å erkjenne at rasisme faktisk eksisterer i de systemene vi alle er en del av.»

Daværende barne-, likestillings- og inkluderingsminister Audun Lysbakken skal ha ros for å ha tatt tak i dette samfunnsproblemet.

Fafo-forskerne Jon Rogstad og Arnfinn H. Midtbøen gjennomførte et forskningsprosjekt nylig for å generere ny kunnskap om diskrimineringsmekanismer på det norske arbeidsmarkedet. I prosjektets målgrunnlag står det:

«Dels er ambisjonen å avdekke omfanget av etnisk diskriminering, dels å undersøke hva slags former for diskriminering som er utbredt. I tillegg er et siktemål med prosjektet å få kunnskap om beveggrunnene for at illegitim forskjellsbehandling forekommer.»

Resultatene som ble presentert 12. januar i år, var skremmende for noen av oss. Daværende statsråd Audun Lysbakken sa:

«Det jeg har sett her gjør meg både sint og bekymret. Bekymret for at en hel generasjon ungdom med innvandrerbakgrunn ikke skal komme seg inn på arbeidsmarkedet.»

Det gjorde også meg sint, og jeg håper at statsråd Inga Marte Thorkildsen er like sint som oss.

Forskerne sendte ut jobbsøknader til 900 reelle ledige annonserte stillinger, både i offentlig og privat sektor. De sendte imidlertid to likelydende, fiktive søknader på

samme jobb. De to søknadene viste helt lik språkføring, utdannelse og arbeidserfaring. Det eneste som skilte dem, var navnet til søkeren. Hvert par søknader hadde én jobbsøker med et utenlandskklingende navn, mens det andre navnet var norsk. Resultatet viste at søkere med utenlandskklingende navn har 25 pst. lavere sannsynlighet for å bli innkalt til jobbintervju enn søkere med norske navn.

Når Akhtar Chaudhry ikke blir innkalt til intervju, mens Øyvind Korsberg blir innkalt, på bakgrunn av presis samme søknad, med presis samme kvalifikasjoner, må man kunne si at rasisme og diskriminering gjør seg gjeldende på arbeidsmarkedet i Norge. Det er skuffende og alarmerende funn.

Jeg regner med at statsråd Thorkildsen deler vårt syn også her. Derfor er jeg glad for at statsråden i dag skal dele sine tanker med oss – med Stortinget – om hvordan hun vil bekjempe rasisme og diskriminering på arbeidsmarkedet. Jeg spør: Er statsråden like sint som sin forgjenger, og hvordan tolker statsråden funnene i prosjektet? Hvilke konkrete tiltak er satt i gang, eller vil bli satt i gang, og når, for å bekjempe rasisme og diskriminering på arbeidsmarkedet?

Vi vet av erfaring at det er naturlig at folk velger, peker ut, utnevner eller ansetter personer som er lik dem selv. Det behøver ikke nødvendigvis å være et utslag av rasisme, men vi er nødt til å sette oss i søkerens posisjon. Hvordan opplever de å bli vraket kun fordi de ikke tilhører majoriteten og ikke har et riktig navn?

Når flertallet av arbeidsgiverne har etnisk majoritetsbakgrunn, betyr det at det må ekstra innsats til for å gjøre arbeidsgiverne bevisste på hvilke ressurser vi kan gå glipp av ved ikke å vurdere at også de som har navn ikke lik dem selv, faktisk kan ha kvalifikasjoner arbeidsgiverne trenger. Alle arbeidsgivere, men spesielt det offentlige, har et moralsk ansvar her.

I sin tid var jeg medlem av byutviklingskomiteen i Oslo bystyre. På et møte, tidlig i bystyreperioden, spurte jeg etatssjefen om hun hadde planer for å rekruttere folk med minoritetsbakgrunn. Det var tydelig at forsamlingen var svært overrasket over at en etat som til daglig jobbet med reguleringsplaner, lengder og høyder, bygninger og broer, også skulle ha i mente at de har et samfunnsansvar for å rekruttere dyktige, kvalifiserte mennesker med minoritetsbakgrunn.

Mitt spørsmål i dag til statsråden er: Hva vil statsråden gjøre for å sørge for at det offentlige tar dette ansvaret på alvor? Vil statsråden vurdere å pålegge de offentlige arbeidsgiverne strengere krav enn dem som finnes i dag?

Fagbevegelsen er en viktig aktør i arbeidslivet. Det påhviler fagbevegelsen et stort ansvar når det gjelder likebehandling av søkere med minoritetsbakgrunn. Fagbevegelsen er med i ansettelsesprosesser. Det er naturlig å utfordre fagbevegelsen her.

Så lenge vi får dokumentert at muligheten for å bli innkalt til et intervju faller med hele 25 pst. kun fordi du har et utenlandskklingende navn, er det behov for at fagbevegelsen engasjerer seg sterkere.

Arbeidsgiverorganisasjonene har antageligvis det største ansvaret. Det er de som ansetter, og det er de som

må riste av seg fastgrodde holdninger. Som sagt: I tillegg til at rasisme og diskriminering er moralsk forkastelig, bidrar det til sløsing med dyrebare ressurser i vårt samfunn.

Til slutt vil jeg spørre: Hvordan ser statsråden på de tiltakene som forskerne selv har framlagt? Vil statsråden tydeliggjøre og utvide aktivitets- og rapporteringsplikten? Vil statsråden at arbeidsgiveren skal begrunne ansettelse? Vil statsråden vurdere et pålegg om skriftliggjøring av krav til personlig egnethet før utlysninger? Vil statsråden vurdere å fjerne forskjellene i de proaktive tiltakene mellom offentlig og privat sektor?

Mange av arbeidsgiverne fortalte forskerne at de ville prøvd flere personer med minoritetsbakgrunn om de opplevde at den økonomiske risikoen var mindre. Jeg spør helt til slutt: Hvordan ser statsråden på dette? Jeg ser fram til debatten.

**Statsråd Inga Marte Thorkildsen [14:47:51]:** Jeg vil starte med å takke representanten Akhtar Chaudhry for muligheten til å informere Stortinget om regjeringas omfattende arbeid med å kartlegge og motvirke etnisk diskriminering i arbeidslivet. Det er flott å få bruke min debut som statsråd i Stortinget til nettopp å snakke om et så viktig tema for hele samfunnet og for den enkelte.

Som min forgjenger sa da rapporten ble lagt fram: «Det finnes ingen mer effektiv måte å si at folk ikke er en del av fellesskapet på, enn ved å diskriminere dem i en jobbsøkerprosess.»

Barne-, likestillings- og inkluderingsdepartementet har i flere år jobbet systematisk med å framskaffe et bedre kunnskapsgrunnlag for å bekjempe etnisk diskriminering. Undersøkelsen, som danner grunnlag for denne interpellasjonen, viser at sannsynligheten for å bli kalt inn til jobbintervjuer reduseres vesentlig for søkere med utenlandske navn. Tallene viser også at det er store forskjeller mellom kjønnene, mellom ulike geografiske områder og mellom sektorer, bransjer og stillingstyper.

Regjeringa ser svært alvorlig på de funnene som denne undersøkelsen avdekker. Det gjør noe med menneskers selvfølelse å søke på jobb etter jobb og ikke bli kalt inn til intervju fordi foreldrene ikke kommer fra Bergen eller Lom.

Arbeid er det viktigste virkemiddelet for å sikre den enkelte gode levekår, økonomisk sjølstendighet og for å oppnå likestilling mellom kvinner og menn. Arbeidsplassen er en viktig møteplass mellom innvandrere og resten av befolkninga. Høy sysselsetting og verdiskaping danner grunnlaget for utvikling av velferdsstaten og velferdssamfunnet. Vi kan ikke ha det slik at man ikke får jobb på grunn av navnet sitt. Vi må sikre at den enkelte får jobb i tråd med sine kvalifikasjoner.

Innvandrere utgjør en viktig del av arbeidskraften i Norge. Et større mangfold blant de ansatte kan åpne opp for flere markeder og øke lønnsomheten. Ved å gjenspeile befolkninga i størst mulig grad vil både private og offentlige virksomheter få større legitimitet i samfunnet og også få økt aksept blant flere grupper.

Menneskerettighetskonvensjonene gir staten plikt til å verne individet mot alle typer diskriminering. Sentralt i re-

gjeringas arbeid mot diskriminering står et tidsriktig lovverk samt det å sikre effektiv håndheving av lovgivninga. Et godt rettslig vern er helt nødvendig, men ikke tilstrekkelig for å motvirke diskriminering.

Handlingsplanen for å fremme likestilling og hindre etnisk diskriminering er et viktig verktøy for å målrette og systematisere regjeringas arbeid på dette feltet. Et sentralt innsatsområde i handlingsplanen er arbeidslivet og samarbeid med arbeidslivets parter.

Arbeidsgivere, offentlige myndigheter og arbeidslivets organisasjoner fikk fra 1. januar 2009 en lovpålagt aktivitets- og rapporteringsplikt for å fremme likestilling og hindre etnisk diskriminering. Dette er et svært viktig tiltak. Et hovedmål i regjeringas handlingsplan er å bidra til en god oppfølging av disse pliktene, og samarbeid med partene i arbeidslivet står derfor sentralt – akkurat som interpellanten nevnte.

Vi må vite hvordan terrenget er når kartet skal tegnes, og da trenger vi kunnskap. Et mål med handlingsplanen er derfor å øke kunnskapen om art, omfang og årsaker til diskriminering. Den undersøkelsen som vi nå har referert til, og som utgangspunktet for denne interpellasjonen, er nettopp ett tiltak i handlingsplanen for å øke kunnskapen om diskriminering i arbeidslivet.

Handlingsplanens statusrapport for 2010 viser at arbeidet med tiltakene er godt i gang. Arbeidsgiveres og tillitsvalgtes holdninger til mangfold i arbeidslivet er kartlagt. Det er etablert samarbeid med hovedorganisasjonene i arbeidslivet om innføringen av aktivitets- og rapporteringsplikt. Det er utarbeidet veiledere om pliktene og iverksatt flere pilotprosjekter for å få fram gode eksempler på arbeid som kan motvirke diskriminering. En egen rapport som oppsummerer og framhever de beste prosjektene, er under planlegging. Eksisterende kunnskap om rekruttering og økt mangfold skal sammenfattes og gjøres lett tilgjengelig.

Statistisk sentralbyrå har utviklet en indikator som gir bedrifter mulighet til å finne ut hvor mange innvandrere som er ansatt i deres næring, sett i forhold til andelen innvandrere som bor i bedriftens region. Tallene viser at innvandrerepresentasjonen i 2010 var høyest i bedriftene i Finnmark, Nordland, Sogn og Fjordane og Møre og Romsdal, og at bedriftene i Østfold hadde lavest innvandrerepresentasjon.

Personer med innvandrerbakgrunn er generelt underrepresentert i norske styrer. Barne-, likestillings- og inkluderingsdepartementet jobber derfor med ulike tiltak for å rekruttere personer med etnisk minoritetsbakgrunn til styrer i offentlig eide foretak.

Foruten tiltakene i handlingsplanen er det en rekke andre initiativer som det er relevant å nevne i denne sammenheng:

- Man har en forsøksordning med moderat kvotering av personer med ikke-vestlig innvandrerbakgrunn i stillinger i tolv statlige virksomheter. Forsøket har økt bevisstheten om rekruttering av personer med innvandrerbakgrunn i disse virksomhetene. Regjeringa har utvidet forsøksperioden, og nå skal virksomhetene kvotere hvis det foreligger søkere med tilnærmet like kvalifikasjoner.



- I statsforvaltningen er det, med godt resultat, bestemt at minst én søker med minoritetsbakgrunn skal innkalles til intervju hvis personen er kvalifisert til stillinga. Integrerings- og mangfoldsdirektoratet har i oppdrag å støtte kommunesektoren med en tilsvarende ordning.
- Det er siden 2006 avholdt årlige møter mellom ministeren og lederne i de statlige, heleide virksomhetene for å drøfte hvordan antall ansatte med minoritetsbakgrunn kan øke. Arbeidet er i år styrket ved at det er etablert et nettverk for økt mangfold i disse virksomhetene.
- Antirasistisk Senter får midler til prosjektet JobbX, som tilbyr skreddersydde jobbsøknadsaktiviteter til ungdom i alderen 16–26 år. I 2011 var det 64 pst. av deltakerne som søkte jobb, som fikk jobb etter endt kurs.
- Nettsida mangfoldsportalen.no gir veiledning om rekruttering av personer med innvandrerbakgrunn, og om mangfoldsarbeid er opprettet.
- Utdeling av Mangfoldsprisen, som IKEA fikk i 2011, er også et eksempel.

Arbeidet mot diskriminering og for mangfold i arbeidslivet må være systematisk, tydelig og ta inn over seg hvor ille det er både for enkeltindivider og for samfunnet når deler av befolkninga hindres i å bidra med sine evner. Undersøkelsen om mulighetene for å komme til intervju med et utenlandsk navn, har vist oss at vi ikke er i mål. Vi må fortsatt jobbe aktivt og målrettet for å bekjempe etnisk diskriminering.

Nå arbeider regjeringa med en stortingsmelding om integreringspolitikken. Diskriminering og minoriteters deltakelse i arbeidslivet blir viktige temaer. Samarbeid med partene i arbeidslivet vil fortsatt være et sentralt virkemiddel, men også andre tiltak vurderes, f.eks. de tiltakene som er anbefalt i den rapporten som representanten Chaudhry viste til. Vi må bl.a. spørre oss sjøl om terskelen for diskrimineringsvern i Norge er for høy, om det bør bli sanksjonsmuligheter for Likestillings- og diskrimineringsnemnda, og om arbeidsgivers aktivitetsplikt bør konkretiseres.

En ting er på det rene: Funnene fra undersøkelsen utfordrer grunnleggende likhetsidealer i det norske samfunnet, og dette er noe regjeringa tar på dypeste alvor.

**Akhtar Chaudhry (SV) [14:56:15]:** Jeg takker en meget velvillig statsråd, og regjering, som tar mål av seg å bekjempe diskriminering og rasisme i det norske arbeidsmarkedet, men ikke minst også i det norske samfunnet.

Det er utfordringer, som denne undersøkelsen viser, mens andre ting viser at mye fungerer veldig bra i det norske samfunnet. Vi må se på hva som ikke virker, samtidig som vi må se på hva som virker. DNB har nå ansatt en 27 år gammel banksjef, opprinnelig iraner, som var flyktning. De har sett verdien av at dette mennesket leverer noe og har kvalifikasjoner som DNB som konsern trenger, og samfunnet trenger. De har også sett på mekanismer for hvordan de skal rekruttere gode søkere. Så spørsmålet er: Hva kan vi lære av de mekanismene og de rutinene som fungerer i mange bedrifter?

Vi vet at IKEA er en meget god virksomhet når det gjelder å rekruttere folk. Vi vet at min arbeidsplass, Oslo Sporveier, der jeg jobbet som t-banefører, fungerer meget godt. Der er det veldig mange mennesker fra veldig mange nasjoner, med veldig mange språk og av ulik etnisitet. Vi har Ullevål sykehus og mange andre. Jeg ønsker at vi også går inn og ser på hva som fungerer, slik at vi kan overføre disse verdiene, disse erfaringene, til de virksomhetene der vi fortsatt har utfordringer.

Jeg har i løpet av de siste tre–fire uker besøkt bl.a. Primærmedisinsk Verksted, som drives av og for kvinner med minoritetsbakgrunn. Det som fortelles der, er at disse kvinnene ønsker å komme inn i arbeidslivet. De gjør alt de kan for å komme inn i arbeidslivet, de lærer seg språket, de prøver å knekke kodene, men de trenger hjelp til å komme inn på arbeidsmarkedet.

Så har jeg besøkt JobbX, som har en relasjon til Antirasistisk Senter, hvor de nettopp lærer arbeidssøkere hvordan de skal komme inn i arbeidslivet. De lærer dem hvordan de skal sette opp en søknad, hvordan de skal sette opp en cv, hvordan de skal snakke med en arbeidsgiver, hvordan de skal forberede seg til et intervju, som er et meget viktig intervju fordi arbeidsgiveren også er ute etter å få de riktige kvalifikasjonene. De ansetter ikke folk bare for moro skyld, de ønsker at vedkommende skal gjøre en jobb for virksomheten. Da er det viktig at vi gir søkerne muligheter, anledning og hjelp til å søke jobb på en riktig måte.

Jeg ser fram til debatten, og så kommer vi tilbake til dette.

**Statsråd Inga Marte Thorkildsen [14:59:24]:** Først litt ros til representanten Chaudhry, som har vært mye rundt og snakket med de ulike aktørene på området. Jeg tror mange av oss her i salen kjenner personer som har vært utsatt for diskriminering av den typen som er omtalt i rapporten. Jeg ser også at her er det flere som har jobbet med diskrimineringsproblematikk knyttet til kjønnsdimensjonen og likestilling, og hvordan vi skal bekjempe de mekanismene i samfunnet som gjør at kvinner ikke har de samme mulighetene som menn har.

Det er mange grunner til at det er ille når mennesker i Norge med minoritetsbakgrunn ikke får jobb, bare på grunn av at de har et annerledes navn. Det gjør selvfølgelig noe med den enkeltes selvfølelse – og med muligheten for å kunne forsørge seg sjøl. Det er i seg sjøl ille, for det påvirker hva slags funksjonsevne du får i samfunnet for øvrig, og hvilken frihet du får som enkeltmenneske i vårt samfunn. Det kan også føre til økt mistillit og en følelse av at du egentlig ikke er ønsket. Det er alvorlig. Det er også alvorlig for samfunnet vårt, for det kan bidra til at vi får større skiller mellom folk – større mistillit – som igjen får konsekvenser for hvordan vi omgås hverandre. Men for samfunnet betyr det at vi går glipp av verdifull kompetanse. Jeg har lyst til å understreke på det sterkeste at i denne gruppa som i dag møter barrierer som majoritetsbefolkninga ikke møter, fins det utrolig mye kompetanse som vi trenger, og som vi bør benytte oss av.

Så ser vi fra denne rapporten at det er mange grunner til at diskriminering skjer. Det trenger ikke nødvendigvis å

være reinspikka rasisme som er hovedårsaken til dette. Det store hovedbildet er heldigvis at det er likebehandling de fleste møter, men det er en mager trøst for den gruppa som ikke møter det. Vi vet at kanskje en av hovedgrunnene til at folk blir utsatt for diskriminering, er manglende kunnskap om hva denne gruppa mennesker har å tilby – og fordommer man måtte ha, som enten blir brukt for å diskriminere direkte, eller som kommer til syne indirekte gjennom at resultatet blir diskriminering.

Jeg synes det er spennende å lese rapporten og se forskjellen mellom offentlig og privat sektor, og dermed noe av forskjellen mellom kvinner og menn. Menn utsettes for mer diskriminering enn kvinner, for privat sektor kommer dårligere ut enn offentlig sektor i denne rapporten.

De forslagene som har kommet om hva man skal gjøre med problemet, skal vi vurdere, både i arbeidet med det lovverket som er under arbeid i departementet, og i intergreringsmeldinga.

**Lise Christoffersen (A) [15:03:00]:** Først: Takk til interpellanten for å ta opp et viktig tema. Diskriminering i arbeidslivet er en utfordring, for den er vanskelig å påvise i enkelttilfeller. Fafo- og ISF-rapporten bidrar til bedre kunnskap. Diskriminering skjer, både i privat og i offentlig sektor. Systematisk siling skjer allerede før innkalling til intervju – på navn, ikke på kvalifikasjoner. Desto viktigere blir det med effektive mottiltak.

Utgangspunktet er godt. Vi har lav ledighet og høy sysselsetting. Vi trenger arbeidskraft, men ledigheten er høyere og sysselsettingen lavere blant innvandrere. Vi trenger kompetent arbeidskraft, men høyt kvalifiserte innvandrere strever med å få jobb som tilsvarer deres kvalifikasjoner.

European Commission against Racism and Intolerance – et overvåkingsorgan under Europarådet – er én instans som følger oss med argusøyne. Deres fjerde rapport om Norge, fra 2009, gir myndighetene ros for igangsatte tiltak mot diskriminering, også i arbeidslivet, men gir samtidig beskjed om at tiltakene er lite konkrete – at vi vet for lite om effekten av dem, og at vi har for liten oversikt over forekomsten av direkte og indirekte diskriminering. Interpellanten etterlyser tiltak som virker. Bevisstgjøring av arbeidsgivere, både i privat og i offentlig sektor, er ett åpenbart tiltak. Kunnskap om innvandrerbefolkningens kvalifikasjoner er én ting, krav til ansettelsesprosedyrene en annen.

I regi av Fornyings-, administrasjons- og kirkedepartementet har det i et par år pågått forsøk med moderat kvotering i 13 statsetater. Evalueringen viste at kvotering ble lite brukt, og at den delvis ikke var godt nok forankret i ledelse og personalrutiner. Så forsøket er derfor forlenget og endret fra valgfri til pålagt moderat kvotering. La oss håpe at det gir bedre resultater!

Personlig er jeg sterk tilhenger av kvotering som virkemiddel. Jeg tilhører en kvinnegenerasjon som vet at kvotering er det eneste som virker raskt. Arbeidsgivere må pålegges å tenke nytt, og offentlig sektor har en særlig forpliktelse til å gå foran med et godt eksempel. Egentlig er jeg litt skuffet over at vi bare forlenger forsøket og ikke innfører dette i alle statlige etater nå, for vi vet nok. Kvo-

tering er ikke farlig – tvert imot er det et virkemiddel for bredere tilfang av kompetanse vi trenger, men som diskriminerende holdninger – bevisste eller ubevisste – hindrer oss i å få tak i.

Men det finnes lyspunkter. Når interpellanten etterlyser konkrete tiltak, kan vi lære av dem som har gått foran. Selv har jeg valgt ut noen eksempler fra lokalt hold. Her er et eksempel fra Nav i Drammen: I stedet for stadige kurs i søknadsskriving, gjorde de det motsatte og inviterte arbeidsgivere til personlige møter med kompetente innvandrere. Noen som nesten hadde gitt opp, fikk jobb over bordet. Så ett tiltak kan være å skape aktive møteplasser mellom arbeidsgiver og arbeidssøker. Et annet lokalt eksempel er lærere på arbeidsmarkedskurs som inviterte arbeidsgivere inn, der folk fikk jobb før kurset var over.

Drammen kommune er med i Fafo/ISF-undersøkelsen. Drammen har lav diskrimineringsfaktor. Det skyldes én ting: en arbeidsgiverpolitisk handlingsplan, der alle etater pålegges å rekruttere og etterutdanne innvandrere på alle nivåer og rapportere til bystyret om oppnådde resultater – hvert år. På ca. fem år er innvandrerandelen økt fra 9 til 15 pst. Målet er 23, som tilsvarer andelen i befolkningen. I alle stillingsutlysninger oppfordres innvandrere til å søke. – Det er bare å gå inn på nett og se stillingsutlysningene fra Drammen kommune.

Det lokale næringslivet er på banen. Drammen Næringslivsforening samarbeider tett med Norsk senter for flerkulturell verdiskaping og rekrutterer, i egen interesse, nye medlemmer fra innvandrerbedrifter. Det skaper en ny møteplass som kan bidra til å skaffe oppdrag til de nye bedriftene. For det er ikke bare når det gjelder ansettelser, at diskriminering skjer.

NHO tar tak. I programmet Global Future har de bare i mitt fylke, Buskerud, i år i gang et program for 25 utvalgte deltakere. Alle har høyere utdanning, snakker godt norsk, er fra 17 kulturer og er i alderen 28–50 år. Hele 17 er kvinner, og 8 er menn. Nasjonalt utgjør Global Future en imponerende flerfaglig kompetansebase for offentlig og privat sektor.

Så etter min mening trenger vi kvotering. Vi trenger å slippe fram gode rollemodeller, og vi trenger gode møteplasser. Tiden for forsøk bør egentlig være over, og jeg synes det offentlige bør få opp farten hvis vi skal sikre oss denne kompetente arbeidskraften for framtiden.

**Solveig Horne (FrP) [15:07:44]:** Jeg har lyst til å takke interpellanten for å reise en viktig debatt som det er veldig godt at vi tar i denne salen.

Vi vet at Norge ikke hadde fungert uten et flerkulturelt arbeidsliv, ved at vi får veldig mange av våre nye landsmenn og de som kommer til Norge, ut i jobb. Det er viktig når vi får både flyktninger og innvandrere til Norge, at vi får dem integrert så raskt som mulig. En av de viktigste oppgavene der er å få disse personene ut i jobb.

Jeg syntes det var litt kjekt å se på NRK i går, da vi så hva kongen gjorde. Han besøkte – jeg tror det var et karatelag et sted her i Oslo, og vi så den flerkulturelle gruppen som var der. Da sa den ene treneren der at for hans

sønn betydde det ingen ting om lekekameraten hans het Muhammed, eller om han het Arne.

Det er der jeg tror vi finner en del av holdningene som er ute i samfunnet, og som vi selv er nødt til å jobbe med: Som interpellanten selv sa, om det er Øyvind Korsberg som får en jobb, eller Akhtar Chaudhry som får en jobb – det er ikke navnet som skal være avgjørende, men det er kvalifikasjoner. Jeg har også sett den rapporten som har kommet, og det er viktig å ha fokus på at folk blir diskriminert i arbeidslivet på grunn av et navn. Sånn skal det ikke være. Da tror jeg at en del av holdningene også må være ute i bedriftene og blant dem som har ansvar for å ansette folk, at de ser på kvalifikasjoner. Det er jo det som må være hovedpoenget når man skal ansette en ny person, at man får den rette personen til den rette jobben, og ikke hva slags navn han har.

Vi vet at vi i dag trenger nye, kloke hoder, og vi vet – spesielt der jeg kommer fra – at oljebransjen er helt avhengig av å få internasjonale personer med andre navn enn det vi har her i Norge, på plass i gode jobber. Da skal altså de kvalifikasjonene de har, være avgjørende og ikke navnet.

Så litt i forhold til tiltak: Der skiller vel kanskje Fremskrittspartiet seg litt ut fra de andre partiene. Fremskrittspartiet er imot – og det vil jeg bare få stadfestet – enhver form for diskriminering på bakgrunn av rase, kjønn og religion. Det må vi stå sammen om å kjempe imot. Men Fremskrittspartiet mener at det er ikke kvotering og kvotering som er den rette veien å gå. Når man hører på foregående taler som snakket om at vi må få mer kvotering, har jeg bare lyst til å minne om at vi har nå prøvd i over ti år med kvotering inn i politikken. Siste kommunevalg, i 2011, viste oss at vi har faktisk ikke fått flere kvinner inn i politikken, enda flertallet i denne sal har gått inn for kvotering. Vi har heller ikke fått så mange flere kvinner i aksjeselskapene som også flertallet har vedtatt at man skal kvotere. Det som har skjedd, er at veldig mange av disse firmaene har endret selskapsform for å unngå den regelen.

Fremskrittspartiet mener at man skal bli ansatt i de stillingene, være med i politikken og være med i aksjeselskap på grunn av den kunnskapen og de kvalifikasjonene man har, og ikke på grunn av at man er kvinne eller mann. Men jeg tror at denne debatten er det viktig at vi tar, og jeg tror at det er ikke verre enn at vi ikke skal gå inn for at vi skal ha mer kvotering og mer kvotering, men at vi kan ha en debatt som endrer holdningene, som også gir signaler ut om at det skal være kvalifikasjoner som teller. Jeg tror ungdom som vokser opp i dag, har en helt annen holdning. Jeg snakker for min egen del. Når man har små unger som går på skole i dag der skoleklassene er flerkulturelle, er det viktig at man ser på personene som personer, og ikke som noen som skal diskrimineres fordi de har andre navn. Derfor tror jeg det er viktig at vi snakker om holdningsskapende arbeid, og at kvalifikasjonene skal være viktigere enn hvilket navn man har.

**Trond Helleland (H) [15:12:30]:** Takk til interpellanten for å reise en viktig debatt. Dette er jo debatter som vi har hatt i ulike former i denne sal med tidligere minis-

ter Lysbakken, og det er hyggelig å kunne ønske en ny minister velkommen. Jeg gleder meg til samarbeidet, og vi venter jo også spent på oppfølgingen av de to store utredningene som kom i fjor, nemlig fra Brochmann-utvalget og Kaldheim-utvalget. Så jeg håper at den nye statsråden også legger vekt på denne delen av sitt arbeidsfelt i tiden framover.

Dette er en viktig debatt. Samtidig vises det til Fafø- og ISF-undersøkelsen, som faktisk er ganske geografisk begrenset. Det er Oslo, Drammen, Lørenskog og Moss som er spurt. Det er til og med naboadressen min som er en av de adressene som er brukt som fiktiv adresse i denne rapporten. Drammen kommer godt ut, som Lise Christoffersen viste til. Jeg tror noe av grunnen til det er at i Drammen har vi 23 pst. med innvanderbakgrunn. Det har vært en integrering over mange år. Det er sånn, som også Solveig Horne var inne på, at for de barna som vokser opp i dag, er det en helt naturlig del å ha en barnehagekamerat/en klassekamerat som har et helt annerledes klingende navn. Første gang min eldste sønn kom hjem fra skolen og sa han hadde fått en ny gutt i klassen, sa jeg: Hva heter han da? Han heter Jaspreet, sa han. Hvor er han fra da, sa jeg. Han er fra Tromsø, sa han. Mammaen og pappaen hans flyttet derfra. Å ja, sa jeg – og tenkte at nå må jeg liksom holde litt igjen, for jeg tenkte at han vel egentlig ikke var fra Tromsø. Men sånn tenker barna, og sånn bør vi også tenke.

Så dette handler mye om holdninger, og det handler veldig mye om hvordan samfunnet er integrert. Det handler veldig mye om hvordan man framstår i hverdagslivet.

Grunnen til at jeg sier at denne undersøkelsen er litt geografisk begrenset, er at i kommunalkomiteen har vi jo det privilegiet at vi reiser rundt til alle landets fylker. Vi er ikke like ivrige som Heikki Holmås med å reise til alle kommuner, men iallfall til alle landets fylker.

Det som slår oss når vi er på bedriftsbesøk, senest nå på Senjahopen, er at ved alle fiskeribedriftene langs kysten, alle industribedriftene rundt kysten, alle reiselivsbedriftene i Hallingdal og andre steder, er det folk med en annen bakgrunn enn norsk som jobber. Vi hadde en stor distriktskonferanse på Voss, som statsråd Navarsete tok initiativ til, vi skulle feire 50-årsjubileet for norsk distriktspolitikk. Det ble ikke en debatt om distriktspolitiske virkemidler i tradisjonell forstand. Det ble en debatt om arbeidsinnvandring, der både fremskrittspartiordføreren fra Austevoll og arbeiderpartiordføreren fra Hasvik sa at det vi trenger, er stabil arbeidskraft. Den stabile arbeidskraften er arbeidsinnvandrere. De kommer hit, de blir her, de deltar i samfunnet. Vi vil gjøre alt for å legge til rette.

Så en skal ikke underslå at det kan være store holdningsendringer på gang. Hvis vi ser på fjoråret: Norge passerte nylig fem millioner innbyggere. Vi har ikke noen gang hatt så stor innvandring – først og fremst arbeidsinnvandring – som vi har nå. Det viser at det også i Distrikts-Norge er et skrikende behov for arbeidskraft. Når en så får inn folk, som i bedriften SalMar på Frøya i Trøndelag – 430 ansatte, 30 av dem er norske, 400 er utlendinger – hva gjorde da kommunen? Jo, de gjorde det eneste riktige; de begynte å kartlegge kompetansen til dem som jobbet i fiskeindustrien. De fant ut at mange hadde master-

grad, mange hadde kompetanse til å jobbe i andre stillinger i kommunen, der det var mangel på søkere.

Så jeg mener at her vil det skje veldig mye framover. Høyre har ikke vært fremmed for å bruke f.eks. anonyme jobbsøknader som et virkemiddel for å se om det da vil bli endring. Det at man kaller inn en med innvandrerbakgrunn til jobbintervjuer, slik som i Drammen kommune, er også en ting som kan være riktig å bruke. Jeg vil ikke kalle det for kvotering; jeg vil kalle det å utnytte de mulighetene, det potensialet, som er i samfunnet. For vi vet at svært mange av dem som kommer til Norge, ønsker å lykkes, og de har også ofte en bakgrunn som de ikke får utnyttet i Norge. Så det er veldig viktig å ta tak i det.

Tiden går fort, men jeg vil oppsummere med å si at holdninger er det aller viktigste, det at man har en holdning til og er trygg på at folk med et annet og litt spesielt navn – sett fra et norsk synspunkt – kan gjøre en god jobb. Det tror jeg er utrolig viktig.

I barnehagen der mine minste gutter går, har vi far til et av barna, han er 32 år. Han har allerede jobbet i tre år som McKinsey-konsulent og er nå toppsjef i et firma i Drammen. Han er født og oppvokst i Norge, men foreldrene hans er indiske. Så det går bra i mange henseender.

**Mari Lund Arnem (SV) [15:18:00]:** Interpellanten peker i sitt innlegg på hvordan rasistiske holdninger er en sykdom som gjennomsyrer det norske samfunnet, og det vil jeg gi ham rett i. Når jobbsøkere på min alder, fra samme sted som meg, som gikk i klassen min, og som har samme utdanning som meg, stiller lenger bak i køen og ikke blir kalt inn til intervjuer, er det kanskje vanskelig å se at det er rasisme. Men når navnet ditt er en hindring som gjør det vanskeligere å få jobb, og ikke den utdanningen og de kvalifikasjonene du har, og når dette er systematisk og gjennomgående, er det på tide å se på enkelte holdninger som vi finner i det norske samfunnet.

Undersøkelsen som interpellanten viser til, er med på å gi oss en forståelse av omfanget av etnisk diskriminering i det norske arbeidsmarkedet. Når sjansen for å bli innkalt til intervju er 25 pst. lavere for mennesker som heter Chaudhry enn for mennesker som heter Arnem, er det betimelig å påpeke at det kan være et utslag av rasisme. Vi må ikke se oss blinde på at Norge er et godt land å bo i – vi har fremdeles rasismeproblemer som vi må ta på alvor. Vi kan heller ikke forvente at mennesker med utenlandsk klingende navn skal være 25 pst. flinkere, bare for å veie opp for diskrimineringen i arbeidsmarkedet. Da må vi heller se på de tiltakene som inkluderingsministeren drar fram, som kan være med på å bekjempe de rasistiske holdningene som mange møter.

Derfor er jeg stolt av at både den forrige og den nye inkluderingsministeren tar dette på alvor. Det viser hun både gjennom det svaret hun ga her i dag, og gjennom det arbeidet hun gjør og kommer til å fortsette å gjøre – håper jeg da.

Når det er sagt, så er det én problemstilling som jeg gjerne vil løfte fram. I denne undersøkelsen er det sendt ut ganske mange søknader – om lag 900 – som sannsynligvis er skrevet av mennesker som kan skrive søknader. Likevel

er det avdekket diskriminering på grunnlag av navn. Det betyr at like gode søknader blir ulikt behandlet. Men det er veldig mange ungdommer, særlig ungdom med minoritetsbakgrunn, som ikke kan skrive søknader, og mange av dem får heller ikke hjelp hjemme. Derfor vil jeg takke statsråden, som bl.a. har nevnt JobbX, og så vil jeg si litt om hvorfor deres jobb er så utrolig viktig. JobbX her i Oslo hjelper ungdom med minoritetsbakgrunn med å skrive søknader, skrive cv-er og alt annet de trenger for å søke jobb, og det hjelper faktisk. Men det burde ikke være JobbX' ansvar, det burde være et ansvar vi tar. Vi bør ta lærdom av hva JobbX gjør, for ifølge nettsidene deres får hele fire av fem deltakere jobb etter endt kurs hos dem. Derfor er det tydelig at vi må ta utfordringene på alvor og se på hva skolen kan gjøre for at ungdommer skal være bedre i stand til å skrive jobbsøknader.

Jeg er selv i den alderen, og skal ut i arbeidslivet, og jeg har brukt nesten hele ungdomstiden min på å gjøre meg klar til å få en jobb. Men arbeidslivet er ikke bare arbeid – det inkluderer også å få seg en jobb. Derfor bør vi spandere et par timer på å lære nettopp å søke på jobber og skrive cv, slik vi lærer alt fra å bli elektrikere til å bake kringler på skolen. Og vi må ikke stole på at folk får hjelp hjemme, for det er det altfor mange som ikke får.

Jeg håper inkluderingsministeren fortsetter det gode arbeidet mot diskriminering og rasistiske holdninger på arbeidsmarkedet. Så vil jeg takke interpellanten for å ha tatt opp et så viktig tema.

**Tove-Lise Torve (A) [15:21:50]:** Det er ille at det å ha et utenlandsk navn kan medføre at du ikke blir ansett som aktuell for en jobb. Kvalifikasjoner og personlige egenskaper skal selvsagt være det som er styrende, og ikke hva du heter. Resultatet fra forskningen som interpellanten viser til, er rett og slett nedslående, så det er en betimelig debatt interpellanten reiser. Takk til Akhtar Chaudhry, som gir oss muligheten til å debattere dette viktige temaet i dag.

Som statsråden sa så godt i sitt innlegg, er arbeid det viktigste virkemiddelet for å sikre den enkelte gode levevilkår og økonomisk selvstendighet og for å oppnå likestilling mellom kvinner og menn.

Arbeid er selvsagt og viktig for å bli integrert og inkludert i det norske samfunnet. Når mennesker opplever at de ikke er interessante på jobbmarkedet fordi de har et utenlandsk navn, må vi sette inn det vi kan av tiltak, både holdningsskapende tiltak – som flere har vært inne på – og også strukturelle og konkrete tiltak. Handlingsplaner for å fremme likestilling og hindre etnisk diskriminering er et viktig verktøy. Statsråden pekte på at statusrapporten for handlingsplanen for 2010 viser at arbeidet med tiltakene er kommet godt i gang. Statsråden viste bl.a. til at arbeidsgivere, offentlige myndigheter og arbeidslivets organisasjoner fra januar i 2009 fikk en lovpålagt aktivitets- og rapporteringsplikt for å fremme likestilling og hindre etnisk diskriminering. Dette er viktig for å få en bevisstgjøring rundt tematikken. I kjølvannet av denne rapporteringen ser vi at tiltak iverksettes, også lokalt rundt omkring i landet. Det er bra!

Utover det viktige holdningsarbeidet kan konkrete til-

tak som forsøksordning med moderat kvotering av personer med ikke-vestlig innvandrerbakgrunn nevnes. Det samme kan tiltaket om at minst én søker med innvandrerbakgrunn skal innkalles til intervju, hvis personen er kvalifisert til stillingen. Foreløpig gjennomføres dette kun i statlig virksomhet, men som jeg har forstått, er det òg på vei inn i flere kommuner.

Selv synes jeg det er trist at vi går glipp av den kompetansen vi vet at mennesker med ikke-vestlige navn har. Vi vet at et mer internasjonalt arbeidsmarked og arbeidsliv gir positive ringvirkninger. Det har både statsråden og flere andre vært inne på i sine innlegg. Som ukependler og mye på diverse besøk rundt omkring i landet reiser jeg mye med Flytoget. Det er kanskje litt naivt å si det, men jeg føler at jeg er en del av en større verden når jeg hører flytogverter som snakker norsk, men med en anelse av en fremmedspråklig aksent over høytaleranlegget, og når jeg ser at mange av flytogvertene som vandrer gjennom Flytoget, har minoritetsbakgrunn. Det gjør meg glad og stolt. Jeg føler bokstavelig talt at jeg er en del av noe stort og betydningsfullt. Jeg føler meg rett og slett som en verdensborger. Jeg skulle gjerne både sett og hørt flere mennesker med minoritetsbakgrunn i hele Norge – som ansatte på sykehuse og i skolene, i politikken og i næringslivet, som ansatte i nyhetsmediene og i servicenæringene. Det vil garantere berike oss alle. Jeg er derfor veldig glad for at regjeringen nå med den nye barne-, likestillings- og integreringsministeren i spissen har et så sterkt fokus på dette viktige temaet.

Til slutt vil jeg si noen ord om funksjonshemmede. Mange jobbsøkende funksjonshemmede opplever noen av de samme utfordringene som jobbsøkere med fremmede navn gjør. De står ofte overfor et vanskelig dilemma. Dersom de oppgir at de er funksjonshemmet i søknaden, kan de risikere å ikke bli kalt inn til intervju. Dersom de ikke oppgir at de er funksjonshemmet i søknaden, og så blir innkalt til intervju, har jeg fått tilbakemeldinger på at noen opplever at den potensielle arbeidsgiveren får litt hakeslepp fordi vedkommende f.eks. kommer i rullestol. Disse jobbsøkerne opplever at intervjusituasjonen da får en dårlig start, og de får en fornemmelse av at det er oppstått et tillitsbrudd mellom dem og den potensielle arbeidsgiveren.

Jeg håper statsråden òg er oppmerksom på denne formen for diskriminering i norsk arbeidsliv.

**Michael Tetzschner (H) [15:26:36]:** La meg begynne med å si at mitt hjerte brenner for at man ikke diskriminerer folk med fremmedartede navn, eller hvis navn er vanskelig å skrive. Det taler virkelig til mitt hjerte. Men saken har en alvorlig undertone som vi skal inn i. Jeg vil da begynne med å takke interpellanten for å ha brakt inn på Stortingets bord denne forskningsrapporten som er meget interessant. Så vil jeg komme tilbake til en aldri så liten advarsel til interpellanten, men jeg tar rosen først.

Forskningsrapporten er òg en metodologisk nyvinning når det gjelder arbeidsmarkedsforskning. Dessverre plasserer den altså ikke Norge helt på topp i sammenlikning med andre land. Det har jeg merket meg. Disse forskernes konklusjon er at vi ikke skal være så skråsikre

som enkelte har vært i debatten, om årsakene til dette. Jeg siterer:

«Intervjuene viser imidlertid at resultatene ikke kan tolkes som utslag av én mekanisme eller forklaringsmodell. Snarere må diskrimineringen forklares med en kombinasjon av arbeidsgiveres varierende kjennskap til etniske minoriteter, tidligere erfaringer, etniske stereotypier, og en for mange ektefølt – men ikke dermed rasjonell – usikkerhet på om jobbsøkere med utenlandske navn faktisk er i stand til å utføre en jobb på linje med like godt kvalifiserte søkere med majoritetsbakgrunn.»

Vi har merket oss at det er mindre ulikhet i innkallingspraksis mellom majoritetskvinner og minoritetskvinner og tilsvarende større ulikhet mellom menn. Så er det en interessant bransjevis forskjell, bl.a. er det relativt sett lavere ulikhet innen utdanningsfeltet helse og sosial og offentlig forvaltning. Når det gjelder helse og sosial, er det der òg interessante forskjeller mellom stillingskategorier. Det er f.eks. 44 pst. redusert sannsynlighet for å bli innkalt hvis man skal søke en hjelpepleierstilling, mens det bare er 11 pst. – hvilket er langt bedre – i forskjell hvis man søker en sykepleierstilling. Dette har sammenheng med at når det gjelder stillinger hvor man har klare kompetansekrav, vil minoritetssøkerne hevde seg bedre. Det viser at det er lys i tunellen, for det betyr at i et kompetansesamfunn, hvor vi setter større krav til formell utdanning og bakgrunn, vil innvandrerbefolkningen – når de har knekket koden, kommet seg inn i for denne byens vedkommende en av Europas beste skoler – vil de altså stå bedre på arbeidsmarkedet i en konkurransesituasjon. Det er òg andre sider hvor forskerne ikke impliserer noen moralsk uvilje hos arbeidsgiverne, men at de på aggregert nivå har falt tilbake på grovsorteringer. Særlig gjelder det når man får mange søknader. Da er det større tendens til summarisk behandling. Man har altså en tendens til å falle ned på magesfølelsen, særlig i kombinasjon med at det er uklare kriterier.

Når det gjelder hva vi skal gjøre videre, tror jeg vi skal minne hverandre om at vi på papiret har et ganske godt lovverk. Vi har arbeidsmiljøloven § 13-1, som er helt klar og konsis når det gjelder antidiskriminering. Den har òg tatt inn en direkte henvisning til diskrimineringsloven. Der det skorter, er på hvilke holdninger man har overfor en sektor som staten ikke styrer direkte. Der tror jeg at tiden arbeider for en holdningsendring, som man allerede har gjort et godt arbeid for å endre. Jeg tror det blir en konkurransefordel for bedriftsledere som ikke lar seg avlede av eksotiske etternavn, men som nettopp ser den verdien som ligger i å innkalle alle søkere ut fra deres meritter og ikke ut fra stavemåten av etternavnet.

Da vil jeg komme tilbake til det jeg mener skulle være en liten påminning og advarsel til interpellanten. I sin fremstilling av problemstillingen kom han til å nevne rasismeuttrykket. Selvfølgelig er det noen som forsvarer det uttrykket blant tusenvis av arbeidsgivere, vi kan finne representanter for dette overalt. Men det er det ikke grunnlag for i rapporten til å hevde. Det er ikke et problem knyttet til slike holdninger, men til vanetenkning.

**Akhtar Chaudhry (SV) [15:31:56]:** La meg først takke for en god debatt – gode ord og godt engasjement.

La meg først ta det med utenlandske navn. Mitt navn kom til Norge i 1968. Jeg har vært her i mer enn 40 år. Jeg har en datter som nå er 28 år, som har gått gjennom barnehagen, skolen og alt mulig. Er hennes navn fortsatt fremmedartet? Skal hun betale prisen for det?

Så gjelder det rasisme eller ikke-rasisme. Søknaden ble sendt med presis samme språk, presis samme kvalifikasjoner, presis samme arbeidserfaring. Likevel ble Korsberg foretrukket og Chaudhry ikke – 25 pst. mindre muligheter.

Trond Helleland hadde et poeng angående et avgrenset område. Nettopp det er poenget: Når arbeidsgiveren har noen å velge mellom, velger han Trond Helleland framfor Akhtar Chaudhry. Men når han ikke har noen å velge mellom oppe i nord, velger han Akhtar Chaudhry. Det må vi huske og ta med oss.

Det var litt interessant å høre på representanten Solveig Horne fra Fremskrittspartiet. Det er en representant og et parti som ikke har tillit til dialog, diskusjon, debatt og samtale når det gjelder integrasjon. Da holder det ikke med dialog lenger – vi skal komme med konkrete tiltak hver gang. Men når man kommer til en konkret sak, hadde representanten ikke et eneste forslag, ikke et eneste tiltak. Det eneste tiltaket som ble framlagt, harselerer hun over. Jeg mener det er viktig at Fremskrittspartiet tar det med seg og kommer med konkrete tiltak til debatten.

I dag leste jeg Fremskrittspartiets partileders uttalelse. Hun sa at de nok skal klare å provosere venstresiden på Fremskrittspartiets landsmøte. Dette er det eneste de klarer, vil og har som mål: å provosere venstresiden. Jeg hadde ønsket at de hadde noen positive løsninger på de utfordringene som dette samfunnet sliter med. Kom med positive mål!

Så til statsråden: Jeg har veldig tillit til både statsråden og regjeringen når det gjelder at det skal gjøres – og det gjøres – en fantastisk jobb.

Vi bruker fire år på å utdanne en kokk. Men vi bruker ikke fire timer på å fortelle henne hvordan hun skal sette opp en søknad, hvordan hun skal sette opp en cv, hvordan hun skal forberede seg på intervjuer, og hvordan hun faktisk skal forberedes på å gå inn i arbeidsmarkedet. Jeg håper at regjeringen tar det med seg.

Så gjelder det et veldig konkret tiltak, som allerede er i gang, nemlig arbeidsgiverens aktivitets- og rapporteringsplikt. Forskerne forteller at arbeidsgiverne ikke er klar over dette. Det er veldig mange arbeidsgivere som ikke er klar over dette. De vet iallfall ikke hvordan de skal følge det, realisere det og materialisere det. Da er det viktig at de får den hjelpen det er behov for, for å realisere dette.

Dag Terje Andersen hadde her gjeninntatt presidentplassen.

**Presidenten:** Siste taler i debatten er statsråd Inga Marte Thorkildsen, som presidenten forutsetter allerede er ønsket velkommen til samarbeid med Stortinget på behørig måte.

**Statsråd Inga Marte Thorkildsen [15:35:13]:** Tusen takk for det!

Jeg vil starte med å takke for ros og tillit fra Stortinget. Jeg kan også forsikre om at det departementet jeg er satt til å bestyre, har lang og bred erfaring med ulike diskrimineringsformer og med arbeidet med å fremme likestilling i alle dens former. Departementet har også et sterkt engasjement for at det skal gjøres. Så her er det mange som skal bidra i arbeidet framover.

Jeg vil også takke for gode innlegg – også for flere tankevekkende innlegg. Aller først til dette som dreier seg om at ting er i forandring, i endring, i Norge. Det er helt riktig. Det er det. Det er også riktig, som representanten Helleland sa, at ofte når vi snakker om barna og de unge, har de en helt annen holdning til dette. De er mer fargeblinde, kanskje også navneblinde – rent bortsett fra dette med vanskelige navn og staving, den diskusjonen får vi ta med lærerne – enn det voksgenerasjonen er. Samtidig syns jeg det er viktig å understreke at sjøl om ting er i endring, er det mange som opplever situasjonen helt annerledes her og nå. Fra diskusjonen om likestilling mellom kvinner og menn og diskriminering av kvinner har vi ofte hørt: Ting forandrer seg, bare vær litt tålmodig, så kommer vi dit til slutt. Hege Skjeie, som er Norges første kvinnelige professor i statsvitenskap, og som har ledet det såkalte Skjeie-utvalget om likestilling, har nettopp advart mot å tenke på det nærmest som en reise, hvor vi kommer i mål bare vi er litt tålmodige. Vi kan ikke være tålmodige på dette området. Det syns jeg er viktig å understreke.

Representanten Lise Christoffersen var inne på at vi trenger konkrete virkemidler. Det har vi også. Jeg syns det er bra at representanten er utålmodig når det gjelder bruken av et veldig konkret virkemiddel, nemlig moderat kvotering. Vi veit fra likestillingsdebatten og kvinnekampen at det er et virkemiddel som fungerer. Det handler ikke om at kvotering er et mål i seg sjøl eller om diskriminering. Det handler om å fjerne barrierer, fjerne den diskrimineringen som faktisk foregår, slik at man ser kvalifikasjonene, og at kvinner eller minoritetene er kompetente. Jeg har også fått gode eksempler på kommuner som har lyktes, og det er bra.

Til representanten Helleland: Når det gjelder anonyme jobbsøknader, er det en del innvendinger mot det. Blant annet er det umulig å bruke moderat kvotering som virkemiddel hvis man ikke vet hvem som søker. Det er også en del andre ulemper knyttet til dette, også når det gjelder offentlighetsloven. Men jeg respekterer at det er et virkemiddel som man kan ta i bruk.

Jeg har også merket meg representantene Mari Lund Arnem og Akhtar Chaudhrys anbefalinger om å se på dette med å lære å søke jobber. Det skal jeg ta opp med kunnskapsministeren.

Til representanten Torve: Mennesker med funksjonsnedsettelse er mennesker som vi har et viktig ansvar for i departementet. Vi skal komme tilbake til hvordan vi kan utvide og bedre vernet når det gjelder dem.

**Presidenten:** Dermed er debatten i sak nr. 5 avsluttet.

Sak nr. 6 [15:38:20]

*Interpellasjon fra representanten Øyvind Håbrekke til barne-, likestillings- og inkluderingsministeren:*

*«Stadig flere norske borgere velger å benytte surrogatmødre i utlandet. Dette reiser en rekke etiske og juridiske spørsmål rundt barnets og surrogatmorens situasjon. Det er også en betydelig utfordring for vårt menneskesyn og synet på barn. Det er bred politisk enighet om at surrogati ikke bør tillates i Norge, og at det heller ikke skal legges til rette for å hente surrogatbarn fra utlandet. Likevel benytter norske borgere seg av surrogatmødre i andre land. Ulike enkeltsaker reiser spørsmål rundt regelverk og praksis på flere områder.*

*Hvordan mener statsråden at vi kan ivareta barnets rettigheter og barnets unike egenverdi, og hvordan kan norske myndigheter best mulig forebygge at norske statsborgere benytter seg av surrogati?»*

**Øyvind Håbrekke (KrF) [15:39:30]:** Erkjennelsen av hvert menneske som et unikt individ med et uendelig menneskeverd er grunnleggende for vårt samfunn – og dermed også prinsippet om at hvert menneske er et mål i seg selv og ikke skal reduseres til et middel for andre.

Til alle tider har mennesker på ulike måter utnyttet andre, enten det har vært urimelige og helseskadelige arbeidsforhold, føydalisme, leilendingsforhold, slaveri eller dagens virkelighet rett utenfor døra, med prostitusjon og trafficking, er det to viktige kjennetegn ved mange av disse forholdene: For det første har de som har tatt seg til rette overfor andre, ofte påberopt seg en form for frivillighet hos ofrene og underslått at den såkalte frivilligheten har funnet sted i et ubalansert maktforhold som la press på offeret. Det andre kjennetegnet er at det svært ofte er kvinners og barns interesser som har blitt undertrykt.

Som samfunn har vi derfor på mange områder laget lover for å stoppe utnyttelse, fordi vi har sett at vi har et ansvar for å forhindre at mennesker, ofte ved en form for frivillighet, lar seg utnytte av andre – der maktbalansen er skjev og belastningen er urimelig for den enkelte. Vi har nasjonale og internasjonale lover og konvensjoner om arbeidsvilkår, menneskehandel og menneskerettighetene som skal tjene det samme formålet. Dette er et viktig bakteppe å ha med seg når vi diskuterer spørsmålet om surrogati. Det er på tide med en diskusjon om dette temaet også i Stortinget.

Jeg er veldig glad for at det synes å være bred politisk enighet om å verne om barns og kvinners integritet ved ikke å tillate surrogati i Norge.

Under en nylig reise til USA møtte familie- og kulturkomiteen ett av de selskapene som driver med surrogati i California, «The Surrogacy SOURCE». Selv om selskapet ikke tillater økonomisk vanskeligstilte å bli surrogatmødre, har mange middel- og arbeiderklassefamilier i USA en stor utfordring i å sikre trygghet for hele familien med tilstrekkelige helseforsikringer og råd til utdanning for sine barn. Også fra et rikt velferdsland som Norge kjenner vi problemene med relativ fattigdom.

Å betale kvinner for å gjennomføre svangerskap på an-

dres vegne blir aldri riktig. Å tillate å kjøpe seg tilgang til kvinners kropp blir aldri god likestillings- og kvinnepolitikk.

I USA ble lønnen til surrogatmødrene benevnt som «compensation». Men hva er kompensasjon for en ni måneders graviditet? Spørsmålet illustrerer også at det såkalte skillet mellom kommersiell og ikke-kommersiell surrogati er et svært uklart skille.

Surrogati handler om menneskeverd og om kvinners rettigheter. Den andre svake parten her er barnet. Det er rimelig klart at ideen om surrogati og surrogatindustrien ikke ble oppfunnet for barnets skyld, den ble skapt av de voksnes interesse. Vi må spørre oss selv: I hvilken grad vil det influere på vår kulturs syn på unger om vi får en utvikling der unger kan bestilles gjennom denne typen tjenester? Eller – som det heter i Helsedirektoratets evaluering av bioteknologiloven:

«Et sentralt argument mot surrogati, er at det legges til rette for at barn og kvinner blir produkt eller handelsvare. Å tillate surrogati vil derfor devaluere og tingliggjøre reproduksjonen og barna som blir til ved denne metoden.»

Unger er også folk, sa vår nye statsråd på Slottsplassen. Det var godt sagt. Hvis unger oppfattes mer som en selvfølge, endres også vår oppfatning av det vellykkede og av avvik fra det vi opplever som mest normalt. Det ble tydelig illustrert da komiteen fikk innblikk i den amerikanske praksisen.

Barne-, likestillings- og inkluderingsdepartementet er i gang med en bredere utredning knyttet til surrogati og eventuelle nye lovbestemmelser rundt dette. Jeg håper statsråden kan si noe mer rundt dette, og jeg håper hun kan bekrefte at denne utredningen ikke foregår i et politisk tomrom, men at man har en klar plattform som bygger på et klart syn på ungers interesse og egenverdi, på et entydig morsbegrep og på et klart standpunkt mot utnyttelse av kvinner og kvinners kropp.

Det er ut fra en del av bidragene i den debatten som har gått så langt, behov for å minne om hva surrogati og lovreguleringene omkring dette egentlig går ut på. Det er grunn til å minne om at norsk lov i liten grad regulerer hvordan voksne mennesker lager barn med andre. Det surrogati handler om, er overføring av foreldreskap. Dersom et norsk par benytter en surrogatmor, er det altså ikke forbudt for mannen å lage barn med en annen kvinne. Det blir surrogati når foreldreskapet overføres fra mor til mannens ektefelle eller partner. Med andre ord: Det er nettopp det debatten her hjemme handler om. Det er med andre ord ikke mulig å trekke et skarpt skille mellom på den ene siden debatten for eller imot surrogati og på den andre siden debatten om hvordan vi behandler spørsmål om juridisk foreldreskap for barn i Norge som er født av en surrogatmor.

Norsk lov forhindrer surrogati ved bioteknologilovens forbud mot eggdonasjon og ved at barnelovens bestemmelse om at avtalen om å bære fram et barn for en annen kvinne ikke er bindende. Videre slår barneloven fast at den som føder barnet, er barnets mor.

Regjeringen gikk sommeren 2010 ut med en fraråding

til norske borgere om å benytte seg av surrogati i utlandet. Det var et klokt råd – ikke minst på grunn av alle de juridiske og praktiske utfordringene som mange av disse foreldrene, og ikke minst barna, ofte blir stilt overfor.

Det er ikke alle uttalelser fra en statsråd eller alle pressemeldinger som oppfattes av hele folket på en gang. Jeg tillater meg å være en smule forundret over at departementet ved mange anledninger i tiden etter dette har lagt ut pressemeldinger om nettopp den aktuelle problemstillingen, nemlig norske borgere som benytter surrogati i utlandet, uten å referere dette rådet.

Det er ønskelig at statsråden bekrefter at frarådingen står ved lag, og at departementet ønsker å bruke alle naturlige kanaler for å gjøre dette kjent. Det er et faktum vi må forholde oss til, at de barna som allerede er født av surrogatmor i utlandet, er her og fortjener trygghet rundt sin situasjon. Det er, som alle som har fulgt denne debatten kjenner til, en utfordring.

Vårt lovverk er, som jeg har nevnt, byttet ut med andre prinsipper. Det er prinsipper vi ønsker å verne om. Det er også verdt å understreke at det er forhandlet fram internasjonale avtaler, som omhandler overføring av foreldreskap over landegrensen. Haag-konvensjonen om adopsjon er sentral i så måte. Hovedformålet med denne konvensjonen er å forhindre kidnapping av og handel med barn. Det er viktig at vi tar vare på disse prinsippene i de lovverkene vi har.

Jeg vil gi honnør til regjeringen, som innenfor ramme av vårt lovverk og internasjonale forpliktelser har forsøkt å finne løsninger for disse barna, der det er mulig. Det er viktig å holde fast ved de grunnleggende prinsippene i barneloven og i internasjonale avtaler når man gjør sånne midlertidige tilpasninger som departementet har lagt opp til. Selv om vi nok har litt ulikt syn på bl.a. fastsetting av farskap og kanskje ikke ville ha valgt akkurat de samme løsningene, virker det som om departementet har bestrebet seg på å lykkes med nettopp det. Like viktig er det at man har gjennomtenkte valg, slik at man nå er forberedt på kravene om at midlertidige regler skal bli permanente. Her må man tenke mer enn et skritt fram.

Endelig er også dette ikke bare et spørsmål om kvinner og barns interesser. Det er i høyeste grad også et spørsmål om forholdet mellom nettopp kvinnen og barnet – det er et spørsmål om foreldreskap og i særlig grad om morskap. Ethvert barns trygghet hviler på dette enkle forholdet, at voksne tar ansvar. Foreldreskap er en hjørnestein i et trygt samfunn – grunnlaget for det som gjør oss til et fellesskap. Lovverket om foreldreskap er noe av det viktigste vi som politikere kan befatte oss med.

Surrogati setter disse spørsmålene på spissen. Surrogati vil ofte kunne føre til tre ulike morsroller. Det kan være rollen som biologisk mor, som er den som føder, den genetiske, som er eggdonor, og den sosiale moren. Ønsker vi å legge sånne rammer for barns forståelse av egen opprinnelse og identitet? Nei, det tror jeg ikke vi gjør. Mor – hva er det, og hvem er det? Vi kan som lovgivere velge om dette begrepet skal være entydig eller ikke. Svaret bør være et ja til å trygge de nærmeste relasjonene mellom mennesker. Ingen kvinner bør oppmuntres til, bes om eller betales for

å nullstille sin tilknytning til et lite barn som vokser fram i egen livmor. Ingen kvinner bør oppmuntres til, bes om eller betales for å nullstille den intuitive følelsen av det altoverskyggende ansvar det er å verne om eget barn. Det vil være et sykdomstegn for et samfunn og for fellesskapstanken, hvis man lager lover som setter dette i system.

**Statsråd Inga Marte Thorkildsen [15:50:01]:** Jeg vil starte med å takke interpellanten for muligheten til å ta en relativt vanskelig diskusjon inn i denne stortingssalen, men hvor jeg får anledning til å slå noen ting fast. Det skal jeg komme tilbake til.

Det som kalles for surrogatiarrangementer mellom borgere fra ulike land, er en global virksomhet og har økt formidabelt de seinere åra. Dette har mange konsekvenser. Ulik nasjonal regulering og tilnærming til internasjonal surrogati har ført til at barn fødes uten at de får juridiske foreldre og statsborgerskap. Noen barn strander i fødselslandet, med eller uten sine nærmeste omsorgspersoner.

Det er flere sårbare parter i internasjonale surrogatiarrangementer. Surrogatmødrene kommer ofte fra fattige land og vanskelige kår. Barna og omsorgspersonene, som så sterkt ønsker seg barn, er også sårbare. Surrogatmødrene, barna og omsorgspersonene kan lett utnyttes av en voksende og sterkt kommersiell infertilitetsindustri. Risiko for menneskehandel og trafficking er også stor. Dette tilsier at det er behov for internasjonale løsninger på de problemene vi står overfor, når det gjelder både menneskerettigheter og regulering av såkalt internasjonal privatrett. Jeg kommer tilbake til dette også.

Departementet har de seinere åra arbeidet med spørsmål knyttet til etablering av foreldreskap i saker med tilknytning til Norge, der barnet er født av en surrogatmor i utlandet. Sjøl om eggdonasjon, som er en forutsetning for surrogati, ikke er tillatt i Norge, er Norge forpliktet bl.a. etter FNs barnekonvensjon til å vurdere hensynet til barna og ivareta barns rettigheter på best mulig måte. Barne- og likestillingsdepartementet har i samarbeid med andre departementer utarbeidet brev til etatene – Bufetat, Nav og skatteetaten – om hvordan barneloven og adopsjonsloven skal anvendes i saker om surrogati.

Noen barn født av surrogatmor i utlandet kan imidlertid ikke sikres juridiske foreldre etter gjeldende regelverk. Jeg ønsker at disse barna, som er født av surrogatmor i utlandet, og som allerede er i Norge, skal sikres bedre, og har derfor foreslått en midlertidig forskrift. Denne forskriften innebærer at utenlandske dommer og administrative avgjørelser om farskap vil bli anerkjent og lagt til grunn som gyldige i Norge. Forskriften har vært på høring, og jeg tar sikte på at den trer i kraft så snart som mulig. Før påske sendte vi videre ut på høring et utkast til en midlertidig lov om etablering av foreldreskap for barn i Norge født av surrogatmor i utlandet, som vil fange opp ytterligere tilfeller. Loven vil gi adgang til å etablere foreldreskap for fars ektefelle eller partner etter at far er død, eller etter skilsmisse eller samlivsbrudd.

Representanten Håbrekke stiller spørsmål om hvordan norske myndigheter best mulig kan forebygge at norske statsborgere benytter seg av surrogati.



I en rapport fra en tverrdepartemental arbeidsgruppe i 2010 om håndtering av surrogatisaker, som ligger på departementets hjemmeside, anbefales det at det utarbeides informasjon fra offentlige instanser der avtaler om surrogati frarådes. Anbefalingen er fulgt opp ved at det er lagt ut informasjon på departementets hjemmeside om norsk regelverk for eggdonasjon/surrogati og om etablering av foreldreskap for barn født av surrogatmor i utlandet. Veiledning om regelverket vil etter mitt syn kunne forebygge bruk av surrogati.

Jeg gjør oppmerksom på at norske utenriksstasjoner ikke veileder om muligheter for bruk av surrogati i utlandet, ei heller om regelverket i andre land. På hjemmesida til et utvalg norske utenriksstasjoner der surrogati er en aktuell problemstilling, frarådes norske borgere å inngå og gjennomføre avtaler med surrogatmødre i utlandet. Det er også sendt informasjon fra norske myndigheter om norsk lovgivning til et utvalg utenlandske infertilitetsklinikker. Jeg har merket meg at representanten Håbrekke mener at vi oftere bør referere til dette rådet. Det skal jeg ta med meg videre.

Begrunnelsen for å benytte surrogatmor i utlandet er mangfoldig. I noen land er surrogati uregulert, og i noen svært få land/delstater er kommersiell surrogati tillatt og regulert. Mange land har erfart at barn som følge av internasjonal surrogati blir uten juridiske foreldre, uten – eller med haltende – statsborgerskap og strander i fødselslandet.

Surrogati benyttes globalt, og saker som oppstår som følge av dette, er dermed transnasjonale. Haag-konferansen for internasjonal privatrett utreder internasjonal surrogati. Sekretariatet har nylig avgitt en foreløpig rapport, der det understrekes at «this global phenomenon may ultimately demand a global solution», jf. nettsiden hcch.net. Haag-konferansen peker på at det er vanskelig, om ikke umulig, å se for seg at hver enkelt stat alene kan løse de transnasjonale problemene som oppstår som følge av surrogati. Den endelige rapporten fra Haag-konferansen, med anbefalinger om mulige løsninger, vil foreligge i april 2013, altså om ett år.

Jeg viser for øvrig til det brevet som ble sendt fra departementet 26. januar 2011, der bioteknologiloven er omtalt, jf. Dokument 8:41 S for 2011–2012. Bioteknologiloven er, som kjent, under evaluering i Helse- og omsorgsdepartementet. I den forbindelse vil spørsmålet om å tillate eggdonasjon, som er en forutsetning for surrogati, bli vurdert. Vi er for øvrig i gang med en breiere utredning av spørsmål knyttet til surrogati og eventuelle nye lovbestemmelser om dette. Dette er bl.a. en oppfølging av Farskapslovutvalgets NOU 2009:5, som har vært på høring.

Mediedebatten de siste åra har vært kraftfull, med sterke ytringer for og imot surrogati. Jeg har stor forståelse for at enkelte har følt seg usikre – og til og med lurt – når det gjelder hvilket regelverk som gjelder i Norge for barn født av surrogatmor i utlandet, og at det har ført til frustrasjon og sinne hos dem som har fått sitt høyeste ønske oppfylt, nemlig å bli foreldre.

Barna våre er noe av det mest dyrebare vi har, og de aller fleste foreldre vil det beste for sine barn. Det er derfor etter mitt syn viktig at alle barn på en enkel måte får

anledning til å få etablert juridisk foreldreskap etter norsk rett til en eller begge av sine omsorgspersoner, dvs. sosiale foreldre.

Barn har ingen innflytelse på omstendighetene rundt sin tilblivelse. Hensynet til barnets beste og barns særlige behov for trygghet og stabilitet må tillegges betydelig vekt. Dette har departementet lagt vekt på i arbeidet med midlertidig forskrift og midlertidig lov etter barneloven. Også når det gjelder framtidig lovverk, vil det være et viktig hensyn nettopp å sikre barna.

Spørsmålet om hvem som er barnets far eller mor, er avgjørende i en rekke rettslige sammenhenger. Det å få avklart hvem som er juridiske foreldre til barnet, vil også hindre uklarheter og tvister om dette seinere i livet, f.eks. ved samlivsbrudd eller dødsfall. Det er i tråd med bestemmelsene i barneloven og FNs konvensjon av 20. november 1989 om barns rettigheter, den såkalte barnekonvensjonen, at det offentlige bidrar til at barn bosatt i Norge sikres juridisk far og mor, der dette er mulig.

Barn har alltid blitt til – og vil i økende grad, på grunn av teknologi og globalisering, bli til – på de merkeligste måter. Uansett er det viktig for meg som barneminister å understreke barnas verdi, og at det heldigvis er sånn at de fleste barn, i hvert fall i vår del av verden, er sterkt ønsket. Jeg vil også si at sjøl om man er mot surrogati – og de fleste av oss er nok kritiske til surrogati som sådant – må vi huske på at disse barna blir født, og at de får med seg debatten om surrogati. Det er mange sårbare parter her – som jeg innledet med – og det er viktig for meg å få sagt at sjøl om vi er kritiske til bruk av surrogati, er vi ikke kritiske til de barna som er blitt født.

**Øyvind Håbrekke (KrF) [15:59:57]:** Jeg takker statsråden for svaret.

Jeg vil også ønske statsråden velkommen til Stortinget i sin nye stilling som statsråd og ser fram til dialog og samarbeid i den forbindelse.

Jeg synes statsråden har mange viktige og gode refleksjoner omkring barnets status og situasjon i de ulike situasjonene som oppstår knyttet til surrogati, og hvordan unger blir til i en moderne verden med ulike teknologiske muligheter. Jeg er også glad for at statsråden er opptatt av å sikre unger trygghet og juridisk trygghet når det er nødvendig å ta grep for å få til det.

Jeg er også glad for at statsråden sier at hun bekrefter at frarådingen som kom sommeren 2010, står ved lag og praktiseres gjennom at den er lagt ut på hjemmesidene til utenriksstasjonene. Det er et svært viktig råd, fordi det nettopp er en oppsummering ut fra alle de utfordringene vi har sett over lang tid.

Samtidig hadde jeg nok ønsket at statsråden ikke bare hadde reflektert omkring konsekvensene av surrogatindustrien og surrogattjenestene rundt omkring i verden. Når det er en internasjonal utfordring, er det nettopp summen av hvordan vi som ulike land i verden håndterer utfordringen, som legger premissene for i hvilken grad unger blir født på måter som vi er kritiske til, som statsråden uttrykte det. Jeg hadde ønsket meg en tydeligere presisering av hva slags verdimeisig plattform man bygger denne gjennom-

gangen på. Ønsker vi å redusere problemene og omfanget av surrogatindustrien? Ønsker vi aktivt å bidra til å hindre at det skjer, nettopp ut fra hensynet til kvinners integritet og ungers unike egenverdi?

Jeg har lyst til å sitere forhenværende statsråd Audun Lysbakken, som sa følgende til Klassekampen i juni 2010:

«Jeg vil sterkt advare norske borgere mot å reise utenlands for å få barn på denne måten. Surrogati er forbudt i Norge, og norske myndigheter kan ikke garantere at det i framtida blir mulig å omgå dette ved å reise til andre land».

Jeg håper statsråden kan bekrefte at hun står på den samme politikken og de samme klare signalene som har kommet fra regjeringen tidligere.

**Statsråd Inga Marte Thorkildsen [16:03:13]:** Representanten Håbrekke spør hva slags verdimelessig plattform som er regjeringas og mitt utgangspunkt. Vår verdimelessige plattform er hensynet til barnas beste. Det mener jeg må være avgjørende i disse sakene. Sjøl om vi er kritiske til og til og med mot surrogati, må vi sørge for at de barna som blir født på denne måten, får en trygghet. Jeg mener det blir feil å bekjempe surrogati ved å underminere tryggheten til de barna som allerede er født og er i Norge. Så må vi jobbe internasjonalt for å få gode regimer for å få effektive virkemidler mot bruk av surrogati. Spesielt viktig er det kanskje i land som er preget av mye fattigdom, og hvor regelverket og myndighetsutøvelsen ikke er like god som det vi er vant til.

Men det er maktpåliggende for meg å jobbe for at de barna som er i Norge, som er født på den måten, skal få en trygghet, og at de ikke må leve for lenge i en usikkerhet rundt sin situasjon og sin juridiske status.

Så får vi diskutere hvordan vi skal forholde oss når vi skal jobbe med det permanenteste lovverket. Som jeg sa i mitt hovedinnlegg, er det sånn at vi nå snart får en midlertidig forskrift, som forhåpentligvis trer i kraft medio mai, og så får vi en midlertidig lov. Da blir det viktig at de borgerne som er i en situasjon som denne loven adresserer, at de også gjør sitt for å bidra.

Det er klart at det er ikke helt lett, heller, å henge med i den medisinske og teknologiske utviklinga og i reisemønsteret til norske borgere. Det betyr at det ofte vil ta noe tid før vi klarer å møte de utfordringene som oppstår, fordi dette er så komplisert, og ofte kan det være vanskelig å få klarhet i de faktiske forholdene. Det vi ikke ønsker å bidra til, er f.eks. at barn blir utsatt for tingliggjøring, eller at mødre blir utsatt for handel eller utilbørlig press. Samtidig må vi sikre at vi gjør vårt for at de barna som er her, får en trygghet. Det er ofte vanskelig å balansere, men debatten må i hvert fall føres på den måten at ikke de barna som blir født, opplever at de er mindre verdt.

**Gunn Karin Gjul (A) [16:06:37]:** Jeg er glad for at vi får lov til å diskutere en så pass viktig sak som surrogati er, ikke minst ut fra at det faktisk dreier seg om kanskje de mest fundamentale spørsmålene knyttet til foreldre og barn.

Jeg opplever egentlig at den debatten vi har her i Norge

akkurat nå, dreier seg om to spørsmål: Det ene spørsmålet er hvordan vi prinsipielt mener lovverket i Norge skal utformes i årene framover – om vi er for eller imot surrogati. Det andre er hvordan det norske samfunnet tar vare på de ungene som allerede er født gjennom surrogati i utlandet.

Jeg har lyst til å berøre det temaet som jeg nevnte nå sist, først. Vi vet at det er flere hundre unger, ja kanskje opp mot 800–900 som er født ved surrogati i utlandet. Vi vet også at det blir født stadig flere, og vi vet at disse barna blir født innenfor alle typer familieformer. Det er enslige – både menn og kvinner – det er heterofile familier, og det er homofile familier.

Fram til sommeren 2010 tror jeg vi ærlig må innrømme at vi hadde et ganske uklart regelverk, og vi hadde en uklar praksis for hvordan vi skulle håndtere disse tilfellene. Mange av disse familiene som nå har fått brev fra Folkeregisteret om at foreldreskapet kan bli slettet, har overhodet ikke tøynd regelverket. De har hele tida spilt med åpne kort, og fått veiledning og råd om hvordan de skulle gå fram. Det gjelder ikke minst de familiene som har barn som er litt større, og som ble født før 1. juli 2010. For dem oppleves det brutalt når de i ettertid får en uskyldig vinduskonvolutt hvor de med byråkratiske formuleringer blir fortalt at de ikke er foreldre til sine barn, eller at foreldreskapet kan bli slettet. Mest brutalt er det for de to familiene som fikk det brevet i fjor sommer om at foreldreskapet faktisk var slettet. Det er egentlig ikke så veldig vanskelig å forestille seg hvilken følelsemessig påkjenning disse familiene har vært i de siste ni månedene. Jeg må si at jeg derfor har et behov for å be disse ungene og disse familiene om unnskyldning for det byråkratiske rotet vi har utsatt dem for – vi burde tatt ting i en annen rekkefølge enn det vi har gjort.

Sjøl om noen misliker måten ungene har blitt til på, har vi en plikt til å gi disse barna samme trygghet og samme rettigheter som alle andre barn i Norge har. Det gjør vi ved å gi ungene juridisk tilknytning til sine foreldre – enten direkte eller via stebarnsadsopsjon. Det er altså nå utformet en midlertidig forskrift, som statsråden forteller oss vil tre i kraft ganske raskt. I tillegg er det sendt ut et forslag til en midlertidig lov som vil fange opp de tilfellene som ikke kan tas med i forskriften. Jeg mener det er viktig at disse regelendringene kommer på plass raskt. Familiene som i fjor fikk brevene, føler en stor utrygghet overfor norske myndigheter. Først når sakene deres er rettet opp, vil de igjen føle den stabiliteten og tryggheten som enhver familie i Norge bør ha.

Så til de prinsipielle spørsmålene rundt surrogati. Jeg tror vi først må si at vi må anerkjenne at stort sett alle voksne har et ønske om å få barn, og at det ikke er noe galt i seg sjøl. Jeg vil overhodet ikke være med og moralisere over dem som gjør ganske mye for å få de ungene, enten det er gjennom klinikker i Norge, på St. Olavs Hospital eller på Ullevål de får hjelp til å få barn. Heller ikke vil jeg være med og moralisere over dem som velger surrogati. Men det betyr ikke at vi skal la være å sette grenser for hva vi tillater og ikke. I dag er jo surrogati forbudt i Norge, men vi utfordres daglig av de bestemmelsene, nettopp ved at vi ser at mange omgår re-

gelverket. Jeg ser for meg at vi har tre måter å løse det på.

Den ene måten er å sette klare, tydelige grenser for surrogati og stenge igjen alle de juridiske smutthullene. Men vi må stille oss spørsmålet: Vil norske borgere av den grunn la være å gjøre det?

Så kan vi selvfølgelig åpne for surrogati i Norge. Representanten Håbrekke har jo skissert mange av de betenkelighetene vi har der.

Det tredje alternativet vi har, er å ha det sånn som det er i dag, at vi sier nei i Norge og aksepterer at det skjer i utlandet.

Ingen av de tre løsningene synes jeg er gode, og jeg er egentlig enig i det statsråden sier, at vi har behov for å få et internasjonalt regelverk på plass som kan regulere det, sånn at vi slipper at folk reiser til utlandet og omgår det regelverket vi har.

**Solveig Horne (FrP) [16:11:52]:** Det er ikke noen enkel sak interpellanten har tatt opp i dag, og det skal det kanskje ikke være heller. Det er vanskelig å vite hvor man skal begynne – om man skal komme med forslag til hvordan dette kan gjøres enklere, eller om vi skal ta en generell debatt.

Jeg har lyst til å starte med det som statsråden også var inne på, at uansett hva vi politikere vedtar og diskuterer i denne salen, kommer barn til å bli laget i Norge, på forskjellige måter, enten vi liker det eller ikke. Det som statsråden var inne på i slutten av sitt innlegg, var at selv om vi er imot eller er kritiske til surrogati, så er vi ikke imot eller kritiske til de barna som blir født. Undertegnede representerer et parti, Fremskrittspartiet, som hele veien har sagt at vi er imot surrogati. Vi ønsker ikke surrogati, og vi ønsker ikke at det skal bli lovlig i Norge, heller. Det kommer jeg til å forholde meg til og stå bak helt til det blir gjort en endring, og det kan jeg ikke se kommer til å bli gjort i nærmeste framtid.

Likevel vet vi at det er personer som reiser til utlandet og benytter seg av surrogati. Selv om vi mener at det ikke er en menneskerett å få barn, vet vi at det å få barn er et sterkt ønske for veldig mange, og da blir det mange ganger feil av oss politikere å stå og moralisere over måten det blir gjort på. Men vi kan mene det, og Fremskrittspartiet ønsker ikke å åpne opp for at det skal bli lovlig med surrogati. Vi ser likevel at surrogati blir brukt. Da er, som flere har vært inne på, det viktigste å få en trygghet for de barna som er kommet til landet, og å få på plass internasjonale avtaler og lover, slik at vi får bukt med den utviklingen vi har sett i India, der det nå er flere «fabrikker» som nesten driver med menneskehandel av barn.

Det som også er et dilemma her, er hele tankegangen. Mange av de landene som godkjenner surrogati, har en helt annen tilnærming til og tankegang når det gjelder dette, enn det vi norske politikere har. Det viser helt klart den seansen som familiekomiteen hadde da vi var i USA og hadde et møte med en surrogatforening. Det var nesten sånn at man var på to vidt forskjellige planeter når det gjaldt hva slags tilnærming man hadde til dette. I norsk lovverk sier vi at den som føder barnet, er biologisk mor.

Interpellanten var inne på at det barnet som blir født, på en måte har tre mødre. Den biologiske moren som føder barnet, blir i utlandet ikke regnet som mor, det er det den som har gitt de biologiske eggene, som blir. Mens man i Norge sier at det er den som føder barnet, som er mor, er det ifølge andre lands lovverk den som mottar barnet, eller som har biologisk tilknytning til det, som er mor. Så det er en problemstilling.

Jeg hadde en personlig opplevelse i et møte der vi diskuterte surrogati på helt generelt grunnlag, der en person som deltok, plutselig sa at ja, jeg har benyttet meg av surrogati på grunn av at jeg har vært igjennom så sterke kreftbehandlinger at jeg ikke kunne få flere barn. Hun brukte sine biologiske egg og sin manns sperma, og fikk søsteren sin til å bære dette barnet fram. Det var for henne en helt naturlig ting å gjøre.

Da min søster – nå begynner vi å bli litt personlige her – spurte om jeg hadde kunnet gjøre dette for henne, må jeg si at jeg som person ville kommet opp i et dilemma med tanke på hva jeg hadde svart. Men dette var litt utenom det jeg skulle si. Samtidig viser dette bare hvor vanskelig temaet «surrogati» er. Derfor, som jeg også sa, er det viktig at vi sikrer de barna som blir en del av dette.

Jeg tror det er viktig at vi er flinke til å opplyse norske innbyggere som reiser til disse landene, om at dette ikke er akseptert, at det er ulovlig med surrogati, og hvilke utfordringer de støter på når de gjør dette likevel, og når de står overfor dilemmaet om de skal gjøre det. Vi kan jo ikke begynne med å si at det er straffbart. Da er det viktig at de er opplyst om at de får en stor utfordring når de kommer til Norge med sitt barn, som blir utsatt for en stor belastning.

Så igjen: Dette er en vanskelig debatt og et etisk dilemma, som vi kommer til å diskutere flere ganger.

**Christina Nilsson Ramsøy (Sp) [16:17:13]:** Det er viktig i disse debattene å ha med seg at de problemstillingene som vi står overfor, og det som kommer fram i interpellasjonen fra Håbrekke, er et tydelig uttrykk for at teknologien gir oss mange muligheter, men også veldig mange utfordringer, og skaper problemstillinger som vi tidligere ikke har måttet forholde oss til.

Det er også spørsmål som for veldig mange handler om verdier, om etikk. Hva slags virkemidler synes man det er greit at man tar i bruk for å få barn? Og er det noen virkemidler som er lettere å akseptere enn andre, eller er dette virkemidler som man kan sidestille?

Denne debatten inneholder, som flere har vært inne på, to spor. Den handler for det første om hvordan man håndterer spørsmålet om surrogati isolert sett på et mer generelt og prinsipielt nivå, og hvordan vi skal forholde oss til at lovgivning i ulike land har en annen tilnærming enn man har i Norge. Det andre spørsmålet er hvordan vi forholder oss til de barna som er født, og hvordan man da skal finne en løsning på de juridiske spørsmålene og utfordringene dette skaper.

Det er viktig, som statsråden var inne på, at barnas rettigheter blir ivaretatt, uavhengig av hva man måtte mene om spørsmålet om surrogati. Det har Norge internasjonale forpliktelser til å gjøre. Det er viktig å ha med seg at

for noen er ikke disse spørsmålene bare politiske spørsmål som handler om en teoretisk tilnærming til surrogati, eller bare et etisk spørsmål, men det handler faktisk om det som er ens aller nærmeste og aller kjæreste. Derfor er det viktig at man skiller mellom de to debattene.

Regjeringen har, som statsråden har vært inne på, gjort en jobb for å prøve å finne løsninger for dem som allerede har blitt født, og som allerede har kommet til Norge. Man håper gjennom en midlertidig forskrift at man skal kunne fange opp dem som allerede er kommet i den situasjonen.

Samtidig er vi som politikere forpliktet til å ta hensyn til og finne løsninger for barna, men vi må også klare å heve oss over enkeltsakene og se hva slags lovgivning vi ønsker oss i Norge. Vi må også ha med oss at alle de valgene vi tar i disse spørsmålene, eventuelt vil kunne bidra til en videre liberalisering av lovverket og legge grunnlaget for nye debatter og spørsmål om ytterligere liberalisering. Vi må være klar over at disse spørsmålene hele tiden vil være i utvikling, på samme måte som teknologien hele tiden gir oss nye muligheter.

Bioteknologiloven er under evaluering, som flere har vært inne på. Da vil spørsmålet om å tillate både eggdonasjon og igjen, kanskje, surrogati fort bli diskutert. Det er naturlig at dette er spørsmål som kommer opp i den forbindelse.

Senterpartiet har hatt en restriktiv holdning til mange slike typer spørsmål, men hvordan en skal forholde seg til debatten videre, må partiet ta stilling til.

Det som gjør det krevende med å ha disse to debattene samtidig, er at de som i dag velger å reise utenlands og få barn ved hjelp av surrogati, gjør det med åpne øyne, og de vet hva slags konsekvenser det kan få. Utfordringen vår er at det ikke bare er disse foreldrene det handler om, som vi kan straffe eller gi sanksjoner, men at det faktisk har kommet et barn til verden. Det gjør at nettopp disse spørsmålene blir veldig, veldig krevende.

**Laila Dávøy (KrF) [16:21:07]:** Debatten om surrogati dreier seg om voksnes behov for og ønsker om å få barn. Men som interpellanten så riktig påpeker, reiser dette en rekke etiske og juridiske spørsmål rundt barnets og surrogatmorens situasjon.

Jeg tror ikke vi i dag har et flertall i vårt samfunn for å tillate surrogati. Jeg er glad for at flertallet i Bioteknologinemnda ønsker å beholde det nåværende forbudet. At andre land tillater surrogati, gjør ikke de etiske og juridiske problemstillingene mindre viktige.

Det sies at et lovforbud mot surrogati som også gjelder nordmenn i utlandet, ikke vil være effektivt, og at det vil være umulig å følge opp. Vel, det setter jeg et spørsmålstegn ved; jeg har ennå ikke sett eller hørt noe som dokumenterer dette. Tvert imot: Vi har allerede en lovbestemmelse, nemlig forbudet mot sexkjøp i utlandet, der nordmenn kan få problemer og bli straffet i Norge dersom de kjøper sex i utlandet.

Surrogati i seg selv reiser flere spørsmål enn det gir svar. I flere land som tillater surrogati, er lovgivningen tilrettelagt for kommersielt surrogati. Snakker vi ikke da om

produksjon av og handel med barn? Hva med kvinnen som bærer fram barnet, har hun et reelt valg?

Jeg så en svensk dokumentar nylig, fra India. Indiske unge mødre ble surrogatmødre på grunn av pengene de fikk. Samtidig måtte de reise fra egen mann og egne barn for å bo på en klinikk under hele svangerskapet. Hva da med kvinnens egne barn som måtte leve uten mamma i månedsvis, kanskje år dersom kvinnen fødte mer enn ett surrogatbarn? Gjør de dette frivillig, eller blir de tvunget? Vi kjenner alle hvilken svak stilling kvinner i mange land har. Vi kan vel ikke sitte her i Norge og late som om alle surrogatmødre gjør dette kun for å hjelpe andre til å få barn?

Noen bruker diskrimineringsargumentet når kvinner uten livmor ikke får barn, eller når homofile ikke får barn. Men er det virkelig det? Er det en menneskerett å få barn? De fleste vil nok svare nei på det. Barnets rett må etter min mening alltid stå i fokus. Barn har en rett til å kjenne sine biologiske foreldre og få omsorg fra dem. Det sier i alle fall FN's barnekonvensjon, som vi har sluttet oss til. Er biologisk familie uviktig for enkeltmennesker? Er det riktig at et samfunn legger til rette for å frata mennesker mulighet til å vokse opp med eller kjenne sitt opphav og sin familie?

Et annet spørsmål er hvem som skal ha rett til å bestemme over fosteret. Kan surrogatmor ta abort hvis hun ønsker det? Kan de som har bestilt barnet kreve abort dersom det påvises avvik? Hva hvis surrogatmor dør eller skades under fødsel? Hva hvis barnet skades under fødsel?

Flere har vært inne på at vi står foran en revisjon av bioteknologiloven. Det har fra arbeiderpartikvinnene kommet krav om at vi nå bør tillate eggdonasjon. Dersom dette blir en realitet, mener jeg at veien til surrogati blir kortere.

Flere har også vært inne på hvem som egentlig er mor ved eggdonasjon og surrogati. Barnet kan ende opp med tre mødre: En genetisk mor som gir egget, en biologisk mor som bærer frem barnet, og en sosial og juridisk mor, hun som har bestilt og ønsker barnet. Kan dette skape eksistensiell forvirring hos barnet senere? Hvem er jeg? Hvem er egentlig mine foreldre?

Som interpellanten var inne på i sitt andre innlegg, har det stor betydning hvordan vi som samfunn tilrettelegger når vi opplever at enkelte reiser til utlandet og gjør bruk av surrogati. Det har betydning hvordan vårt samfunn reagerer på dette. Jeg er også opptatt av barna som kommer i en slik situasjon, men for meg er barnets rettigheter mer enn at vi ordner opp juridisk. Det er mange andre eksistensielle spørsmål knyttet til surrogati, som jeg har prøvd å si litt om i mitt innlegg. Hvis det er slik at bare man ordner opp juridisk, at det ikke har noen konsekvenser, og at vi heller ikke har et klart lovverk mot surrogati, gir det også en rekke signaler. Jeg vil på det sterkeste advare mot at vi tillater surrogati både i Norge og i utlandet.

**Håkon Haugli (A) [16:26:38]:** Debatten om surrogati handler om voksnes behov, sa forrige taler. Ja, handler ikke det å få barn alltid om voksnes ønsker og behov?

I fjor sommer fikk en del foreldre som har fått barn ved

surrogati, brev om at de ikke lenger var registrert som juridiske foreldre til sine barn, tilknytningen var slettet eller skulle slettes i Folkeregisteret. Noen av barna sto igjen uten juridiske foreldre i Norge, andre har mistet den juridiske tilknytningen til én av to. Med et pennestrøk ble en rekke barn gjort foreldreløse, rettighetsløse, noen også statsløse.

Det skal ikke mye empati til for å forstå at det er forferdelig for barn og foreldre å havne i en slik situasjon. Det er heller ikke vanskelig å forstå den store usikkerheten det har skapt hos alle andre barn og foreldre i samme situasjon. Jeg føler, som representanten Gjøl, behov for å be om unnskyldning for det disse familiene opplever.

Det er viktig å understreke at mange av foreldrene ikke har tatt seg til rette. Mange har søkt veiledning fra norske myndigheter om hvordan de skulle gå fram, før barnet ble født. Jeg kjenner til et par som i 2008 tok kontakt med Nav om rettigheter dersom de fikk barn via surrogati i USA med egne egg- og sædceller. De fikk som svar – skriftlig – at dersom de hadde juridiske dokumenter som beviste at de var foreldre, ville de ha krav på foreldrepenger – og underforstått juridisk farskap/morskap. Slik gikk det ikke. På tross av at både mor og far er genetiske – og ikke minst sosiale – foreldre, er det bare far som regnes som juridisk forelder. Hans genetiske bidrag – sædcellen – gir juridisk foreldreskap til barna, hennes bidrag – eggcellen – ikke. At begge er barnets reelle foreldre med alt vi legger i begrepet «foreldre», har ingen betydning.

Jeg er veldig glad for at barne- og likestillingsministeren sier så tydelig at barnets beste må være utgangspunktet. Jeg tror vi må ha som utgangspunkt at folk får barn på måter som andre kan oppfatte som kritikkverdige. Det er bra at regjeringen vil rydde opp i denne situasjonen. I 1915 opphevet Stortinget skillet mellom såkalte ekte og uekte barn. At barn født utenfor ekteskap skulle ha færre rettigheter enn ektefødte, framstår i dag som en uhyrlig tanke. Men det er altså slik vårt system fungerer når det gjelder de såkalte surrogatbarna. Det er ille at Norge behandler menn og kvinner ulikt, og det er ille at samfunnets ressurser brukes til å trekke foreldreskap i tvil – der det reelt sett ikke er noen tvil.

Surrogati er ikke tillatt i Norge. Men det er tillatt i en rekke andre land, og så mange som 900 norske barn kan være født på denne måten. Det er ingenting ulovlig ved måten disse barna er kommet til verden på. Avtalene som er inngått, er gyldige og rettskraftige i det land der barnet er født. De fleste barn født ved surrogati i utlandet, har både en mor og en far, mens noen har bare én forelder, andre har to foreldre av samme kjønn. Det siste har fått mest oppmerksomhet, fordi de – av åpenbare årsaker – ikke begge er biologiske foreldre.

Likevel: Etter norsk rett er det surrogaten alene, eventuelt også hennes ektemann, som er barnets eneste foreldre. Etter hjemlandets rett har hun ingen rettigheter og plikter, mens hun etter norsk rett har alle. Vi eksporterer med andre ord norske rettigheter til personer som ikke ønsker dem, og plikter til land som ikke anerkjenner dem. Ingen hensyn taler for å sette barnets beste til side på denne måten.

Interpellanten representerer et parti som har vært den viktigste bremseklossen i familiepolitikken. Partiet bruker nå ord som «barneproduksjon» om surrogati og sammenlikner det med kidnapping og sexkjøp. Partiet fremmet nylig forslag – en såkalt pappastrategi – som rammer enslige, heterofile barnløse og homofile. Kristelig Folkeparti vil innskrenke mulighetene for adopsjon og redusere tilbudet om hjelp til ufrivillig barnløse. Det handler ikke om å sikre barna. Dagens interpellasjonsdebatt føyer seg inn blant slike initiativ.

Verden er full av barn som trenger omsorg. Adopsjon må bli et reelt alternativ for alle som ønsker barn. Slik er det ikke i dag. Foreldre av samme kjønn er i realiteten avskåret fra å adoptere. For alle andre er saksbehandlingstiden for lang. Norge samarbeider bare med halvparten så mange adopsjonsland som Danmark. Det er mange ting vi kan og bør gjøre for å øke mulighetene for adopsjon i Norge.

Sjelden er den forslitte klisjeen om å ha to tanker i hodet mer på sin plass. Å sikre at barn som lever i Norge, har en juridisk tilknytning til sine foreldre, er ikke det samme som å si ja til surrogati. Surrogati reiser en rekke etiske spørsmål. Om én ting kan det imidlertid ikke være uenighet: Barn trenger foreldre!

**Lene Vågslid (A) [16:31:28]:** Uavhengig av standpunkt til ulike måtar som ungar blir til på, meiner eg det er viktig at me alle må akseptere at det er heilt legitimt å ynskje seg barn. Det er å stadfeste barns eigenverdi, som statsråden sa. Eg meiner at du er ikkje ein egoist om du ynskjer deg eit barn. Det treng ikkje vere ein artikkel i Menneskerettskonvensjonen for at ynsket om barn er legitimt. Det er for svært mange eit stort og ektefølt ynske, og det må vere eit legitimt ynske. Det er berre å sjå rundt om i samfunnet kor mykje som er sentrert rundt familien, kor mykje eksistensielt som ligg i det å stifte familie for mange. Det er legitimt å ynskje seg barn. Så er det heilt klart at ein må regulere korleis det skal kunne gå til.

Debatten om surrogati er ikkje ein enkel debatt. Det er ein stor og nyansert debatt, og eg synest heller ikkje at ei klar løysing peikar seg ut som den perfekte.

Når det gjeld spørsmålet om dei ungane som me har debattert her til no, bør ikkje det vere vanskeleg. Eg er veldig glad for at regjeringa no ryddar opp i situasjonen for dei ungane som i fleire månader har vore utan juridiske foreldre.

Som representanten Haugli sa, må me styrkje moglegheita for adopsjon. Me har jo i dag heldigvis ei felles ekteskapslov, men m.a. som følge av mangel på samarbeidsland har ikkje homofile i dag ei reell moglegheit til å adoptere. Eg ynskjer sterkt at me arbeider meir aktivt for å skaffe nokon fleire samarbeidsland enn dei me har i dag, og for å gjere adopsjonsprosessane betre.

Forskning og utvikling innafor assistert befrukting er òg viktig. Noreg har heilt sidan 1980-talet vore i førarsetet når det gjeld å ta i bruk ny teknologi og utvikle nye metodar. Om lag 30 000 ungar i Noreg er fødte som eit resultat av assistert befrukting. Mange har fått sitt ynskebarn, og eg er stolt over at me er gode på dette i Noreg. Det

kunne vere årsaker som før gjorde at ein ikkje kunne få barn, men det kan i dag gjennom behandling føre til at ein kan få det. Noko av det som gjorde at ein tidlegare kanskje ville ha vurdert surrogati, kan løysast gjennom assistert befrukting.

Kristeleg Folkeparti er oppteke av å avgrense bruken av surrogati i utlandet. Då er det med litt undring eg ser på forslaget som ligg i Stortinget, om eit likeverdig foreldreskap, eller den såkalla pappastrategien. For eg meiner at det er viktig at me òg ser politikken i ein heilskap. Dersom det då er slik at ein svekkjer ordninga med assistert befrukting, og i tillegg kanskje skal foreslå å reverse-re ekteskapslova, trur Kristeleg Folkeparti då at ein ville få eit mindre omfang av bruk av surrogatmødrer i utlandet? Det trur ikkje eg. Eg trur me kan gjere meir – og me gjer mykje i Noreg – for at fleire kan få moglegheita til å få barn.

Eg vil òg ta opp bruken av omgrep. Me høyrer ofte omgrep som «surrogatbarn», «donorbarn» og «prøverørsbarn» – veldig få snakkar om heimelaga barn, og det skal me kanskje heller ikkje begynne med. Eg meiner me skal vere varsame med å setje merkelappar på ungar. Eg påstår ikkje at nokon gjer det i denne debatten, men eg føler at me som politikarar har ei viktig oppgåve i også å arbeide mot stigmatisering, og me må minne oss sjølve på kva me gjer når me brukar desse omgrepa. Synet på barn skal jo vere at alle er like mykje verde, og at dei skal ha dei same rettane. Som statsråden sa på ein glimrande måte, kan me gjerne vere kritiske til surrogati, men me skal ikkje vere kritiske til ungene.

Eg vil gjerne invitere Kristeleg Folkeparti til å vere med oss i arbeidet med å presse på for å få fleire samarbeidsland som vil tillate homofile å adoptere, presse på for å utvikle og forske meir på teknologi og metodar innanfor assistert befrukting.

Eg har sett i Kristeleg Folkeparti sitt partiprogram at dei òg ynskjer å utvikle ordningar med assistert befrukting, noko eg synest er kjempebra. Det einaste eg er litt nysgjerrig på, er kva dei legg i ordet «utvikle». Det kunne det jo vere interessant å få eit svar på.

I respekt for saka er heile debatten om for eller mot surrogati i Noreg ikkje ein debatt me kan ha no i sin heilskap. Det handlar no fyrst og fremst om å sikre dei ungene som me har nemnt i debatten, som står utan juridiske foreldre, og så vil det kome debattar seinare om korleis me skal handtere surrogatispørsmålet. Eg synest òg det er veldig interessant det som statsråden seier om å sjå på internasjonale løysingar når det gjeld menneskerettar og regulering av såkalla internasjonal privatrett.

Fyrst og fremst er det viktig at me styrkjer dei områda me har i Noreg for å hjelpe både menn og kvinner med å få sitt ynskebarn. Me må styrkje arbeidet med adopsjon, og forsvarare og utvikle ordninga med assistert befrukting.

**Øyvind Håbrekke (KrF) [16:36:51]:** Jeg vil begynne med å takke for debatten. Den har vært interessant, og det er mange viktige forhold som er berørt av mange talere i et omfattende tema.

Jeg sa i mitt innlegg at jeg er glad for at det er så bred enighet om å stå opp for barns unike egenverdi og for kampen mot utnyttning av kvinner, og dermed si nei til surrogati.

Jeg kan vel oppsummere debatten med å si at jeg er glad for at det er ingen som har tatt til orde for å tillate surrogati, og i så måte bekrefter at politikken ligger fast. Samtidig har signalene om hvordan man tenker framover, gitt meg – jeg vil tillate meg å si – en betydelig overraskelse i debatten. Jeg hadde ikke tenkt at jeg skulle stå her og si det. Men den åpenhet og mangelen på tydelighet i retning i politikken framover må jeg si at jeg er litt forundret over.

Det har vært diskusjoner om hvordan man skal ordlegge seg, og hva man mener om det prinsipielle knyttet til surrogati. Jeg er enig med SVs partileder og forhenværende barneminister, som sier bl.a. i en kronikk i VG:

«Vi bør utfordre dette som et av mange dilemmaer i debatten om surrogati; selv om en mann er biologisk far til barnet – er en slik transaksjon likevel handel med barn?»

Det er et vesentlig og sentralt spørsmål å stille.

Jeg hører mange rød-grønne politikere som er opptatt av å peke på dilemmaene og de ulike hensynene som her står mot hverandre. Ja, det er nettopp det som er politikk. Det er når ulike interesser møtes at vi trenger politikk. Det er da det er vår oppgave å ta stilling til hvilken interesse er det vi setter først, og hvilken interesse er det vi setter som nr. to. Det er politikken hovedoppgave. Nettopp da er det vi skal ta stilling – for barnas interesser og for kvinner som i dag blir utnyttet i andre deler av verden. Jeg er litt forundret over at jeg ikke hører flere rød-grønne stemmer med et sterkt engasjement for nettopp den problemstillingen. Jeg må si jeg er veldig overrasket.

Jeg er også forundret over den manglende bevisstheten om hvilke hensyn som ligger bak de internasjonale konvensjoner som Norge er forpliktet av på dette området. Der er barnets beste langt videre definert enn det man omtaler her som barnets beste, som ensidig et behov for juridisk foreldreskap. Det er viktig, men barnets beste omfatter mye, og vi må ta hele debatten for å beskytte barn og kvinner i framtiden.

**Statsråd Inga Marte Thorkildsen [16:40:08]:** Jeg syns dette har vært en interessant og spennende debatt, til ettertanke. Jeg kommer til å bruke litt tid i etterkant på å reflektere over hva som ble sagt her. Vi får også rikelig anledning til å ta denne diskusjonen i sin fulle bredde framover, i og med at vi også skal etablere et permanent lovverk etter hvert.

For å berøre noen av innleggene som har vært: Jeg har også full forståelse for at de foreldrene som var berørt av brevet fra Skattedirektoratet, fikk seg ikke bare en overraskelse, men de fikk seg en livskrise, og sånt skal ikke skje. Derfor har vi også gjort hva vi kan for å rydde opp gjennom den midlertidige forskriften og den midlertidige loven, sånn at vi får etablert det juridiske, og ingen skal leve i usikkerhet når det gjelder det som er mest verdifullt for dem, og som betyr mest.

Så har det vært påpekt de ulike dilemmaene knyttet til dette. Som representanten Håkon Haugli tenker jeg også at utgangspunktet er at både det å få barn og det ikke å få barn handler om voksnes behov, begge deler. Det å karakterisere det ene som noe som først og fremst har med hensynet til barna å gjøre, kjøper jeg ikke. Det er voksnes behov for å få barn som er utgangspunktet når man får barn, og noen ganger får man det også sjøl om man egentlig ikke hadde ønsket det. Som representanten Vågslid påpeker: Det er helt legitimt å ønske seg barn, men det er ikke legitimt å gjøre det på hvilken som helst måte.

Men så er dilemmaet med det bakteppet som vi har, og det vi nå vet om surrogati og spesielt i en del fattige land med dårlig juridisk beskyttelse, men det kan også gjelde rike land, at vi på den ene siden er kritiske til surrogati og har forbudt det i Norge, samtidig som vi vet at det er mange som reiser ut – og egentlig flere og flere – for å skaffe seg barn likevel, og hvordan vi skal forholde oss til det. Jeg kan ikke se at det har kommet opp spesielt gode forslag, egentlig, i denne debatten til hvordan man skal forholde seg til det, kanskje spesielt ikke fra Kristelig Folkeparti. Jeg syns ikke at Kristelig Folkeparti er tydelig i debatten. Vil man at vi skal straffeforfølge nordmenn som reiser utenlands for å skaffe seg barn? Vil Kristelig Folkeparti at vi skal la være å gi rettigheter til disse barna, eller at vi skal gjøre det vanskeligst mulig å gi rettigheter til barna? Det syns jeg er uklart.

Det jeg i hvert fall er glad for, er at alle – så vidt jeg kan forstå – understreker at disse barna har en egenverdi uansett, og at det skal være sånn at sjøl om man er kritisk til surrogati, er man ikke kritisk til barna.

**Presidenten:** Dermed er debatten i sak nr. 6 avsluttet.

Etter at det var ringt til votering, uttalte **presidenten:** Da er vi klare til å gå til votering.

#### *Votering i sak nr. 1*

Komiteen hadde innstilt:

Meld. St. 7 (2011–2012) – om nordområdene. Visjon og virkemidler – vedlegges protokollen.

#### *Votering:*

Komiteens innstilling ble enstemmig bifalt.

#### *Votering i sak nr. 2*

Komiteen hadde innstilt:

Dokument 14 (2011–2012) – årsrapport fra Stortingets delegasjon for arktisk parlamentarisk samarbeid for perio-

den 15. september 2010 til 1. oktober 2011 – vedlegges protokollen.

#### *Votering:*

Komiteens innstilling ble enstemmig bifalt.

**Presidenten:** I sakene nr. 3–6 foreligger det ikke noe voteringstema.

#### *Sak nr. 7 [16:48:32]*

#### *Referat*

- (255) Representantforslag fra stortingsrepresentantene Siv Jensen, Per Arne Olsen, Jon Jæger Gåsvatn og Kari Kjønnaas Kjos om en total gjennomgang av styringen med sykehussektoren (Dokument 8:91 S (2011–2012))  
Enst.: Sendes helse- og omsorgskomiteen.
- (256) Representantforslag fra stortingsrepresentantene Ketil Solvik-Olsen, Gjermund Hagesæter, Åge Starheim, Kenneth Svendsen, Christian Tybring-Gjedde og Jørund Rytman om effektivitetsgevinster i offentlig sektor (Dokument 8:93 S (2011–2012))
- (257) Representantforslag fra stortingsrepresentantene Jørund Rytman, Arve Kambe, Hans Olav Syversen og Borghild Tenden om endring av bestemmelser om oppbevaringsplikt for regnskapsdokumenter (Dokument 8:97 S (2011–2012))  
Enst.: Nr. 2 og 3 sendes finanskomiteen.
- (258) Representantforslag fra stortingsrepresentantene Harald T. Nesvik, Svein Flåtten, Rigmor Andersen Eide og Borghild Tenden om resultatmåling av forenklingssløftet (Dokument 8:98 S (2011–2012))
- (259) Representantforslag fra stortingsrepresentantene Ketil Solvik-Olsen, Harald T. Nesvik og Bård Hoksrud om at det utarbeides en stortingsmelding om industriens rammebetingelser (Dokument 8:101 S (2011–2012))  
Enst.: Nr. 4 og 5 sendes næringskomiteen.
- (260) Representantforslag fra stortingsrepresentantene Knut Arild Hareide, Kjell Ingolf Ropstad, Rigmor Andersen Eide og Dagrun Eriksen om å gjøre «Barnas transportplan» til en integrert del av Nasjonal transportplan (Dokument 8:100 S (2011–2012))  
Enst.: Sendes transport- og kommunikasjonskomiteen.

**Presidenten:** Dermed er dagens kart ferdigbehandlet.

Forlanger noen ordet før møtet er hevet? – Møtet er hevet.